

**Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ Σ.Δ.Ο.
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**« Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ
1970 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ. »**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ**

**ΟΜΑΔΑ:
ΓΚΙΩΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΚΟΤΡΩΝΑ ΔΗΜΗΤΡΑ**

ΠΑΤΡΑ 2005

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6013
----------------------	------

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Σε αυτό το σύντομο σημείωμα επιθυμούμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας σε όλους αυτούς που βοήθησαν στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Θέλουμε, λοιπόν, να ευχαριστήσουμε θερμά, τον καθηγητή μας κύριο Ανδρέα Αλεξόπουλο για την σημαντική συμβολή του, την καθοδήγησή του καθώς και τον πολύτιμο χρόνο που αφιέρωσε για την εκτέλεση της πτυχιακής μας εργασίας.

Η εργασία αυτή είναι αφιερωμένη στους γονείς μας Δημήτριο και Αναστασία Γκιώνη, Απόστολο και Ελισάβετ Κοτρώνα ως ελάχιστη ανταπόδοση της ανεκτίμητης συμπαράστασής τους και για όσα οι ίδιοι σημαίνουν για εμάς.

Σας ευχαριστούμε θερμά.

Με εκτίμηση,
Γκιώνης Παναγιώτης,
Κοτρώνα Δήμητρα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	
Εισαγωγή.	9
Σκοπός της εργασίας.	9
Διάρθρωση της εργασίας.	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ – ΕΝΝΟΙΑ – ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	
2.1. Έννοια και διακρίσεις αγορών.	16
2.2. Τρόποι ασκήσεως διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας.	16
2.2.1. Εξαγωγές – εισαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών.	16
2.2.2. Εξαγωγή – εισαγωγή κεφαλαίου.	17
2.2.3. Επενδύσεις με το «κλειδί στο χέρι».	17
2.2.4. Συμφωνία ανταλλαγής τεχνογνωσίας.	17
2.2.5. Άμεση ξένη επένδυση – ορισμός.	18
2.3. Η εξέλιξη των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς.	19
2.3.1. Εισαγωγή.	19
2.3.2. Ιστορική εξέλιξη των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς.	21
2.3.3. Γεωγραφική κατανομή των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς.	26
2.3.4. Η εξέλιξη των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.	27
2.4. Κύριος φορέας άμεσων επενδύσεων.	32
2.5. Πολυεθνικές επιχειρήσεις.	33
2.5.1. Έννοια – χαρακτηριστικά – διακρίσεις.	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΟΙ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.	
3.1. Εισαγωγή.	41
3.2. Η Ελληνική οικονομία 1970 – 2002.	42
3.3. Κατανομή των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα.	45
3.4. Ουραγός στις ξένες επενδύσεις η Ελλάδα.	50
3.4.1. Η ανάγκη για μια επιθετική επενδυτική πολιτική στις ξένες επενδύσεις.	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.	
4.1. Ο ρόλος των επενδυτικών κινήτρων στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.	55
4.2. Προσδιοριστικοί παράγοντες προσέλκυσης άμεσων ξένων	

επενδύσεων στην Ελλάδα.	57
4.2.1. Νόμος 2687 / 53.	62
4.2.2. Χάραξη μιας συγκεκριμένης, σταθερής και μακρόπνοης εθνικής στρατηγικής επενδύσεων – ενεργός ρόλος του κράτους στην προσέλκυση επενδύσεων.	63
4.3. Προσδιορισμός και αξιολόγηση του πολιτικού κινδύνου στην υλοποίηση των ξένων επενδύσεων.	65
4.3.1. Η επιρροή του πολιτικού κινδύνου στις αλλοδαπές επενδύσεις. Μια κριτική προσέγγιση.	65
4.3.2. Δύο γεγονότα ανοίγουν τους δρόμους για επιχειρηματικές ευκαιρίες και επενδύσεις.	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.	
5.1. Θετικές επιπτώσεις.	71
5.2. Αρνητικές επιπτώσεις.	74
5.3. Γενικά συμπεράσματα.	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

- Πίνακας 2.1.** Μερίδιο Αποθεμάτων Άμεσων Ξένων Επενδύσεων εντός των Περιοχών Γειτνίασης – Δείκτης Περιφερειοποίησης (%).
Πηγή: Dunning (2002). 22
- Πίνακας 2.2.** Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και Συμμετοχή τους στο ΑΕΠ (%) (1985 – 2002).
Πηγή: Economist Intelligence Unit (EIU) (2002),
World Investment Prospects' και UNCTAD (2003). 23
- Πίνακας 2.3.** Γεωγραφική Κατανομή των Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (δισ δολ.).
Πηγή: EIU (2002) και UNCTAD (2003). 24
- Πίνακας 2.4.** Επιλεγμένοι Δείκτες για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και Διεθνή Παραγωγή (1986 – 2000) (Ετήσια % Μεταβολή).
Πηγή: UNCTAD (2003). 25
- Πίνακας 2.5.** Γεωγραφική Κατανομή των Αποθεμάτων Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (τρέχουσες τιμές).
Πηγή: van den Berghe (2002). 28
- Πίνακας 2.6.** Γεωγραφική Κατανομή των Αποθεμάτων Εκροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.
Πηγή: van den Berghe (2002). 30
- Πίνακας 2.7.** Οι Μεγαλύτερες Πολυεθνικές Επιχειρήσεις Ιεραρχημένες κατά την Αξία των Περιουσιακών Στοιχείων τους στο Εξωτερικό (σε δισ δολ. ΗΠΑ) και τον Αριθμό των Απασχολούμενων στο Εξωτερικό.
Πηγή: UNCTAD (2001). 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

- Πίνακας 3.1.** Ετήσιες Εισφορές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΝΔ.2687/53) στην Ελλάδα, 1960 – 1975 (σε χιλιάδες δολάρια ΗΠΑ)
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος. 44
- Πίνακας 3.2.** Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ Ελλάδας και ΗΠΑ (ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης – ΕΕ – 15 = 100).
Πηγή: European Economy (2003). 46
- Πίνακας 3.3.** Διατομεακή Ποσοστιαία Κατανομή των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΝΔ.2687/53) στην Ελληνική Μεταποίηση, 1954 – 1981 (%).
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος. 47

Πίνακας 3.4. Διακλαδική Ποσοστιαία Κατανομή των Επενδύσεων Πάγιου Κεφαλαίου στην Ελληνική Μεταποίηση και Μερίδιο των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων σε αυτή, 1963 – 1973, 1974 – 1981. Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.	48
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Πίνακας 4.1. Προσδιοριστικοί Παράγοντες Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Ελληνική Οικονομία. Πηγή: Mardas and Varsakelis (1996).	59
--	-----------

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Διάγραμμα 2.1. Αποθέματα Εισροών και Εκροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (% του Παγκόσμιου ΑΕΠ). Πηγή: Dunning (2002).	21
Διάγραμμα 2.2. Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ως % του ΑΕΠ (1985 – 2001) Πηγή: Πίνακας 2.2.	25
Διάγραμμα 2.3. % Συμμετοχή Γεωγραφικών Ομάδων Χωρών στο Σύνολο των Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Πηγή: Πίνακας 2.3.	27
Διάγραμμα 2.4. Αποθέματα Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2002) (σε δις δολ.). Πηγή: UNCTAD (2003).	29
Διάγραμμα 2.5. Συμμετοχή Αποθεμάτων Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στο ΑΕΠ (2002) (%). Πηγή: UNCTAD (2003).	29
Διάγραμμα 2.6. Αποθέματα Εκροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2002) (σε δις δολ.). Πηγή: UNCTAD (2003).	31
Διάγραμμα 2.7. Μερίδιο των Μεγαλύτερων Χωρών – Επενδυτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη NAFTA (1987 – 1998). Πηγή: van den Berghe (2002).	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Διάγραμμα 3.1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (τιμές 1995 – ετήσιες % μεταβολές).

Πηγή: European Economy (2003).

49

Διάγραμμα 3.2. Επενδύσεις (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές).

Πηγή: European Economy (2003).

50

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εργασία που σας παρουσιάζουμε έγινε μια προσπάθεια προσέγγισης ενός δύσκολου θέματος όπως είναι αυτό των άμεσων ξένων επενδύσεων, συνάμα όμως πάρα πολύ σημαντικού, τόσο για την Ελλάδα όσο για κάθε χώρα που η οικονομία της στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στις εισροές ξένων κεφαλαίων.

Κατά την διάρκεια της έρευνάς μας για όλα αυτά τα έτη από το 1970 ως το 2004 διαπιστώσαμε την μεγάλη πρόοδο της χώρας μας, όχι βέβαια στον βαθμό που θα επιθυμούσε η εκάστοτε πολιτική κατάσταση, στον τομέα αυτό, τόσο από οικονομικής άποψης, όσο στο να φαίνεται η χώρα μας στα ξένα επενδυτικά «μάτια» προσιτή για νέες επενδύσεις. Έτσι, επιχειρήσεις διεθνώς αναγνωρισμένες, βλέποντας την πρόοδο της Ελλάδας σε πολλούς τομείς όπως νομοθεσία και οικονομική σταθερότητα, ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και πολιτική σταθερότητα, προέβησαν σε επενδύσεις με θετικά αποτελέσματα για την χώρα μας.

Ιδιαίτερη έμφαση επίσης δόθηκε στους τρόπους προσέλκυσης της ξένης επενδυτικής δραστηριότητας καθώς και στο ποιοι παράγοντες έπαιξαν σημαντικό ρόλο για να γίνει πιο ελκυστική η χώρα μας σε ξένους επενδυτές. Εδώ βέβαια θα πρέπει να τονιστεί και η μεγάλη συμβολή των κονδυλίων από την Ευρώπη, μέσω κυρίως του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης καθώς και οι μεγάλες προοπτικές που φαίνεται να έχουν δημιουργηθεί από την ανάθεση μέχρι και την επιτυχή οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στη Ελλάδα.

Τέλος σε μια προσπάθεια να δούμε κατά πόσο η Ελλάδα είχε και έχει οφέλη από την εισροή ξένων κεφαλαίων ερευνήσαμε σε διάφορους τομείς της οικονομίας, και όχι μόνο και καταλήξαμε σε συμπεράσματα για το κατά πόσο οι επιπτώσεις από τις ξένες επενδύσεις ήταν θετικές ή αρνητικές στην οικονομική πορεία της Ελλάδας.

Το βασικό συμπέρασμα κατά το πέρας αυτής της εργασίας είναι ότι οι επενδύσεις γενικά, και ειδικά οι ξένες επενδύσεις, είναι ένα ανεξάντλητο θέμα με τόσους παράγοντες να επηρεάζουν την θέση τους στην οικονομία και όχι μόνο, που κάνουν ολοένα και περισσότερο τον εκάστοτε ερευνητή να θέλει να ασχοληθεί συστηματικά και να δώσει απαντήσεις σε ένα τόσο δύσκολο και περίπλοκο θέμα.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σκοπός της εργασίας μας ήταν να γίνει μια, όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρη ανάλυση του όρου των άμεσων ξένων επενδύσεων, σε συνάρτηση με την ελληνική οικονομία. Έτσι προσπαθήσαμε να επεξεργαστούμε, καθώς επίσης να αναλύσουμε αλλά και να προβάσουμε μια σειρά από στοιχεία και δεδομένα που αφορούν την εξέλιξη των ροών των άμεσων ξένων επενδύσεων τόσο στον ελληνικό χώρο, όσο και στον διεθνή. Κατά την επεξεργασία των στοιχείων αυτών είναι εμφανής η επιθυμία να αναδείξουμε την εικόνα που έχουν οι ξένοι επενδυτές για την χώρα μας αλλά και αν έχει καταστεί ως πόλος έλξης ο επιχειρηματικός χώρος της από πολλούς ξένους επενδυτές, εφόσον γνωρίζουμε ότι ο ανταγωνισμός που υφίσταται η χώρα μας βρίσκεται στο υπέρτατο σημείο του.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Συνοπτικά η δομή της εργασίας είναι η εξής:

Στον πρόλογο γίνεται μια αναφορά για το σκοπό της εργασίας καθώς και για την διάρθρωσή της για την καλύτερη ανάγνωση και κατανόησή της. Στο πρώτο κεφάλαιο αναφερόμαστε, γενικά για τις επενδύσεις όπως επίσης και για τις διακρίσεις και τις επιμέρους αναλύσεις που περιβάλλουν τον όρο αυτό. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής των πολυεθνικών επιχειρήσεων καθώς και των άμεσων ξένων επενδύσεων και αναλύεται μέσω στατιστικών στοιχείων η δομή και τα χαρακτηριστικά του ζητήματος. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η εισροή των άμεσων ξένων επενδύσεων στην ελληνική οικονομία καθώς και η δομή αλλά και τα χαρακτηριστικά αυτής της επενδυτικής δραστηριότητας. Στο τέταρτο κεφάλαιο, ίσως και το πιο σημαντικό, γίνεται εκτενής αναφορά των παραγόντων εκείνων που αποτελούν αιτία προσέλκυσης ξένων επενδύσεων στην ελληνική οικονομία, με μια μικρή αναφορά στην συμβολή των κοινοτικών πόρων, όπως το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αλλά και ενός πολύ σημαντικού κεφαλαίου για τη χώρα μας που είναι η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων. Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια λεπτομερής αναφορά στις επιπτώσεις, τόσο στις θετικές όσο και στις αρνητικές των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, καθώς στα δικά μας συμπεράσματα που προκύπτουν από την επεξεργασία και μελέτη των άμεσων ξένων επενδύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Η δαπάνη για επένδυση σε μια οικονομία αποτελεί μέρος της συνολικής δαπάνης της χώρας και παίζει, ιδιαίτερα, σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό του προϊόντος και του εισοδήματος. Οι μεταβολές της επένδυσης αποτελούν έναν από τους κυριότερους παράγοντες που προκαλούν τις διακυμάνσεις στο προϊόν και το εισόδημα.

Η έννοια της επένδυσης, ιδιαίτερα στην μακροοικονομική, διαφέρει από την έννοια της στην καθημερινή ζωή. Επένδυση στην οικονομία κατά την διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου σημαίνει δημιουργία νέων κεφαλαιουχικών αγαθών π.χ. νέων εγκαταστάσεων, μηχανημάτων κ.λ.π. ή προσαυξήσεις και βελτιώσεις σε ήδη υπάρχοντα κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Η επένδυση αντιπροσωπεύεται από το ύψος της δαπάνης που γίνεται για την αγορά προϊόντος, για την δημιουργία του κεφαλαίου αυτού. Ως επένδυση χαρακτηρίζεται και η μεταβολή των αποθεμάτων. Η επένδυση δεν περιλαμβάνει την δαπάνη για αγορά μετοχών, ομολογιών, οικοπέδων κ.λ.π. γιατί αυτά δεν αντιπροσωπεύουν αύξηση του υλικού κεφαλαίου της οικονομίας. Στις καθημερινές συζητήσεις, η αγορά τους χαρακτηρίζεται ως επένδυση για εκείνον που τα αγοράζει, αλλά για το σύνολο της οικονομίας αποτελεί απλώς μεταβίβαση της κυριότητας αγαθών ή χρηματιστηριακών τίτλων από ένα πρόσωπο σε άλλο.

Επειδή η επένδυση στην οικονομία είναι μια ροή έχει μια χρονική διάσταση, δηλαδή εκφράζεται πάντοτε αναφορικά με ορισμένη χρονική περίοδο. Η ροή αυτή αυξάνει το υλικό κεφάλαιο της οικονομίας που αποτελείται από παραχθέντα μέσα παραγωγής. Υπάρχει πλήρη αντιστοιχία μεταξύ της επένδυσης και του κεφαλαίου, όπου κεφάλαιο εννοείται το απόθεμα των κεφαλαιουχικών αγαθών μιας οικονομίας, ενώ επένδυση, η μεταβολή του αποθέματος αυτού κατά την διάρκεια μιας χρονικής περιόδου.

Για την παραγωγή του προϊόντος της οικονομίας απαξιώνεται μέρος του υπάρχοντος κεφαλαίου, η απαξίωση δε αυτή ονομάζεται απόσβεση και είναι και αυτή μια ροή. Αν η συνολική επένδυση κατά την διάρκεια μιας ορισμένης περιόδου, η οποία ονομάζεται ακαθάριστη επένδυση, είναι μεγαλύτερη από την απόσβεση, τότε υπάρχει καθαρή επένδυση και το κεφάλαιο της οικονομίας αυξάνεται. Αν η ακαθάριστη επένδυση είναι μικρότερη από την απόσβεση, τότε υπάρχει αρνητική καθαρή επένδυση ή αποεπένδυση και το κεφάλαιο μειώνεται.

Η ακαθάριστη επένδυση μπορεί να καταταχθεί σε τέσσερις κατηγορίες:

- α) Επένδυση των επιχειρήσεων σε πάγια κεφάλαια όπως εγκαταστάσεις, μηχανήματα κ.τ.λ.,
- β) Μεταβολή των αποθεμάτων των επιχειρήσεων,
- γ) Επένδυση των νοικοκυριών σε κατοικίες,
- δ) Επένδυση του Δημοσίου για έργα υποδομής όπως δρόμους, σχολεία κ.λ.π.

Το πιο ενδιαφέρον είδος επένδυσης, τόσο από πλευράς οικονομικής ανάλυσης όσο και από πρακτικής πλευράς, λόγω του μεγέθους του και της σημασίας του για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων μιας χώρας, είναι η επένδυση των επιχειρήσεων σε πάγια κεφάλαια για τη διεξαγωγή της παραγωγικής διαδικασίας, δηλαδή στην κατασκευή κτιρίων, στην αγορά μηχανημάτων και γενικά στην αύξηση των πάγιων παραγωγικών μέσων.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται πολύς λόγος και για επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, δηλαδή διάθεση πόρων για τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού. Η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου με τη μορφή αυξημένων γνώσεων και δεξιοτήτων ή βελτιωμένης σωματικής ή ψυχικής υγείας του εργατικού δυναμικού ή

με την καλύτερη τοποθέτησή του στο χώρο, αποτελεί ένα είδος επένδυσης που παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με την επένδυση σε υλικό κεφάλαιο και μπορεί να εξηγηθεί από την ίδια θεωρία. Μάλιστα με τη θεώρηση των πιο πάνω ενεργειών βελτίωσης των ανθρωπίνων πόρων ως επένδυση που διέπεται από την υπάρχουσα θεωρία επενδύσεων σε υλικό κεφάλαιο, μπορούν να εξηγηθούν πολλά οικονομικό-κοινωνικά φαινόμενα που είναι δύσκολο να εξηγηθούν διαφορετικά.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η δαπάνη για επενδύσεις διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με διάφορα κριτήρια:

α) Με κριτήριο τον φορέα των επενδύσεων διακρίνουμε τις επενδύσεις σε ιδιωτικές και δημόσιες. Ιδιωτικές επενδύσεις είναι εκείνες που γίνονται από τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, δηλαδή ιδιώτες και κυρίως επιχειρήσεις. Δημόσιες επενδύσεις είναι εκείνες που γίνονται από το Δημόσιο.

β) Με κριτήριο το είδος της επένδυσης τις διακρίνουμε σε επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο και σε επενδύσεις σε αποθέματα.

γ) Ακόμα με κριτήριο τον τομέα της οικονομικής δραστηριότητας που αφορούν οι επενδύσεις, διακρίνουμε τις επενδύσεις σε γεωργικές, βιομηχανικές κ.λ.π.

Φυσικά όλα τα παραπάνω περιλαμβάνονται στον όρο εγχώριες επενδύσεις καθώς υπάρχει και ο όρος ξένες επενδύσεις οι οποίες αναφέρονται φυσικά στην εισροή ξένου κεφαλαίου με διάφορες μορφές όπως π.χ. βιομηχανικές εγκαταστάσεις, τεχνολογία κ.λ.π. Οι ξένες επενδύσεις με την σειρά τους διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες. Η διάκριση αυτή στηρίζεται σε μια ουσιαστική θεωρητική θεμελίωση, αλλά συγχρόνως έχει και μια καθοριστική πρακτική σημασία για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής.

Ενώ οι έμμεσες επενδύσεις αποτελούν κατά κύριο λόγο μια διεθνή κίνηση κεφαλαίου, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις άμεσες επενδύσεις και μάλιστα, σε ακραία περίπτωση, μπορεί να πραγματοποιηθεί μια άμεση επένδυση χωρίς καν να λάβει χώρα καμία διεθνής κίνηση κεφαλαίου. Με τις άμεσες επενδύσεις ιδρύεται ή επεκτείνεται μια επιχείρηση και συγχρόνως αποκτάται ο έλεγχός της. Για την πραγματοποίηση όμως αυτού του σκοπού δεν μεταφέρονται από το εξωτερικό όλα τα απαραίτητα ποσά στην περίπτωση που οι ξένοι επενδυτές έχουν τη δυνατότητα δανεισμού στην εσωτερική αγορά. Η άμεση επένδυση μπορεί να πραγματοποιείται εν μέρει ή και εξολοκλήρου σε είδος π.χ. μηχανήματα, άυλα αγαθά κ.λ.π. Μπορεί επίσης να πραγματοποιείται με την επανεπένδυση κερδών προηγούμενων χρόνων. Στις περιπτώσεις αυτές δε λαμβάνει χώρα καμία διεθνής κίνηση κεφαλαίου. Στην χώρα μας δεν ήταν η ανεπάρκεια κεφαλαίων και η στενότητα πόρων γενικότερα, που αποτέλεσε τον καθοριστικό παράγοντα ξένων επενδύσεων. Αν το πρόβλημα ήταν η ανεπάρκεια κεφαλαίων το κενό που παρουσιαζόταν, θα μπορούσε να είχε καλυφθεί με τις έμμεσες επενδύσεις. Η επιχειρηματική πρωτοβουλία θα άνηκε, βασικά, στους ντόπιους επενδυτές και η υψηλή αποδοτικότητα του κεφαλαίου στη χώρα υποδοχής θα αποτελούσε καθοριστικό κίνητρο για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων. Στην Ελλάδα, το βασικό πρόβλημα υπήρξε η αδυναμία των ντόπιων επιχειρηματιών να αναλάβουν τις αναγκαίες παραγωγικές επενδύσεις για την βιομηχανική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας πράγμα που, όπως θα δούμε στα επόμενα κεφάλαια, οδήγησε και την χώρα στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Εδώ θα εξετάσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν κάθε φορά το ύψος των επενδύσεων. Φυσικά, θα ασχοληθούμε με τις ιδιωτικές επενδύσεις γιατί το μέγεθος των δημόσιων επενδύσεων προσδιορίζεται κάθε φορά με κριτήριο το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου και τις επιδιώξεις της κυβερνητικής πολιτικής και γιατί το μεγαλύτερο ποσοστό από τις δημόσιες επενδύσεις απορροφάται από κλάδους παροχής υπηρεσιών. Περαιτέρω ανάλυση θα κάνουμε στα επόμενα κεφάλαια.

α) Μεταβολές στην τεχνολογία.

Νέες τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η χρησιμοποίηση της ατομικής ενέργειας, η εκμετάλλευση από νέες μορφές πρώτων υλών κ.λ.π., προσφέρουν ένα πρόσθετο κίνητρο για επενδύσεις. Επίσης η συνεχής τεχνική εξέλιξη και ο αυτοματισμός, κάνουν συνεχώς αναγκαία την αντικατάσταση του παλιού κεφαλαιουχικού εξοπλισμού με καινούργιο.

β) Κυβερνητική πολιτική.

Η κυβερνητική πολιτική μπορεί άμεσα ή έμμεσα να επηρεάσει το ύψος από τις επενδύσεις και την κατεύθυνσή τους. Έτσι αν η κυβερνητική πολιτική επιθυμεί να κατευθύνει την ιδιωτική επένδυση σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας, μπορεί να το κάνει χρησιμοποιώντας διάφορα μέτρα όπως επιδοτήσεις, φορολογικές εκπτώσεις κ.λ.π. Επίσης η κυβερνητική εξουσία μπορεί να επέμβει άμεσα τόσο στην πραγματοποίηση μιας επένδυσης όσο και στο μέγεθός της γιατί η άδεια για οποιαδήποτε δραστηριότητα δίνεται από το κράτος.

γ) Αύξηση του πληθυσμού.

Αύξηση του πληθυσμού σημαίνει αύξηση στη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών και κατά συνέπεια αύξηση των επενδύσεων για να παραχθούν αυτά τα αγαθά.

δ) Προσδοκίες και ψυχολογικοί παράγοντες.

Οι προσδοκίες των επιχειρηματιών διαμορφώνονται με βάση τις εκτιμήσεις τους για διάφορα γεγονότα και εξελίξεις οικονομικής ή άλλης φύσης που αναμένεται να επηρεάσουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Μεταβολές στο εισόδημα της οικονομίας και συνεπώς στον κύκλο των εργασιών των επιχειρήσεων στο ποσοστό του κέρδους, στη φορολογική ή στην εργατική νομοθεσία, στο επιτόκιο, στο ρυθμό πληθωρισμού, στις τιμές των μετοχών στο χρηματιστήριο, στην πολιτική κατάσταση της χώρας και σε άλλους παράγοντες, επηρεάζουν την διαμόρφωση των προσδοκιών τους για τις αναμενόμενες αποδόσεις και συνεπώς επηρεάζουν το μέγεθος των επενδύσεων τους.

ε) Το απόθεμα των κεφαλαιουχικών αγαθών.

Λόγω του νόμου της φθίνουσας απόδοσης, όταν ορισμένοι συντελεστές παραγωγής είναι σταθεροί, όσο μεγαλύτερο απόθεμα κεφαλαίου υπάρχει σε μια οικονομία, τόσο μικρότερη θα είναι η απόδοση των πρόσθετων μονάδων κεφαλαίου. Γι' αυτό αν μια οικονομία συσσωρεύσει σχετικά μεγάλο απόθεμα κεφαλαίου κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου, η επένδυση στις επόμενες περιόδους μπορεί να μειωθεί επειδή θα είναι μικρότερη η οριακή αποδοτικότητα. Αυτοί οι παράγοντες, φυσικά, δεν αποτελούν και τους μοναδικούς, αλλά σίγουρα είναι αρκετά σημαντικοί για να μπορέσουμε να δούμε τους λόγους για τους οποίους επενδυτές ξένοι ή μη, αποφασίζουν να επενδύσουν. Περαιτέρω ανάλυση θα γίνει στα επόμενα κεφάλαια όπου θα δούμε τις επενδύσεις, ειδικότερα στην Ελλάδα και ποιοι προσδιοριστικοί παράγοντες ήταν αυτοί που οδήγησαν τους ξένους επενδυτές στην είσοδο της χώρας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

2.1. ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΑΓΟΡΩΝ.

Η αγορά έχει μια αφηρημένη έννοια, είναι γενικά η συνάρτηση της προσφοράς και της ζήτησης ορισμένου αγαθού και μια συγκεκριμένη έννοια, που είναι ο χώρος ή ο τόπος συνάντησης αγοραστών και πωλητών διάφορων αγαθών. Διακρίνεται σε:

α) Εσωτερική και διεθνή.

Εσωτερική είναι αυτή που εξυπηρετεί αγοραστές και πωλητές μέσα στα όρια του κάθε συγκεκριμένου κράτους. Υποδιαιρείται σε τοπική αγορά όταν αφορά συγκεκριμένο τόπο, σε περιφερειακή όταν αφορά ορισμένη περιφέρεια και σε εθνική όταν αφορά το σύνολο μιας χώρας.

Διεθνής¹ είναι η αγορά που εξυπηρετεί αγοραστές και πωλητές σε περισσότερες από μια χώρες. Υποδιαιρείται σε περιφερειακή όταν αφορά μια διεθνή περιφέρεια, μικρότερη ή ευρύτερη και σε παγκόσμια όταν αφορά το σύνολο των κρατών του κόσμου. Συνήθως οι όροι διεθνής και παγκόσμια αγορά χρησιμοποιούνται ως ταυτόσημοι.

β) Οργανωμένη και ανοργάνωτη.

Οργανωμένη είναι η αγορά όταν οι αγοραπωλησίες διεξάγονται σε ορισμένο χώρο βάσει ορισμένων κανόνων και τύπων. Η πιο χαρακτηριστική μορφή οργανωμένης αγοράς είναι τα Χρηματιστήρια Εμπορευμάτων και Αξιών. Ανοργάνωτη είναι η αγορά όταν οι αγοραπωλησίες διεξάγονται με τη μορφή και τις διαδικασίες που επιλέγουν οι συναλλασσόμενοι.

γ) Γενική και ειδική.

Γενική είναι η αγορά που αφορά το σύνολο των προϊόντων και υπηρεσιών. Ειδική είναι όταν αφορά συγκεκριμένο προϊόν ή υπηρεσία.

Οι παραπάνω υποδιαιρέσεις β' και γ' αφορούν τόσο τις εσωτερικές, όσο και τις διεθνείς αγορές. Έτσι υπάρχουν οργανωμένες διεθνείς αγορές – διεθνή Χρηματιστήρια Εμπορευμάτων και Αξιών, όπως και διεθνής αγορές για συγκεκριμένα προϊόντα όπως πετρέλαιο, μέταλλα ή υπηρεσίες όπως ναύλοι, ασφάλειες κ.λ.π.

2.2. ΤΡΟΠΟΙ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ – ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα είναι δυνατόν να αναπτυχθεί με τους εξής τρόπους:

2.2.1. ΕΞΑΓΩΓΕΣ – ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα μιας επιχείρησης ξεκινά συνήθως με την μορφή εξαγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών. Είναι αρκετά γνωστή η δραστηριότητα

¹ Από Εμπορικό Δίκαιο

επιχειρήσεων που εξειδικεύονται αποκλειστικά στην εξαγωγή ορισμένων προϊόντων όπως το brandy μεταχα, το γιαούρτι φάγε, γεωργικά προϊόντα της Αγρέξ. Όπως επίσης έχουμε εξοικειωθεί με ορισμένα εισαγόμενα προϊόντα, π.χ. αυτοκίνητα, φωτογραφικές μηχανές, φάρμακα κ.λ.π.

Εξίσου σημαντικά είναι και η διεθνής εμπορική δραστηριότητα που εκδηλώνεται ως εξαγωγή ή εισαγωγή υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες αυτές μπορεί να είναι προσωπικού χαρακτήρα, όπως τουρισμός, αεροπορική μεταφορά, τραπεζικές εργασίες, τηλεπικοινωνίες, τεχνικές συμβουλές κ.λ.π. Η παροχή υπηρεσιών μπορεί να είναι και μη προσωπικού χαρακτήρα, όπως συγγραφικά ή εκδοτικά δικαιώματα ενός έργου, δορυφορικές εκπομπές τηλεοράσεως, παροχή δικαιώματος παραγωγής ενός προϊόντος σύμφωνα με συγκεκριμένη συνταγή π.χ. για ένα φάρμακο, η πώληση διεθνούς συναλλάγματος από μια εγχώρια Τράπεζα. Επίσης η εξαγωγή προϊόντων μιας εταιρίας από μια χώρα σε μια άλλη, μπορεί να συνοδεύεται και από την παροχή υπηρεσιών σχετικά με:

- α) την διακίνηση των εμπορευμάτων αυτών στο εσωτερικό,
- β) τη συντήρηση και επισκευή τους αν πρόκειται για μηχανήματα και εξοπλισμό.

2.2.2. ΕΞΑΓΩΓΗ – ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η εισαγωγή και εξαγωγή κεφαλαίων για την αγορά μετοχών, εταιριών ή ομολογιών κρατικών ή ιδιωτικών, πιστωτικών τίτλων νομισμάτων, είναι μια απλή αλλά αρκετά διαδεδομένη διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα γνωστή και ως Portfolio Capital. Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει την μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό προς επένδυση ή τοποθέτηση για την απόκτηση μεγαλύτερου κέρδους ή για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου από το να παραμείνουν τα κεφάλαιά τους στο εσωτερικό, π.χ. μέχρι το 2000, μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό και επένδυση σε κρατικές ομολογίες ΗΠΑ σήμαινε ελαχιστοποίηση του κινδύνου για μείωση της αξίας τους σε περίπτωση υποτιμήσεως της δραχμής.

2.2.3. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ «ΚΛΕΙΔΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ»

Επένδυση με το «κλειδί στο χέρι» υπάρχει όταν η κατασκευή ενός μεγάλου έργου συμφωνείται μεταξύ δυο εταιριών. Το έργο αναλαμβάνει η ανάδοχος εταιρία να το εκτελέσει και να το παραδώσει έτοιμο προς εμπορική λειτουργία ενός ορισμένου χρόνου. Η αμοιβή του ανάδοχου προσυμφωνείται και στηρίζεται στο συνολικό κόστος της επενδύσεως.

2.2.4. ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑΣ

Η μορφή αυτή διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι πολύ δημοφιλής μεταξύ κυρίως μη πολυεθνικών επιχειρήσεων διότι τους εξασφαλίζει σημαντικά κέρδη χωρίς να απαιτείται η κεφαλαιουχική συμμετοχή τους. Ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα είναι ότι δεν εκτίθεται σε κανένα επιχειρηματικό ή πολιτικό κίνδυνο διότι η παραγωγική μονάδα του εξωτερικού έχει ήδη αναλάβει όλους αυτούς τους κινδύνους. Οι πολυεθνικές εταιρίες συχνά χρησιμοποιούν τις συμφωνίες τεχνογνωσίας με τις θυγατρικές τους για να μπορούν να καλύψουν ένα μεγάλο μέρος του κόστους για την έρευνα και ανάπτυξη ενός προϊόντος αλλά και σαν ένα

ευπαρουσίαστο τρόπο μεταφοράς κερδών που είναι πολύ προτιμότερος από την μεταφορά μερισμάτων από τα κερδοφόρα αποτελέσματα.

2.2.5. ΑΜΕΣΗ ΞΕΝΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ – ΟΡΙΣΜΟΣ.

Ως άμεση ξένη επένδυση ορίζεται η μακροχρόνια επένδυση με την οποία αποκτάται σημαντικό μερίδιο μιας επιχείρησης, πλειοψηφικό ή και μειοψηφικό, που συνήθως, στην περίπτωση πλειοψηφικού πακέτου μετοχών αποκαλείται θυγατρική εταιρία από μια εταιρία του εξωτερικού, τη μητρική εταιρία.

Η άμεση επένδυση περιλαμβάνει την μεταφορά πέρα από τα εθνικά σύνορα ενός πακέτου διακριτών αλλά ταυτόχρονα συμπληρωματικών παραγωγικών εισροών. Οι εισροές αυτές είναι είτε υλικές π.χ. μετοχικό κεφάλαιο, κεφαλαιουχικός εξοπλισμός, ενδιάμεσες και πρώτες ύλες, είτε άυλες π.χ. τεχνογνωσία οργάνωσης της παραγωγής, ποιοτικού ελέγχου, ιδιοκτησίας, marketing κ.λ.π. Το σύνολο αυτών των εισροών είναι αναγκαίο για την επιτυχή πραγματοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας και της εμπορικής διάθεσης του προϊόντος. Η μεταφορά των πόρων γίνεται χωρίς την παρεμβολή της αγοράς, δεν έχει δηλαδή την μορφή μιας εμπορικής συναλλαγής μεταξύ δυο επιχειρήσεων, αλλά πραγματοποιείται μεταξύ δυο επιχειρήσεων οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με σχέση ιδιοκτησίας. Αυτή η μεταφορά των πόρων, όπως είπαμε, γίνεται χωρίς τη παρέμβαση της αγοράς, δηλαδή έχει την μορφή μιας παραδοσιακής εμπορικής συναλλαγής που γίνεται από την μητρική επιχείρηση προς τις θυγατρικές οι οποίες βρίσκονται κάτω από κοινή ιδιοκτησία.

Ένα σημείο στο οποίο πρέπει να σταθούμε είναι στις διάφορες μορφές των άμεσων ξένων επενδύσεων. Έτσι διακρίνουμε:

- Οριζόντιες όπου γίνεται εξαγορά ενός αλλοδαπού ανταγωνιστή και
- Κάθετες όπου γίνεται εξαγορά ενός αλλοδαπού προμηθευτή ή πελάτη.

Ακόμα μια διάκριση των ξένων επενδύσεων είναι ανάλογα με την κατεύθυνση της επένδυσης σε:

- Εκροές κεφαλαίου και
- Εισροές κεφαλαίου.

Τέλος οι άμεσες ξένες επενδύσεις μπορούν να υλοποιηθούν με τους ακόλουθους τρεις τρόπους:

- Θυγατρική αποκλειστικής ιδιοκτησίας.

Ίδρυση εταιρίας σε άλλη χώρα από αυτή που δραστηριοποιείται η μητρική η οποία είναι ο μοναδικός μέτοχος. Η θυγατρική εταιρία μπορεί να προέλθει είτε από εξαγορά τοπικής επιχείρησης είτε από δημιουργία μιας νέας επιχείρησης.

- Μερική εξαγορά.

Που σημαίνει απόκτηση μεριδίου στο μετοχικό κεφάλαιο εταιρίας. Το μερίδιο αυτό μπορεί να είναι είτε πλειοψηφικό είτε μειοψηφικό, ενώ είναι δυνατή και η αμοιβαία ανταλλαγή μετόχων και

- Κοινοπραξία.

Είναι η συνεργασία μεταξύ δυο ή περισσότερων επιχειρήσεων για δημιουργία νέας επιχείρησης. Οι εταίροι της κοινοπραξίας συνεισφέρουν κεφάλαια, τεχνογνωσία και στελεχιακό δυναμικό.

2.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

2.3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την τελευταία δεκαετία, στην εξέλιξη των άμεσων ξένων επενδύσεων επικρατούν δυο τάσεις. Η πρώτη αφορά την αύξηση των ροών των άμεσων ξένων επενδύσεων μέχρι και το 2000 η οποία ήταν πολύ σημαντική αν λάβουμε υπόψη την αξιοσημείωτη ποσοστιαία μεταβολή, σε σχέση με το 1995. Το ποσοστό αυτό φτάνει το 328% και όπως είναι φυσικό αυτή η σημαντική αύξηση οφείλεται στην ραγδαία άνοδο των εξαγορών και των συγχωνεύσεων μεταξύ των χωρών. Πάνω από το 70% οφείλεται, κυρίως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ τη συγκεκριμένη πενταετία (1995 – 2000). Η δεύτερη τάση της εξέλιξης των άμεσων ξένων επενδύσεων αφορά τη γεωγραφική θέση και πιο συγκεκριμένα την διεύρυνση των εισροών των χωρών του ΟΟΣΑ².

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι μέχρι το 1960, που ιδρύθηκε ο ΟΟΣΑ, οι ΗΠΑ ήταν, απλώς, «παρατηρητής» στον ΟΕΟΣ³ - ο ΟΟΣΑ είναι ο «διάδοχος» και η μετεξέλιξη του ΟΕΟΣ – παρά το ότι ήταν ο χρηματοδότης του και επομένως η κινητήρια δύναμη του. Οι χώρες που μετέχουν στον Οργανισμό είναι η Γαλλία, η Μεγ. Βρετανία, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Πορτογαλία, η Σουηδία, η Δανία, η Ελλάδα, η Τουρκία, η Γερμανία, η Ισπανία, οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Φιλανδία, Η Αυστραλία και η Ν. Ζηλανδία.

Είναι αξιοσημείωτο ότι στα σαράντα και πλέον χρόνια λειτουργίας του, ο ΟΟΣΑ έχει αναδειχθεί σε ένα πολύ έγκυρο και ευρέως αποδεκτό πολιτικό αλλά και κυρίως επιστημονικό βήμα για τις εξελίξεις στη διεθνή οικονομία και για την αξιολόγησή τους με αυστηρά επιστημονικά κριτήρια.

Παρ' όλο που ο ΟΟΣΑ δεν έχει ουσιαστική οικονομική δύναμη, δημιουργεί ένα κλίμα για τις οικονομικές επιδόσεις των κρατών το οποίο πολλές φορές επηρεάζει τη στάση της διεθνούς οικονομικής κοινότητας απέναντι σε κράτη αλλά και σε σχέσεις κρατών.

Για παράδειγμα, οι διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές παρακολουθούν με ιδιαίτερη προσοχή τις εκθέσεις του ΟΟΣΑ οι οποίες προσδιορίζουν μια πολύ σαφή εικόνα της συνολικής χρηματοπιστωτικής επίδοσης και επομένως της ικανότητας ενός κράτους να έχει προσβάσεις στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Οι δημοσιεύσεις των εκθέσεων αυτών δεν αποτελούν ακαδημαϊκή εργασία αλλά δίνουν, συνήθως, το ερέθισμα και σε άλλες χώρες αλλά και πιο ειδικά σε τράπεζες, σε χρηματιστήρια, σε αγορές συναλλάγματος, για το που βρίσκεται και το που πάει η οικονομία μιας συγκεκριμένης χώρας.

Μολονότι ένας από τους σκοπούς του είναι η υποβοήθηση των αναπτυσσόμενων χωρών στην προσπάθειά τους για οικονομική ανάπτυξη, ο ΟΟΣΑ έχει να επιδείξει μάλλον μέτρια αποτελέσματα για τις χώρες (μέλη) αυτές. Σ' ένα κόσμο με πάνω από 150 ανεξάρτητα κράτη, τα 24 κράτη – μέλη του ΟΟΣΑ έχουν το 16% του παγκόσμιου πληθυσμού αλλά παράγουν το 65% της παγκόσμιας παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών και έχουν το 60% του παγκόσμιου όγκου των εξαγωγών. Οι προφανείς αυτές ανισότητες σε οικονομική – άρα και σε πολιτική – δύναμη ανάμεσα στις 24 χώρες του ΟΟΣΑ και στις δεκάδες των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών του πλανήτη,

² ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

³ ΟΕΟΣ: Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας

παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες για περισσότερο από τριάντα χρόνια και δικαιολογούν το γνωστότερο προσωνύμιο του ΟΟΣΑ ως «Club των πλουσίων».

Κλείνοντας τη μικρή αυτή αναφορά για τον Οργανισμό, σημειώνεται πως ο ΟΟΣΑ διαθέτει την σημαντικότερη ίσως και εγκυρότερη βάση δεδομένων για στατιστικά και οικονομικά στοιχεία όλων των χωρών του κόσμου και ιδιαίτερα των 24 κρατών – μελών του. Ως εκδότης οικονομικών αναλύσεων και επιστημονικών εργασιών ομαδικού χαρακτήρα συγκαταλέγεται επίσης στους σημαντικότερους διεθνείς οργανισμούς του πλανήτη μας.

Συνεχίζοντας την ανάλυση της εξέλιξης των ροών των άμεσων ξένων επενδύσεων πρέπει να σημειωθεί ότι το 2001, σε σύγκριση με το 2000, τα επίπεδα των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων σημείωσαν κάμψη σε ποσοστό 42%. Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες επηρεάστηκαν με αποτέλεσμα το ποσοστό της κάμψης να διαμορφωθεί στο 47% και στο 15% για τις αναπτυσσόμενες. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της UNCTAD⁴ το 2002 η σημαντική μείωση κατά 22% της επενδυτικής δραστηριότητας σε παγκόσμιο επίπεδο οφείλεται στη μείωση των εξαγορών και των συγχωνεύσεων μεταξύ των χωρών.

Ανακεφαλαιώνοντας πρέπει να τονίσουμε ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη δεκαετία του '90 σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση επενδυτικής δραστηριότητας έπαιξαν οι πολιτικές απελευθέρωσης των επιμέρους αγορών, οι ιδιωτικοποιήσεις και η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς με αποτέλεσμα την αύξηση των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων την πενταετία 1995 – 2000 κατά 498% και συγκεκριμένα στις ανεπτυγμένες χώρες κατά 449% και στις λιγότερο ανεπτυγμένες κατά 114%. Το 2000 – 2001 σημειώνεται μείωση των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων για τους ίδιους λόγους κατά 43% (47% για τις ανεπτυγμένες και 15% για τις αναπτυσσόμενες χώρες). Το 2002 παρουσιάζεται αύξηση των ροών κατά 4% στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την ίδια στιγμή που σε άλλες χώρες η κάμψη αγγίζει το 22%.

Οι ροές των άμεσων ξένων επενδύσεων στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης παρουσίασαν ραγδαία άνοδο το πρώτο μισό της δεκαετίας του '90 και ανήλθαν στα 14,811 εκατ. δολ. το 1995. Το 2001 σε σύγκριση με το 2000 μειώθηκαν κατά 5% αλλά κατάφεραν το 2002 να προσεγγίσουν τα 28,709 εκατ. δολ., αυξημένες κατά 15% σε σχέση με το 2001.

⁴ UNCTAD: United Nations Conference on Trade And Development –

Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη.

Στην UNCTAD μετέχουν όλες οι ανεπτυγμένες χώρες οι οποίες μαζί με τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες συνέρχονται σε τακτές συνδιασκέψεις τεραστίου μεγέθους. Η έμφαση των συνδιασκέψεων της UNCTAD δεν είναι αποκλειστικά στο εμπόριο αλλά στο εμπόριο ως μέσο και περιοριστικό παράγοντα της ανάπτυξης των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.

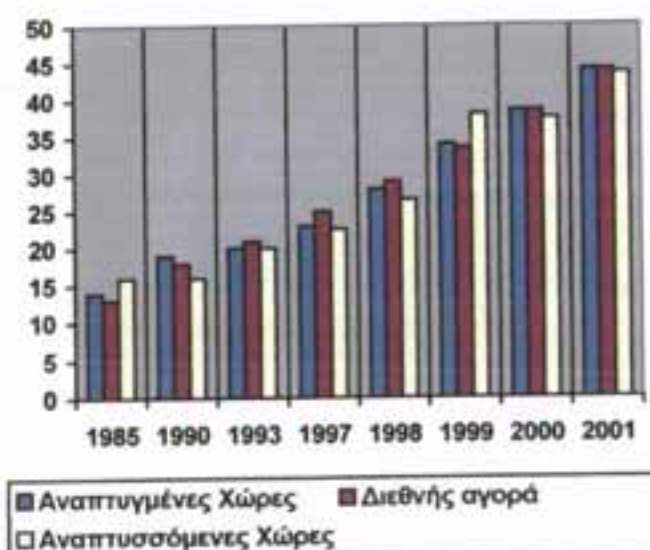
Η UNCTAD, καταστατικά, αποτελεί το βασικό και κυρίαρχο όργανο της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που είναι επιφορτισμένο με την ανάπτυξη και το εμπόριο σε παγκόσμιο επίπεδο. Αποτελείται από 186 μέλη και οι συνδιασκέψεις γίνονται σε επίπεδο Υπουργών κάθε 4 χρόνια και αποτελούν το ανώτατο όργανο αποφάσεων της.

Το εκτελεστικό σώμα της UNCTAD είναι το συμβούλιο εμπορίου και ανάπτυξης που συνέρχεται δυο φορές το χρόνο και υποβάλλει μια έκθεση στη Γενική Συνέλευση Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τη πορεία των κεντρικών στόχων της UNCTAD δηλαδή του Διεθνούς Εμπορίου και της Ανάπτυξης. Μια αξιοσημείωτη δραστηριότητα του Συμβουλίου της UNCTAD είναι η λεπτομερειακή ανάλυση των επιπτώσεων της μακροοικονομικής πολιτικής των 186 κρατών – μελών πάνω στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και στα σχετικά θέματα μ' αυτήν της διεθνούς χρηματοδότησης, του χρέους αυτών των χωρών στα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και στο ρόλο και τις επιπτώσεις της τεράστιας ανάπτυξης του τομέα των υπηρεσιών (κυρίως των χρηματοπιστωτικών, των τηλεπικοινωνιακών και των μεταφορών).

2.3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς αποτελεί σημαντικό θέμα συζήτησης την τελευταία δεκαετία όσον αφορά την οικονομική και πολιτική θεωρία και αυτό γιατί είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο των εισροών και εκροών των άμεσων ξένων επενδύσεων που το 1990 έφτασε, σε διεθνές επίπεδο, το 19,2% του παγκόσμιου ΑΕΠ⁵ και σε 38,4% το 2000 σύμφωνα με το *διάγραμμα 2.1*. Παρ' όλη την κάμψη που παρουσίασαν οι ροές των άμεσων ξένων επενδύσεων το 2001 – 2002 εκτιμάται ότι αποτελούν έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες ανάπτυξης της διεθνούς οικονομίας.

Διάγραμμα 2.1. Αποθέματα Εισροών και Εκροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (% του Παγκόσμιου ΑΕΠ)

Πηγή: Dunning (2002)

Στον δείκτη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) ή αλλιώς δείκτη διεθνοποίησης (transnationality index, TNI⁶) καταγράφεται επίσης η ανάλυση της εξέλιξης των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς για τις 100 μεγαλύτερες πολυεθνικές επιχειρήσεις. Στις αρχές του '90 ο δείκτης διεθνοποίησης αυξήθηκε ραγδαία και διαμορφώθηκε στο 51,1%. Αντίθετα από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις που εδρεύουν στις ΗΠΑ με ποσοστό TNI 42,7%, στη Γερμανία με 49,6% καθώς και στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου η τιμή του δείκτη για τις μεγαλύτερες πολυεθνικές επιχειρήσεις έφτανε το 1999 το 38,9%, οι

⁵ ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

⁶ Ο δείκτης TNI αποτελεί το μέσο όρο τριών επιμέρους δεικτών:

α) Το λόγο των εγχώριων περιουσιακών στοιχείων προς τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία,
β) Το λόγο των εγχώριων πωλήσεων προς τις συνολικές πωλήσεις και
γ) Το λόγο της εγχώριας απασχόλησης προς τη συνολική απασχόληση.
(Βλ. «Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων» σελ.29)

πολυεθνικές επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους σε ανεπτυγμένες χώρες η τιμή του δείκτη διεθνοποίησης είναι σημαντικά υψηλότερη. Έτσι στην Ελβετία έφτανε, για την ίδια περίοδο, στο 93,1%, στον Καναδά 92%, στην Φινλανδία 72,8% και στην Σουηδία 76,8%. Σύμφωνα με τον πίνακα 2.1. οι εκροές άμεσων ξένων επενδύσεων για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτός του Ην. Βασιλείου, αναπτύσσονται εντός της άμεσης γεωγραφικής περιοχής στην οποία εδρεύουν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, κάτι που είναι πολύ σημαντικό όσον αφορά την κατανόηση για τη πραγματοποίηση των άμεσων ξένων επενδύσεων. Αντίθετα οι εκροές των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας αναπτύσσονται εκτός της γεωγραφικής περιοχής τους.

Πίνακας 2.1. Μερίδιο Αποθεμάτων Άμεσων Ξένων Επενδύσεων εντός των Περιοχών Γειτνίασης – Δείκτης Περιφερειοποίησης (%)

	1990	1995	1999
ΗΠΑ (προς λοιπή Αμερική και Καραϊβική)	32,7	30,7	29,6
ΕΕ (προς ΕΕ)	68,7	54,0	53,1
ΕΕ (προς Ην. Βασίλειο)	26,6	37,0	33,3
ΕΕ (προς Γερμανία)	53,2	56,8	49,8
ΕΕ (προς Γαλλία)	59,3	54,8	52,1
ΕΕ (προς Ολλανδία)	45,7	48,7	49,4
Ιαπωνία (προς Ασία)	14,6	30,6	26,2

Πηγή : Dunning (2002).

Αναλύοντας τον πίνακα 2.2. αξίζει να σημειωθεί ότι οι εισροές των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς την περίοδο 1985 – 2002 αυξήθηκαν σημαντικά σε συνολικό ποσοστό 1037% που αναλογεί σε ετήσιο ρυθμό μεταβολής 15,4%. Το μεγαλύτερο ποσοστό του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής παρουσιάζεται την πενταετία 1985 – 1990 (30,3%), ύστερα βλέπουμε απότομη πτώση που φτάνει το 5,2% το 1997 – 2002 και αυτό οφείλεται στη σημαντική κάμψη των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων το 2001.

Στις ανεπτυγμένες οικονομίες, τώρα, η συνολική μεταβολή εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων φτάνει το 1009,2% που αντιστοιχεί για το 1985 – 2002 σε μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 15,2%, με αποτέλεσμα να αθροίζονται 460 δις δολ. το 2002 από 41,5 δις δολ. το 1985 (Διάγραμμα 2.2.). Η αύξηση των ροών σταδιακά μειώνεται και φτάνει το 1991 – 1996 το 14,4% και το 1997 – 2002 μόλις το 11%.

Στις αναπτυσσόμενες οικονομίες σύμφωνα με τον πίνακα 2.2., η αύξηση των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων φτάνει το 1119%. Το ανάλογο ποσοστό μέσου ρυθμού μεταβολής για αυτή τη περίοδο που εξετάζουμε αντιστοιχεί στο 15,8% με την ισχυρότερη ανοδική τάση να καταγράφεται το 1991 – 1996 (29,7%). Το 1997 – 2002 παρουσιάζεται αρνητική τάση στους ρυθμούς (-5%).

Συγκεκριμένα τονίζουμε ότι στην περίοδο 1990 – 1996 ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των εισροών στις αναπτυσσόμενες οικονομίες είναι διπλάσιος από αυτόν των ανεπτυγμένων χωρών, καθώς επίσης την περίοδο 1997 – 2002 στις αναπτυσσόμενες οικονομίες παρουσιάζεται διαπλάσια κάμψη της αύξησης (αρνητική κλίμακα) από τις ανεπτυγμένες οικονομίες.

Πίνακας 2.2. Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και Συμμετοχή τους στο ΑΕΠ (%) (1985 – 2002)

	Διεθνής Αγορά		Ανεπτυγμένες Οικονομίες		Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	
	Δις δολ.	% ΑΕΠ	Δις δολ.	% ΑΕΠ	Δις δολ.	% ΑΕΠ
1985	54,8	0,5	41,5	0,5	13,3	0,6
1987	128,0	0,8	115,2	0,9	12,8	0,5
1989	190,6	1,0	163,7	1,1	26,9	0,8
1991	159,8	0,7	115,6	0,6	44,2	1,1
1993	225,1	0,9	145,5	0,7	79,6	1,4
1995	333,0	1,1	205,5	0,9	127,5	1,8
1997	482,0	1,6	273,3	1,2	208,7	2,9
1999	1089,6	3,6	851,9	3,6	237,7	3,6
2000	1318,2	4,2	1058,3	4,4	259,8	3,6
2001	798,8	2,5	589,4	2,3	209,4	3,3
2002	622,5	1,9	460,3	1,8	162,1	2,5
Συνολική Μεταβολή (%)	1036,9		1009,2		1118,8	
ΜΕΡΜ 1985 – 2002(%)	15,4		15,2		15,8	
ΜΕΡΜ 1985 – 1990(%)	30,3		32,9		20,5	
ΜΕΡΜ 1991 – 1996(%)	19,4		14,4		29,7	
ΜΕΡΜ 1997 – 2002(%)	5,2		11,0		-4,9	

Πηγή: Economist Intelligence Unit (EIU) (2002), World Investment Prospects' και UNCTAD (2003).

Αν λάβουμε υπόψη την γεωγραφική κατανομή των χωρών με ανεπτυγμένες αλλά και με αναπτυσσόμενες οικονομίες καταλήγουμε στο συμπέρασμα και σύμφωνα με τον πίνακα 2.3, ότι μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών και ειδικά στις ΗΠΑ παρουσιάζεται σημαντική μείωση των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων στο συγκλονιστικό ποσοστό των 90% την περίοδο από το 2000 ως το 2002. (Από 314 δις δολ. το 2000 φτάνει το 2002 σε 30 δις μόλις). Παρομοίως στην Ευρωπαϊκή Ένωση από 684 δις δολ. το 2000 φτάνει στα 374 δις δολ. το 2002, δηλαδή μείωση που αγγίζει το 45%. Αξιοσημείωτο είναι ότι ενώ οι εισροές των άμεσων ξένων επενδύσεων στο Ην. Βασίλειο μετά την σημαντική άνοδο του 2000 (129,9 δις δολ.) που την είχε φέρει στην δεύτερη θέση στην Δυτική Ευρώπη, ύστερα από αυτή τη μείωση των 45%, την κατατάσσει μαζί με την Γερμανία μεταξύ με των πιο χαμηλών αποδεκτών χωρών άμεσων ξένων επενδύσεων και αυτό λόγω στην εξαγορά της Mannesmann από τη Vodafone AirTouch, που αποτελεί την μεγαλύτερη διασυνοριακή εξαγορά παγκοσμίως⁷. Στις αναπτυσσόμενες χώρες συνολικά βλέπουμε ότι παρουσιάζεται και εδώ μείωση των ροών την περίοδο 2000-2002. Όμως όσον αναφορά την Ασία και συγκεκριμένα

⁷ Βλ. «Η Ελλάδα στη διεθνή αγορά επενδύσεων» σελ: 31

την Κίνα⁸ παρουσιάζει αύξηση στις εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων για το ίδιο διάστημα. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 10% των εισροών των αναπτυσσόμενων οικονομιών το 2001 αφορά την εξαγορά της Μεξικάνικης Banamex από την Citigroup, αξίας 12.6 δις δολ. και την αντίστοιχη της Νότιο - Αφρικανικής De Beer από την AngloAmerican αξίας 11.6 δις δολ.⁹

Πίνακας 2.3. Γεωγραφική Κατανομή των Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (δισ δολ.)

	1989 – 1994 (μέσος όρος)	1995	1997	2000	2001	2002
Ανεπτυγμένες Χώρες	137,1	203,5	271,4	1.120,5	589,3	460,3
Ευρωπαϊκή Ένωση	76,6	113,5	127,6	683,9	389,4	374,4
ΗΠΑ	42,5	58,8	103,4	314,0	144,9	30,0
Αναπτυσσόμενες Χώρες	59,6	113,3	187,4	246,1	209,4	162,1
Αφρική	4	4,7	7,2	8,4	18,7	10,9
Ασία	37,7	75,3	107,2	142,0	106,7	94,9
Κεντρική & Ανατολική Ευρώπη	3,4	16,5	22,3	26,4	25,0	28,7
Σύνολο	200,1	333	482	1.366,6	798,8	622,5

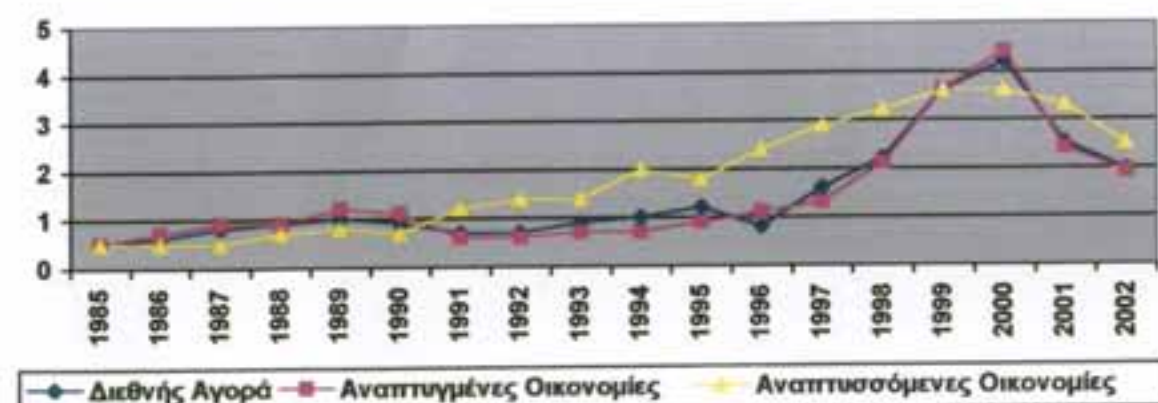
Πηγή: EIU (2002) και UNCTAD (2003).

Ο βαθμός διεθνοποίησης της οικονομίας και ο ρόλος των άμεσων ξένων επενδύσεων, στις ανεπτυγμένες αλλά και στις αναπτυσσόμενες χώρες, εκφράζεται και από την συμμετοχή των άμεσων ξένων επενδύσεων στο ΑΕΠ διεθνώς (Διάγραμμα 2.2.). Αναλύοντας το διάγραμμα βλέπουμε ότι η συμμετοχή των άμεσων ξένων επενδύσεων στο ΑΕΠ διεθνώς από 0,5% που ήταν το 1985 αυξήθηκε στο 4,2% το 2000. Όμως το 2001 και 2002 υπέστη μείωση που φτάνει στο 2,5% και 1,9% αντίστοιχα. Συγκεκριμένα στις ανεπτυγμένες οικονομίες η συμμετοχή των άμεσων ξένων επενδύσεων στο ΑΕΠ το 1985 από 0,5% φτάνει το 4,4% το 2000 με απότομη μείωση το 2001 σχεδόν στο μισό (2,3%) και το 2002 στο 1,8%. Παρόμοια τάση, με αυτή των ανεπτυγμένων οικονομιών, παρουσιάζει και η συμμετοχή στο ΑΕΠ των άμεσων ξένων επενδύσεων και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, μόνο που σε αυτή τη περίπτωση δεν συναντάμε απότομη μείωση αλλά λιγότερο έντονη και σταδιακή, κυρίως μετά το 1990.

⁸ Η Κίνα με εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων ίσες με 53 δις δολ. το 2002, αποτελεί τη σημαντικότερη χώρα υποδοχής ξένου κεφαλαίου.

⁹ Βλ. «Η Ελλάδα στη διεθνή αγορά επενδύσεων» σελ: 32

Διάγραμμα 2.2. Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ως % του ΑΕΠ (1985 – 2001)

Πηγή: Πίνακας 2.2.

Σύμφωνα με τον πίνακα 2.4, η μείωση των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς από τα 1,3 τρις δολ. το 2000 στα 622 δις δολ. το 2002 μπορεί να αποδοθεί στην μείωση των εξαγορών και των συγχωνεύσεων που αποτελούν σημαντικό τμήμα των άμεσων ξένων επενδύσεων, για τις ανεπτυγμένες οικονομίες περισσότερο. Η μείωση αυτή των εξαγορών και συγχωνεύσεων οφείλεται κυρίως στην επιβράδυνση της διεθνούς αγοράς και στην σημαντική μείωση των χρηματιστηριακών δεικτών.

Πίνακας 2.4 Επιλεγμένοι Δείκτες για Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και Διεθνή Παραγωγή (1986-2000) (Ετήσια % Μεταβολή).

	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2000	2001	2002
Εισροές ΑΞΕ	23,1	21,1	40,2	29,1	-40,9	-21,0
Εκροές ΑΞΕ	25,7	16,5	35,7	9,5	-40,8	-9,0
Αποθέματα Εισροών ΑΞΕ	14,7	9,3	17,2	18,9	7,5	7,8
Αποθέματα Εκροών ΑΞΕ	18,0	10,6	16,8	19,8	5,5	8,7
Διασυνοριακές Εξαγορές & Συγχωνεύσεις	25,9	24,0	51,5	49,3	-48,1	-37,7
ΑΕΠ (τιμές συντελεστών)	10,8	5,6	1,3	2,6	-0,5	3,4
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	13,4	4,2	1,0	2,8	-3,9	1,3
Εξαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών	15,6	5,4	3,4	11,4	-3,3	4,2

Πηγή: UNCTAD (2003).

2.3.3 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΔΙΕΘΝΩΣ.

Σημαντικό ρόλο για την αύξηση των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς και κατ' επέκταση για τη προσέλκυση επενδύσεων παίζει η διεθνοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας καθώς επίσης και εγχώριοι παράγοντες οικονομικής αλλά και πολιτικής φύσεως όπως και η αγορά εργασίας, η πολιτική και οικονομική σταθερότητα, οι υποδομές και οι επενδυτικές συνθήκες.

Σύμφωνα με το *διάγραμμα 2.3* αυτή η αύξηση της γεωγραφικής διεύρυνσης για τη πενταετία 1995-2000 οφείλεται στην άνοδο των διασυννοριακών εξαγορών και συγχωνεύσεων (για τη Δυτική Ευρώπη) μεταξύ των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυρίως, αλλά και από την ανάπτυξη προγραμμάτων περιφερειακής ολοκλήρωσης. Συγκεκριμένα η ολοκλήρωση της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς και η ωρίμανση της NAFTA¹⁰ οδήγησαν σε αύξηση του μεριδίου τους στις συνολικές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων από 65,7% την περίοδο 1989-1994 σε 77,4% το 2000. Σημαντικός επίσης λόγος γι' αυτή τη διεύρυνση είναι η δημιουργία νέων αγορών και οι αλλαγές στο επενδυτικό ενδιαφέρον σε νέους κλάδους όπως αυτός των υπηρεσιών κυρίως στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Κίνας.

Αναλύοντας το *διάγραμμα 2.3* διαπιστώνουμε ότι η ανάλυση των ροών άμεσων ξένων επενδύσεων μοιράζονται σε μεγαλύτερο αριθμό χωρών. Ειδικά, το 2000, 50 χώρες είχαν 10 δις δολ. συνολικό απόθεμα εισροών ενώ το 1985 οι χώρες αυτές ήταν μόλις 17. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 48% των χωρών αυτών το 2000 ανήκαν στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Για τις εκροές άμεσων ξένων επενδύσεων οι χώρες που είχαν συνολικό απόθεμα πάνω από 10 δις δολ. την δεκαετία 1985 – 2000 αυξήθηκαν από 10 σε 33 των οποίων το 36% ανήκαν στις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

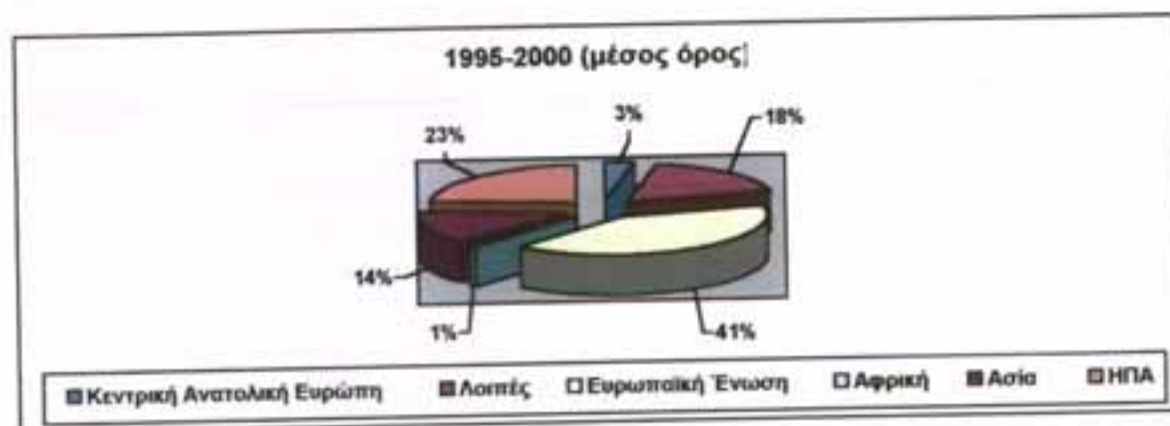
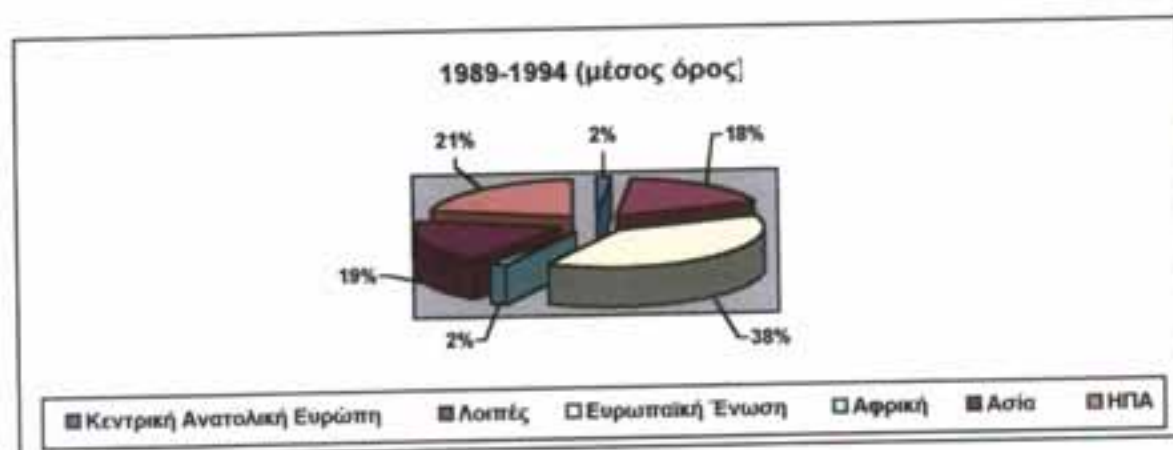
Η κατανομή αυτή των ροών άμεσων ξένων επενδύσεων οφείλεται στο ότι ο αριθμός των χωρών που λαμβάνουν ετησίως 1 δις δολ. και πάνω αυξήθηκε από 17 το 1985 σε 51 μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '90 καθώς και στο ότι την περίοδο 1995 – 2000 σε σύγκριση με το 1985, 33 χώρες είχαν επενδύσει πάνω από 1 δις δολ. στο εξωτερικό από 13 αντίστοιχα που ήταν.

¹⁰ NAFTA: North American Free Trade Agreement

Βορειοαμερικανική Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου

Ο πυρήνας της NAFTA είναι η δέσμευση των χωρών ΗΠΑ, Καναδά και Μεξικού να καταργήσουν σταδιακά τους δασμούς και άλλα περιοριστικά μέτρα στο μεταξύ τους εμπόριο μέσα στην δεκαετία 1994 – 2004, με παράλληλη πρόβλεψη και κατοχύρωση του δικαιώματος κάθε συμβαλλόμενου μέρους για εφαρμογή «έκτακτων μέτρων» σε περίπτωση που κάποιο άλλο μέλος της NAFTA δεν τηρεί επακριβώς τα συμφωνημένα. Στην ουσία, η NAFTA αποτελεί επέκταση προηγούμενης συμφωνίας μεταξύ ΗΠΑ και Καναδά (που δημιούργησε μια Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου μεταξύ των δυο αυτών χωρών) ώστε να περιληφθεί σε αυτήν και το Μεξικό.

Διάγραμμα 2.3. % Συμμετοχή Γεωγραφικών Ομάδων Χωρών στο Σύνολο των Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

Πηγή: Πίνακας 2.3.

2.3.4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Την τελευταία εικοσαετία (1980 – 2000) πολλοί παράγοντες επηρέασαν την εξέλιξη των ροών των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι πιο σημαντική είναι η υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος και η εμφάνιση εμπορικών εμποδίων. Σύμφωνα με τον πίνακα 2.5. την περίοδο αυτή τα αποθέματα των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων παρουσίασαν σημαντικές επιδόσεις με όποια από τις τρεις προσεγγίσεις, που αποτυπώνονται στον πίνακα 2.5., και αν αποτιμηθούν. (Δηλαδή σε δις δολ., σε ποσοστό επί της διεθνούς αγοράς και σε ποσοστό ΑΕΠ.) Πιο ειδικά την περίοδο 1980 – 1990 τα αποθέματα εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση από 185,7 δις δολ. Το 1980 να φτάσουν στα 739,6 δις δολ. Το 1990. Το 2000 τα αποθέματα αυτά τριπλασιάστηκαν με αποτέλεσμα να ανέλθουν στα 2.376,2 δις δολ. Το ίδιο διαπιστώνουμε αν προσεγγίσουμε τα αποθέματα των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων σε ποσοστό ΑΕΠ (468%) και σε ποσοστό επί της Διεθνούς αγοράς (25%) το διάστημα 1980 – 2000.

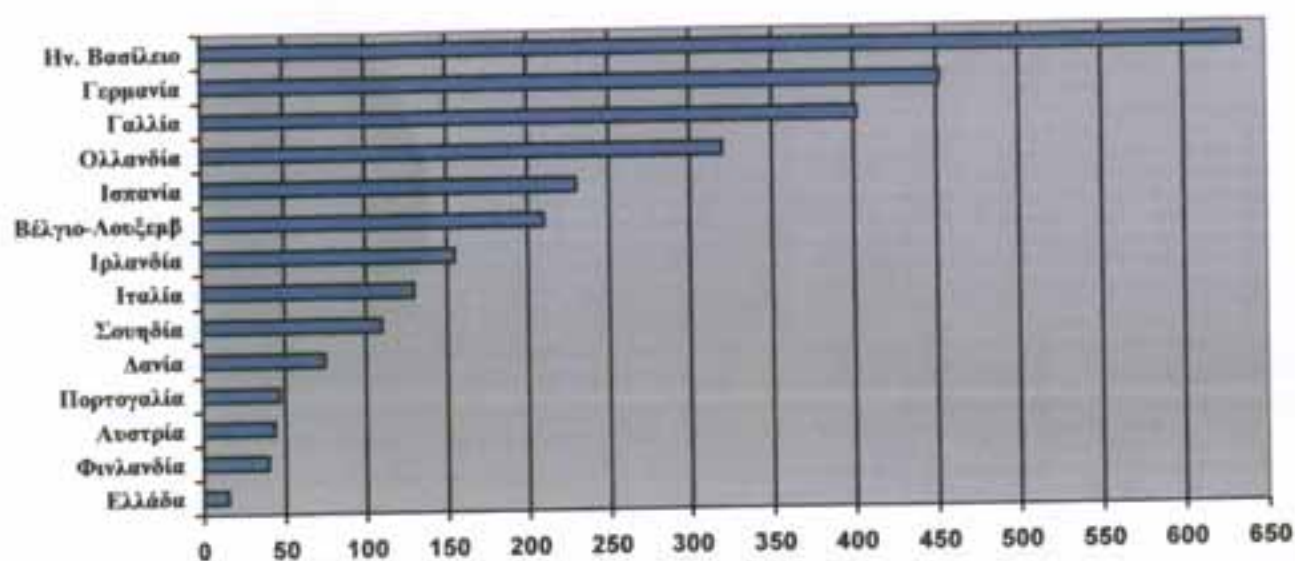
Πίνακας 2.5. Γεωγραφική Κατανομή των Αποθεμάτων Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. (τρέχουσες τιμές)

	1980			1990			2000		
	Δις δολ.	% της Διεθνούς Αγοράς	% ΑΕΠ	Δις δολ.	% της Διεθνούς Αγοράς	% ΑΕΠ	Δις δολ.	% της Διεθνούς Αγοράς	% ΑΕΠ
Ανεπτυγμένες Χώρες	375,0	60,9	4,7	1398,0	74,0	8,4	4210,3	66,7	17,2
Δυτική Ευρώπη	200,8	32,6	5,5	786,6	41,6	11,1	2501,5	39,6	30,1
ΕΕ	185,7	30,2	5,3	739,6	39,2	11,0	2376,2	37,6	30,1
Αυστρία	3,2	0,5	4,0	9,9	0,5	6,2	27,4	0,4	14,4
Βέλγιο-Λουξεμβούργο	7,3	1,2	5,9	58,4	3,1	28,3	372,1	5,9	151,9
Δανία	4,2	0,7	6,3	9,2	0,5	6,9	52,2	0,8	32,0
Φινλανδία	0,5	0,1	1,1	5,1	0,3	3,8	23,0	0,4	19,0
Γαλλία	22,9	3,7	3,4	100,0	5,3	8,4	266,7	4,2	20,5
Γερμανία	36,6	5,9	4,0	119,6	6,3	7,3	461,0	7,3	24,6
Ελλάδα	4,5	0,7	11,3	14,0	0,7	16,9	23,1	0,4	20,4
Ιρλανδία	3,7	0,6	19,5	5,5	0,3	12,2	59,4	0,9	62,5
Ιταλία	8,9	1,4	2,0	58,0	3,1	5,3	115,1	1,8	10,7
Ολλανδία	19,2	3,1	11,1	67,0	3,5	23,6	247,6	3,9	67,1
Πορτογαλία	3,7	0,6	12,8	10,6	0,6	15,3	26,6	0,4	25,3
Ισπανία	5,1	0,8	2,4	65,9	3,5	13,4	142,4	2,3	25,3
Σουηδία	2,9	0,5	2,3	12,5	0,7	5,4	77,0	1,2	33,9
Ην. Βασίλειο	63,0	10,2	11,7	203,9	10,8	20,8	482,8	7,6	33,8
Λοιπή Δυτική Ευρώπη	15,1	2,4	8,9	47,0	2,5	13,4	125,2	2,0	30,5
Σύνολο	615,8		6,0	1889,0		9,2	6314,3		20,2

Πηγή: van den Berghe (2002).

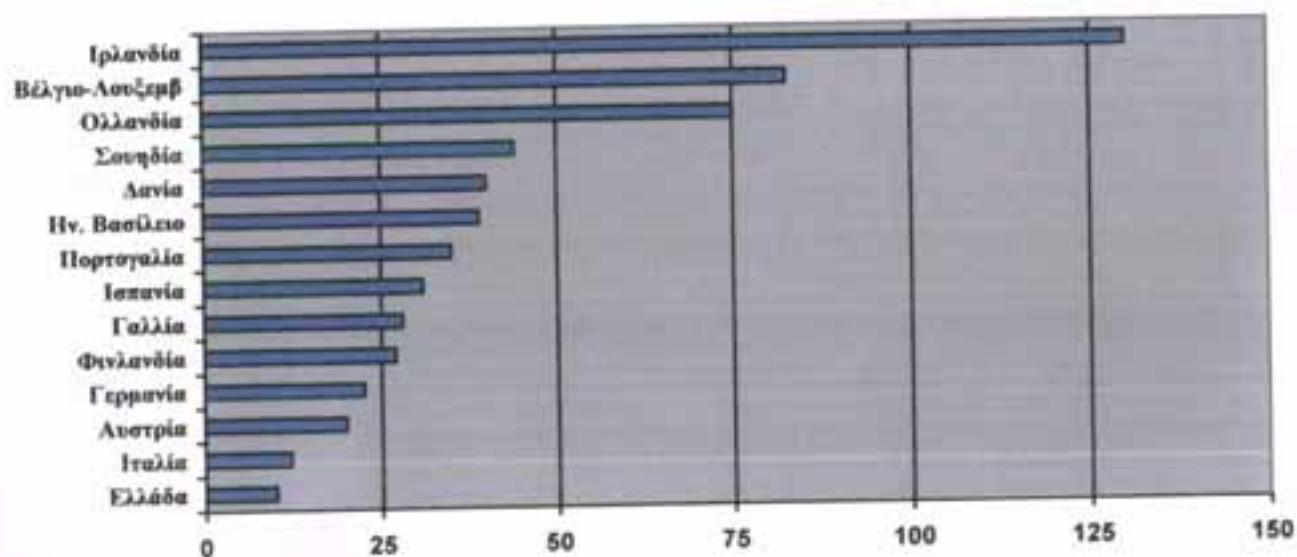
Από το *διάγραμμα 2.4.* μπορούμε να δούμε, κατά σειρά μεγέθους αποθεμάτων εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων, τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε δις δολ. Τις πέντε πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν το Ην. Βασίλειο, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ολλανδία και η Ισπανία ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση μετά την Φινλανδία και την Αυστρία. Το «τοπίο» αλλάζει όμως αν προσεγγίσουμε τη συμμετοχή των αποθεμάτων των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων σε ποσοστό ΑΕΠ. Έτσι, σύμφωνα με το *διάγραμμα 2.5.* τις αντίστοιχες πέντε πρώτες θέσεις κατά σειρά μεγέθους εισροών, καταλαμβάνουν η Ιρλανδία (129%), το Βέλγιο – Λουξεμβούργο (82%), η Ολλανδία (75%), η Σουηδία (45%) και η Δανία (42%). Την τελευταία θέση και εδώ κατέχει η Ελλάδα με ποσοστό μόλις 10% μετά την Ιταλία και την Αυστρία.

Διάγραμμα 2.4. Αποθέματα Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2002) (σε δις δολ.)

Πηγή: UNCTAD (2003)

Διάγραμμα 2.5. Συμμετοχή Αποθεμάτων Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στο Α.Ε.Π. (2002) (%).

Πηγή : UNCTAD (2003).

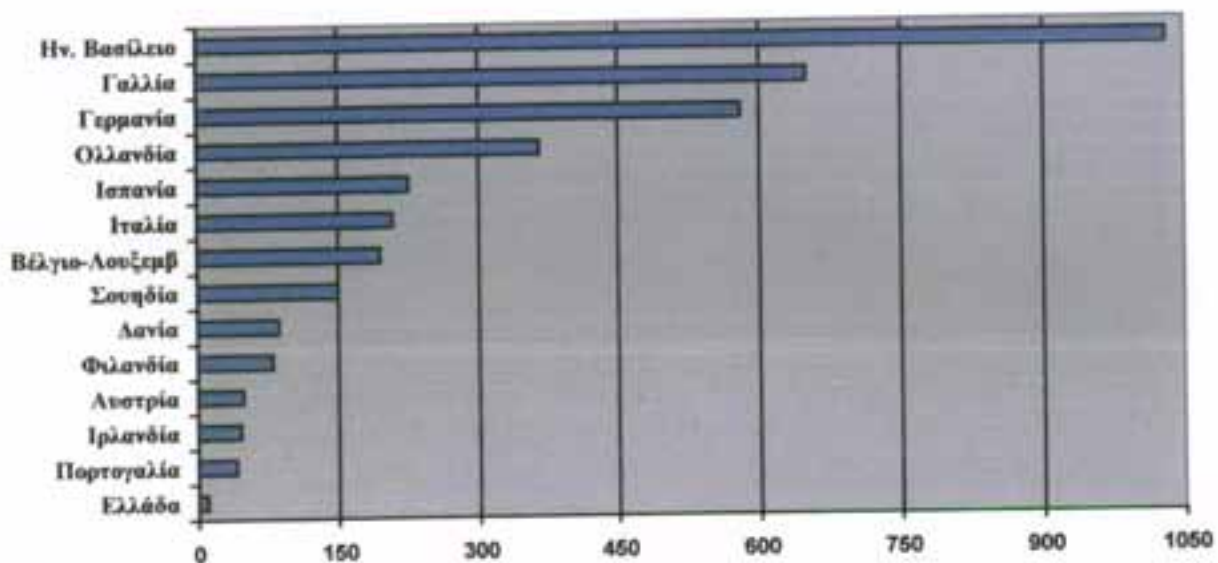
Όσον αφορά τα αποθέματα των εκροών των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την εικοσαετία 1980 – 2000 διαπιστώνουμε από τον πίνακα 2.6. ότι αυξήθηκαν σημαντικά και από 40,7% το 1980 φτάνουν το 52,1% το 2000, ποσοστό που αφορά την κατανομή των εκροών επί της Διεθνούς αγοράς. Ομοίως συμβαίνει αν λάβουμε υπόψη τη σύγκριση επί του ποσοστού ΑΕΠ αλλά και σε δις δολ. Η τελευταία περίπτωση, διαγραμματικά παρουσιάζει την εξής κατάταξη κατά σειρά μεγέθους εξαγωγών το 2002 για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στη πρώτη θέση κατατάσσεται το Ην. Βασίλειο, ακολουθούν η Γαλλία, η Γερμανία και η Ολλανδία ενώ τη τελευταία θέση και σε αυτή τη περίπτωση κατακτά η Ελλάδα.

Πίνακας 2.6. Γεωγραφική Κατανομή των Αποθεμάτων Εκροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

	1980			1990			2000		
	Δις δολ.	% της Διεθνούς Αγοράς	% ΑΕΠ	Δις δολ.	% της Διεθνούς Αγοράς	% ΑΕΠ	Δις δολ.	% της Διεθνούς Αγοράς	% ΑΕΠ
Ανεπτυγμένες Χώρες	507,4	96,9	6,4	1637,3	95,3	9,8	5248,5	87,8	21,4
Δυτική Ευρώπη	235,1	44,9	6,5	867,4	50,5	12,2	3387,8	56,7	40,7
ΕΕ	213,0	40,7	6,2	790,3	46,0	11,7	3111,0	52,1	39,4
Αυστρία	0,5	0,1	0,7	4,3	0,2	2,7	21,1	0,4	11,1
Βέλγο-Λουξεμβούργο	6,0	1,2	4,9	40,6	2,4	19,7	339,6	5,7	72,1
Δανία	2,1	0,4	3,1	7,3	0,4	5,5	46,1	0,8	28,3
Φινλανδία	0,7	0,1	1,4	11,2	0,7	8,3	53,0	0,9	43,8
Γαλλία	23,6	4,5	3,6	120,2	7,0	10,1	496,7	8,3	38,2
Γερμανία	43,1	8,2	4,7	148,5	8,6	9,1	442,8	7,4	23,7
Ελλάδα	0,8	0,2	2,1	0,9	0,0	1,0	-	-	-
Ιρλανδία	-	-	-	2,2	0,1	4,8	16,0	0,3	16,8
Ιταλία	7,3	1,4	1,6	57,3	3,3	5,2	176,2	2,9	16,4
Ολλανδία	42,1	8,0	24,5	102,6	6,0	36,2	325,9	5,5	88,3
Πορτογαλία	0,5	0,1	1,8	0,9	0,1	1,3	17,4	0,3	16,6
Ισπανία	1,9	0,4	0,9	15,7	0,9	3,2	160,2	2,7	28,5
Σουηδία	3,7	0,7	3,0	49,5	2,9	21,5	115,6	1,9	50,9
Ην. Βασίλειο	80,4	15,4	15,0	229,3	13,4	23,4	901,8	15,1	63,2
Λοιπή Δυτική Ευρώπη	22,1	4,2	13,1	77,1	4,5	22,0	276,9	4,6	67,5
Σύνολο	523,9		5,3	1717,4		8,6	5976,2		19,2

Πηγή: van den Berghe (2002).

Διάγραμμα 2.6. Αποθέματα Εκροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2002) (σε δις δολ.)

Πηγή: UNCTAD (2003).

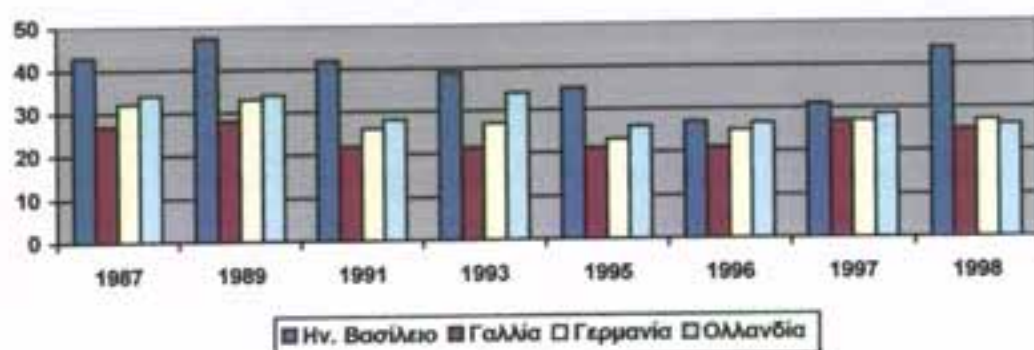
Το 1990 το 71% των αποθεμάτων των εκροών των άμεσων ξένων επενδύσεων που αφορούν το Ην. Βασίλειο απευθυνόταν σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη συνέχεια όμως παρουσιάστηκε προτίμηση για επενδύσεις εντός Ευρώπης. Αντίθετα στη Γαλλία, το 1990 το 66% των εκροών των άμεσων ξένων επενδύσεων απευθύνονται σε χώρες τα Ευρωπαϊκής Ένωσης φτάνοντας το 1991 το 70%. Αργότερα όμως παρατηρήθηκε προτίμηση για επενδύσεις σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής αγοράς σε ποσοστό που φτάνει το 1990 το 34% και το 1998 το 44%. Δηλαδή ενώ το επενδυτικό κεφάλαιο της Γαλλίας εξακολουθούσε να υπάρχει εντός της αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αύξηση των εκροών μετά την διεθνοποίηση της αγοράς παρατηρείται σε αγορές εκτός Ευρώπης. Όσον αφορά τη Γερμανία το απόθεμα των εκροών των άμεσων ξένων επενδύσεων από 44% το 1987 έφτασε το 56% το 1992 μέσα στην Ευρωπαϊκή αγορά. Στη συνέχεια, εξαιρώντας τη περίοδο 1993 – 1995, η Γερμανία παρουσίασε ενδιαφέρον σε οικονομίες εκτός της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής που φτάνει το 40% το 1998. Για την εξέλιξη της γεωγραφικής κατανομής των εκροών άμεσων ξένων επενδύσεων της Ολλανδίας σε σχέση με τις άλλες χώρες, η πορεία θεωρείται ομαλή. Το 1998 το 49,4% των εκροών άμεσων ξένων επενδύσεων της Ολλανδίας προσελκύει η Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το 10,5% η υπόλοιπη Ευρώπη κυρίως η Κεντρική και Ανατολική. Συμπερασματικά, οι εκροές των άμεσων ξένων επενδύσεων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορούν επενδύσεις εντός Ε.Ε (οι περισσότερες χώρες) που κομψίνονται από 60% για τη Γερμανία, σε λιγότερο από 50% για το Ην. Βασίλειο. Δηλαδή, όπως γίνεται αντιληπτό, δεν τίθεται τάση περιφερειοποίησης. Σύμφωνα με το *διάγραμμα 2.7*, οι αγορές της Βορειοαμερικανικής Συμφωνίας Ελεύθερου

Εμπορίου (NAFTA) και ειδικά αυτή των ΗΠΑ, φαίνεται να αποτελούν πόλο έλξης των αποθεμάτων των εκροών άμεσων ξένων επενδύσεων που λαμβάνουν «χώρα» εκτός Ευρωπαϊκής αγοράς.

Ανακεφαλαιώνοντας μπορούμε να πούμε ότι η διεθνοποίηση της αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατευθύνθηκε σε δυο μέρη. Αποτέλεσε κινητήριο «μοχλό» για την άνοδο των επενδύσεων εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης και δημιούργησε την τάση για ευρωπαϊκές επενδύσεις σε οικονομίες εκτός ευρωπαϊκής αγοράς.

Διάγραμμα 2.7. Μεριδίο των Μεγαλύτερων Χωρών – Επενδυτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη NAFTA (1987 – 1998)

Πηγή: van den Berghe (2002).

2.4. ΚΥΡΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΑΜΕΣΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η δημιουργία και ανάπτυξη πολυεθνικών συγκροτημάτων έχει συγκεκριμένη λογική εξήγηση η οποία μπορεί να διαφοροποιηθεί βάσει των κριτηρίων αναλύσεως που θέτει κάποιος. Από πλευράς οικονομικής, διάφορες χώρες καλωσορίζουν τις πολυεθνικές διότι δια μέσου της δραστηριότητάς τους προσβλέπουν σε μεταφορά τεχνολογίας, στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης και γενικότερα σε οικονομική ανάπτυξη. Από πλευρά πολυεθνικών γίνεται προσπάθεια να εκμεταλλευθούν κάθε πλεονέκτημα που δίνουν οι ατέλειες στην αγορά προϊόντων, συντελεστών παραγωγής και έχουν έντονη επιθυμία να βρουν τις ευκαιρίες για επενδύσεις σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές που θα τους επιτρέψουν να πραγματοποιήσουν κέρδη, με τέτοιο ρυθμό που να ανταμείβει και να ξεπερνά τον επιχειρηματικό κίνδυνο τον οποίο συνεχώς αντιμετωπίζουν.

Συμπληρωματικά πρέπει να επισημανθεί ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις συνδέονται άμεσα με την δραστηριότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Επομένως η πολιτική προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων μετατοπίζεται στην μελέτη και κατανόηση της δραστηριότητας της πολυεθνικής επιχείρησης.

Η κλαδική διάρθρωση των θυγατρικών των πολυεθνικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη παρουσιάζει δυο χαρακτηριστικά. Εντοπίζεται, καταρχήν, σε τομείς όπου η έρευνα και η ανάπτυξη αποτελούν σημαντικές παραγωγικές εισροές και επιπλέον προέρχονται από τις ΗΠΑ. Κατά δεύτερο λόγο, χρησιμοποιούν εξειδικευμένους εργαζομένους και τα παραγόμενα προϊόντα είναι εξαιρετικά διαφοροποιημένα. Η

αγορά υπηρεσιών απορροφά το 30% περίπου των συνολικών άμεσων ξένων επενδύσεων με κυρίαρχους τομείς τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και το χώρο της αγοράς κατοικίας. Επίσης η ανάπτυξη των τεχνολογιών επικοινωνίας, τα φθηνότερα και ασφαλέστερα δίκτυα διανομής και τέλος οι σύγχρονες μορφές διοίκησης, παρέχουν την δυνατότητα για τον επαρκή συντονισμό και την εσωτερική ολοκλήρωση των διαφορετικών τμημάτων παραγωγής, στοιχεία απαραίτητα για την επιτυχή διοίκηση της πολυεθνικής. Όλα τα παραπάνω προδιαγράφουν και το πλαίσιο των πολιτικών, που πρέπει να ασκηθούν προκειμένου να γίνει ελκυστικότερη η ελληνική οικονομία αλλά τονίζουν και τον σημαντικό ρόλο των πολυεθνικών επιχειρήσεων ως κύριο φορέα των άμεσων επενδύσεων.

2.5. ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.5.1. ΕΝΝΟΙΑ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ – ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

α) Έννοια: Πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι αυτές που αναπτύσσουν την δραστηριότητά τους σε περισσότερες από μια χώρες. Συνήθως είναι πολύ ισχυρές, κεφαλαιουχικά, επιχειρήσεις με έδρα και κύρια εγκατάσταση σε μια πολύ αναπτυγμένη βιομηχανική χώρα και με θυγατρικές επιχειρήσεις παραγωγής εμπορίας ή αντιπροσώπευσης σε διάφορες άλλες χώρες οι οποίες καταναλώνουν τα προϊόντα που παράγονται ή και διατίθενται από την μητρική εταιρία του κέντρου και τις θυγατρικές εταιρίες τις εγκαταστημένες στις άλλες χώρες. Σύμφωνα με τον ορισμό του Ο.Η.Ε., υπερεθνική εταιρία είναι εταιρία ή όμιλος εταιριών που παράγει υλικά αγαθά ή παρέχει υπηρεσίες και έξω από τα όρια της χώρας στην οποία έχει την έδρα της η κύρια εταιρία. Ο ΟΟΣΑ ορίζει τις πολυεθνικές επιχειρήσεις ως οικονομικές μονάδες εγκατεστημένες σε διάφορες χώρες και συνδεδεμένες με τρόπο που μια ή περισσότερες είναι σε θέση να ασκήσουν σημαντική επιρροή στις δραστηριότητες των άλλων και ιδιαίτερα να συμμετάσχουν με γνώσεις και πόρους σ' αυτές.

β) Χαρακτηριστικά: Τα κυριότερα χαρακτηριστικά είναι:

1. Η πολύ ισχυρή κεφαλαιακή τους συγκρότηση,
2. Ο κύκλος εργασιών τους ανέρχεται σε πολύ μεγάλο ύψος,
3. Οι μετοχές τους μπορεί να κυκλοφορήσουν σε διάφορα Χρηματιστήρια Αξιών και είναι διασκορπισμένες σε πολύ μεγάλο βαθμό μετοχών διεθνώς,
4. Η διοίκησή τους τόσο στην έδρα, όσο και στις άλλες χώρες στις οποίες επεκτείνεται η δράση τους, ασκείται από πολύ ικανά άτομα με διεθνή πείρα αγορών,
5. Σημαντικό μέρος της δραστηριότητάς τους γίνεται έξω από τη χώρα της έδρας τους,
6. Η εξάπλωσή τους γίνεται είτε για την εξεύρεση φθηνότερων πρώτων υλών, κυρίως όμως για την εκμετάλλευση των καταναλωτών των χωρών στις οποίες επεκτείνονται,
7. Ανάλογα με τις λύσεις που προβάλλουν ως πιο συμφέρουσες, ιδιαίτερα εκεί όπου υπάρχουν ισχυρά κίνητρα, κάνουν επενδύσεις και ιδρύουν εξαρτημένες βιομηχανίες,
8. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις ευνοούνται από την επέκταση του διεθνούς εμπορίου και από την τάση των καταναλωτών να ζητούν αφθονία σε ποικιλίες και ποσότητα προϊόντων,
9. Είναι δημιουργήματα του νεότερου καπιταλισμού και σπάνια εκπροσωπούν τη σύγχρονη μορφή του καπιταλιστικού ιμπεριαλισμού.

γ) **Διακρίσεις:** Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις διακρίνονται σε:

1. Εθνοκεντρικές. Σε αυτές, μια μεγάλη μητρική εταιρία ελέγχει τις θυγατρικές της και τα υποκαταστήματά της στο εξωτερικό,
2. Πολυκεντρικές. Σε αυτές, η δομή είναι αποκεντρωμένη και η μητρική εταιρία επιτρέπει σχετική αυτονομία στις θυγατρικές της και τα υποκαταστήματά της στις διάφορες χώρες,
3. Γεωκεντρικές. Σε αυτές που έχουν πολύπλοκη και ιδιόμορφη οργάνωση γιατί οι θυγατρικές επιχειρήσεις, οι εγκαταστημένες στις διάφορες χώρες, συμμετέχουν στην λήψη αποφάσεων από την κεντρική διοίκηση της μητρικής εταιρίας.

Εξέλιξη

Η εξάπλωση των πολυεθνικών επιχειρήσεων άρχισε από τις κτήσεις και τις αποικίες όπου εγκαθιστούσαν θυγατρικές επιχειρήσεις οι μητρικές που είχαν την έδρα τους στην μητρόπολη. Αργότερα η επέκταση στράφηκε προς υπανάπτυκτες χώρες οι οποίες, προκειμένου να προσελκύσουν τις τόσο επιθυμητές για την ανάπτυξή τους επενδύσεις, πρόσφεραν σημαντικά κίνητρα. Πολυεθνικές επιχειρήσεις ίδρυσαν και οι θυγατρικές τους και σε χώρες όπως η Πολωνία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Γιουγκοσλαβία ακόμα και στην Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας.

Με ένα κριτήριο, που όμως έγινε από πολλούς δεκτό διεθνώς, βάση του οποίου, πολυεθνική είναι κάθε επιχείρηση της οποίας τουλάχιστον το 25% της παγκόσμιας παραγωγής της γίνεται έξω από τη χώρα της έδρας της. Υπολογίζονται σε 10.000 οι εταιρίες σε ολόκληρο τον κόσμο, που έχουν πραγματοποιήσει επενδύσεις έξω από τη χώρα της έδρας τους, με πάνω από 80.000 θυγατρικές επιχειρήσεις. Με αυστηρότερα κριτήρια οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις παγκόσμια, υπολογίζονται σε 500 και σύμφωνα με άλλους σε 200. Σήμερα, κατά μια άποψη, το 25% του παγκόσμιου εμπορίου διακινείται από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και οι προοπτικές που υπάρχουν είναι ότι το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί.

Κριτική των πολυεθνικών εταιριών

Υπάρχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ως προς την δράση και την επέκταση των πολυεθνικών εταιριών.

Πλεονεκτήματα:

1. Διευκολύνουν την επιτόπια παραγωγή και την διανομή των προϊόντων τους σε όφελος των καταναλωτών,
2. Πραγματοποιούν επενδύσεις που έχουν ως συνέπεια την εισροή κεφαλαίων σε χώρες που τα έχουν ανάγκη γιατί στερούνται αυτών και την απασχόληση εργατικού προσωπικού σε χώρες που υποφέρουν από ανεργία και υποαπασχόληση.
3. Με την εγκατάστασή τους σε άλλες χώρες, ιδιαίτερα σε μη ανεπτυγμένες, μεταφέρουν νεότερη τεχνολογία και σύγχρονες μεθόδους και βοηθούν στον βιομηχανικό εκσυγχρονισμό.
4. Γενικά μπορεί να ειπωθεί ότι συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών στις οποίες επεκτείνουν την δραστηριότητά τους ιδιαίτερα με την ίδρυση θυγατρικών βιομηχανιών.

Μειονεκτήματα:

1. Αποτελούν μορφή οικονομικού επεκτατισμού,

2. Εκμεταλλεύονται τις μη αναπτυγμένες χώρες,
3. Δημιουργούν μονοπώλια και ολιγοπώλια που νοθεύουν τον ανταγωνισμό,
4. Λόγω μεγέθους ανταγωνίζονται τις ομοειδής επιχειρήσεις των χωρών όπου εγκαθίστανται με συνέπεια ορισμένες από αυτές να κλείνουν,
5. Καθιστούν μερικές φορές υποχείριες και πολιτικά εξαρτημένες τις χώρες στις οποίες επεκτείνουν την δραστηριότητά τους.

Κάποιες προσεγγίσεις για τη φύση και το χαρακτήρα της πολυεθνικής επιχείρησης.

Όπως ο ίδιος ο όρος πολυεθνική επιχείρηση υπονοεί, η μορφή αυτή επιχείρησης παραπέμπει, προφανώς σε μια υπερεθνική εταιρική οργανωτική δομή η οποία συνήθως έχει την κεντρική επιχείρηση και έδρα της σε μια αναπτυγμένη χώρα και συνακόλουθα μια ή περισσότερες μικρές επιχειρήσεις σε μια ή περισσότερες χώρες αναπτυγμένες ή αναπτυσσόμενες. Η κεντρική επιχείρηση ονομάζεται μητρική, ενώ οι υπόλοιπες θυγατρικές, οι οποίες για να δημιουργηθούν προϋποθέτουν συνήθως τεράστιους πόρους σε κεφάλαια, ανθρώπινο δυναμικό και τεχνογνωσία όταν πρόκειται για εγκατάσταση σε κάποια υπανάπτυκτη χώρα. Άρα η πολυεθνική επιχείρηση υποχρεωτικά είναι πρώτα απ' όλα μια μεγάλη επιχείρηση και πολλές φορές σε τέτοιο σημείο που, σύμφωνα με πολλά στοιχεία σύγκρισης, ξεπερνάει σε οικονομική δύναμη ακόμη και το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν πολλών χωρών. Για παράδειγμα, η μεγαλύτερη πολυεθνική εταιρία του κόσμου, η αμερικάνικη GENERAL MOTORS είχε, σύμφωνα με στοιχεία του Fortune¹¹ για το 1999, έσοδα 189 δις δολ. δηλαδή συντριπτικά ανώτερο από το ΑΕΠ της Ελλάδας. Επίσης η εγκατάσταση, όταν κυρίως αυτή αναφέρεται στις υποανάπτυκτες χώρες και η λειτουργία μιας τέτοιας επιχείρησης προϋποθέτουν επαρκές και κατάλληλο δυναμικό με ικανότητες και εμπειρία στη διοίκηση επιχειρήσεων, στην οικονομία, στην τεχνολογία κ.λ.π., δυναμικό το οποίο τουλάχιστον σε πρώτη φάση προέρχεται από την αναπτυγμένη χώρα – έδρα της επιχείρησης. Τέλος, οι ανάγκες αποτελεσματικής λειτουργίας της θυγατρικής στα πλαίσια τόσο του εγχώριου όσο και του διεθνούς ανταγωνισμού, επιβάλλουν στην πολυεθνική επιχείρηση να μεταφέρει στον τόπο – χώρα εγκατάστασης σχεδόν πάντοτε την πιο προωθημένη τεχνολογία.

Τα παραπάνω βασικά χαρακτηριστικά της πολυεθνικής επιχείρησης αποτελούν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία της γύρω από τα οποία τις τελευταίες δεκαετίες έχει ανοίξει ένας «τεράστιος» διάλογος για το αν και κατά πόσο είναι επωφελής η παρουσία της σε μια αναπτυσσόμενη χώρα, όπως υποστηρίζουν οι υπέρμαχοι των πολυεθνικών με τις υπέρογκες επενδύσεις που είναι σε θέση να κάνουν, εισάγοντας ένα σπάνιο συντελεστή, όπως είναι το κεφάλαιο, στις χώρες του τρίτου κόσμου ενώ μετά τη διάχυση των σύγχρονων μεθόδων management και της τεχνολογίας που επίσης είναι στοιχεία πολυτιμότεα για τις χώρες αυτές, συντελούν στην οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με προσεγγίσεις που κάνουν ορισμένοι, κυρίως υπέρμαχοι του προστατευτικού εμπορίου, οι επιχειρήσεις αυτές, συνήθως αν όχι πάντοτε, χρησιμοποιούν την οικονομική τους δύναμη για να ελέγχουν όχι μόνο την οικονομία των αναπτυσσόμενων χωρών αλλά και την πολιτική τους θέση. Κάτι τέτοιο, σύμφωνα με αυτή τη προσέγγιση, προκύπτει σαν

¹¹ Οικονομικός Ταχυδρόμος 28/04/2000.

αποτέλεσμα έμμεσων παρεμβάσεων που μπορεί η πολυεθνική επιχείρηση να προβαίνει στην εσωτερική «ζωή» των χωρών καθώς και άμεσων οι οποίες μπορεί να αγγίζουν το σημείο επιβολής καθεστώτων και πολιτικών θέσεων που να υπακούουν πλήρως στις ανάγκες και τα συμφέροντά τους. Από την άποψη αυτή δύο παραδείγματα είναι απόλυτα χαρακτηριστικά:

- ☉ Αυτό της United Fruit Company στην Κεντρική Αμερική και
- ☉ της ΙΤΤ στη Χιλή στις αρχές της δεκαετίας του '70 όταν με την συνδρομή της ανετράπη ο πρόεδρος της χώρας Αλλιέντε.

Σύμφωνα με την άποψη της μεταφερόμενης στις φτωχές χώρες τεχνολογίας, η βασική μορφή εναντίον των πολυεθνικών επιχειρήσεων έχει να κάνει όχι τόσο με την ποσότητά της όσο με την ποιότητά της. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι η τεχνολογία είναι τεχνολογία ακατάλληλη για τις χώρες αυτές, για τον απλούστατο λόγο ότι επειδή είναι τεχνολογία έντασης κεφαλαίου όχι μόνο δεν συμβάλλει στη απορρόφηση της ανεργίας που είναι ίσως το σημαντικότερο πρόβλημα των χωρών αυτών αλλά αντίθετα την αυξάνει κιάλας.

Διαπιστώνουμε λοιπόν πόσο σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι θυγατρικές επιχειρήσεις και εξακολουθούν να παίζουν, στην ανάπτυξη των ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως. Οι κυριότερες πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι:

Πίνακας 2.7. Οι Μεγαλύτερες Πολυεθνικές Επιχειρήσεις Ιεραρχημένες κατά την Αξία των Περιουσιακών Στοιχείων τους στο Εξωτερικό (σε δις δολ. ΗΠΑ) και τον Αριθμό των Απασχολούμενων στο Εξωτερικό.

1999, Καταβλητή κωδικός	1998, Κοντάβλη κωδικός		Π.Ε.	Χώρα	Βιομηχανικός Κλάδος	Περιουσιακά Στοιχεία		Παύλετες		Απασχόληση		ΤΝΙ %
	ΤΝΙ	Αξία περιουσιακών στοιχείων				Σύνολο	Στοιχεία	Σύνολο	Σύνολο	Σύνολο	Στοιχεία	
1	75	1	General Electric	ΗΠΑ	Ηλεκτρονικά	191,1	405,2	34,7	111,6	143,000	310,000	34,7
2	22	5	ExxonMobil Corporation	ΗΠΑ	Παράγωγα	99,4	144,5	115,5	160,9	68,000	107,000	68,0
3	45	3	Royal Dutch/Shell Group	Ολλανδία/Η.Β.	Υδρογονάνθρακα	88,7	113,9	53,5	108,4	57,367	99,310	56,3
4	89	2	General Motors	ΗΠΑ	Μεταφορικά Μέσα	86,5	279,7	46,5	176,6	162,500	398,000	30,7
5	77	4	Ford Motor Company	ΗΠΑ	Μεταφορικά Μέσα	56,3	273,4	50,1	162,6	191,486	364,550	36,1
6	82	6	Toyota Motor Corporation	Ιαπωνία	Μεταφορικά Μέσα	55,3	154,9	60,0	179,7	13,500	214,631	30,9
7	51	9	DaimlerChrysler AG	Γερμανία	Μεταφορικά Μέσα	53,7	175,9	122,4	151,0	225,705	466,938	53,7
8	32	10	TotalFina SA	Γαλλία	Υδρογονάνθρακα	44,7	87,5	31,6	39,6	50,538	74,437	70,3
9	50	7	IBM	ΗΠΑ	ΗΥ	39,3	52,6	57,7	85,5	161,412	307,40	53,7
10	18	8	BP	Η.Β.	Παράγωγα	33,1	36,8	45,9	46,7	62,150	80,400	73,7
11	11	2	Nestlé SA	Ελβετία	Τρόφιμα/Ποτά	31,5	64,3	47,8	70,6	230,979	230,979	95,2
12	45	11	Volkswagen Group	Γερμανία	Μεταφορικά Μέσα	31,5	35,5	28,4	33,9	47,959	306,275	55,7
13	11	-	Nippon Mitsubishi Oil Corporation (Nippon Oil Co. Ltd.)	Ιαπωνία	Υδρογονάνθρακα	30,2	76,6	53,2	72,2	11,900	15,964	82,4
14	41	19	Siemens AG	Γερμανία	Ηλεκτρονικά	29,6	50,0	19,4	137,6	251,000	443,000	56,8
15	90	14	Wal-Mart Stores	ΗΠΑ	Αναetail Πωληση	29,6	42,1	9,3	26,3	29,262	51,6	25,8
16	55	-	Repsol-YPF SA	Ισπανία	Υδρογονάνθρακα	28,0	40,4	16,4	19,0	59,852	72,479	79,4
17	13	17	Diageo Plc	Η.Β.	Ποτά	27,1	57,7	11,8	21,8	58,694	130,860	48,9
18	59	87	Mannesmann AG	Γερμανία	Τηλεπικοινωνίες	27,1	39,2	26,8	36,7	150,000	220,000	49,1
19	56	13	Suez Lyonnais des Eaux	Γαλλία	Υδρογονάνθρακα	27,1	39,2	26,8	36,7	46,104	114,952	60,9
20	52	23	BMW AG	Γερμανία	Μεταφορικά Μέσα	27,0	30,6	23,8	24,4	155,477	161,430	94,1
21	3	15	ABB	Ελβετία	Ηλεκτρονικά Συναρτάς	25,6	64,2	43,1	63,1	115,717	189,700	56,7
22	42	20	Sony Corporation	Ιαπωνία	Ηλεκτρονικά	25,6	35,0	12,3	11,8	222,614	246,033	89,3
23	9	34	Seagram Company	Καναδάς	Τρόφιμα/Ποτά	25,3	28,0	38,4	44,0	3,437	92,446	54,0
24	8	12	Unilever	Η.Β./Ολλανδία	Υδρογονάνθρακα	24,6	78,6	15,8	127,3	57,970	67,686	91,5
25	49	7	Aventis	Γαλλία	Φάρμακα/Χημικά	24,5	27,1	18,1	18,4	159,608	199,608	58,2
26	83	24	Mitsubishi Corporation	Ιαπωνία	Μεταφορικά Μέσα	24,5	46,4	23,9	37,6	112,200	112,200	64,7
27	6	27	Roche Group	Ελβετία	Φάρμακα	24,5	27,1	18,1	18,4	112,200	112,200	64,7
28	38	21	Renault SA	Γαλλία	Μεταφορικά Μέσα	24,5	46,4	23,9	37,6	112,200	112,200	64,7
29	27	18	Honda Motor Co. Ltd.	Ιαπωνία	Μεταφορικά Μέσα	24,4	41,8	38,7	51,7	112,200	112,200	64,7

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

30	73	52	86	Τηλεφωνία SA	Ιταλία	Thrasopoulos	64.1	9.5	23.0	24.900	177.193	38.0
31	14	22	12	News Corporation	Αυστραλία	MME/Edwards	38.4	12.9	14.3	70.800	33.800	78.3
32	44	31	62	McKee's Inc	ΗΠΑ	Hesperos	40.5	10.3	33.1	226.874	226.874	36.2
33	35	33	14	Philips Electronics	Ολλανδία	Hesperos	79.8	31.8	33.5	136.397	136.397	48.7
34	68	25	67	Nissan Motor Co. Ltd.	Ιαπωνία	Μεταφορές Μέσων	59.7	18.1	58.1	104.223	107.620	91.7
35	7	69	5	British American Tobacco Plc	Η.Β.	Τρόφιμα/Καπνός	28.2	16.5	18.1	9.426	72.023	40.9
36	67	38	80	BNI Group	Γαλλία	Παράφραση	44.3	11.4	29.1	49.571	36.490	34.2
37	79	39	91	Chevron Corporation	ΗΠΑ	Παράφραση	40.7	9.7	35.4	41.400	97.806	34.2
38	48	74	66	Johnson & Johnson	ΗΠΑ	Φάρμακα	29.2	12.1	27.5	64.100	37.000	61.2
39	52	36	53	Hoechst-Packard	ΗΠΑ	Παράφραση/ΡΥ	35.3	23.4	35.8	83.712	115.712	65.6
40	34	29	36	Bayer AG	Γερμανία	Παράφραση	45.2	25.7	28.2	21.934	21.934	40.4
41	41	26	33	Elf Aquitaine SA	Γαλλία	Φάρμακα/Χημικά	31.4	20.3	29.2	8.590	104.828	29.1
42	26	47	25	Coca-Cola Company	ΗΠΑ	Ποτό	21.6	12.4	19.8	46.455	275.591	34.0
43	25	42	42	Alitalia	Γαλλία	Hesperos	34.0	16.4	23.2	21.662	165.800	44.7
44	69	44	77	Texas Utilities Company	ΗΠΑ	Κοινός Οφέλιμος	40.7	6.8	17.1	49.590	221.319	33.4
45	86	37	78	Mitsui & Co Ltd	Ιαπωνία	Κοινός Οφέλιμος	56.5	57.8	118.5	48.590	33.007	16.1
46	36	40	46	Vivendi SA	Γαλλία	Χημικά	30.0	22.5	29.5	21.662	290.448	39.3
47	47	53	83	Hutchison Wharfedale Ltd	Ιαπωνία	Κοινός Οφέλιμος/MME	39.1	36.7	39.1	42.510	33.007	16.1
48	74	-	-	Pengoot SA	Γαλλία	Κοινός Οφέλιμος	48.5	2.1	7.1	50.300	188.373	38.4
49	62	56	59	Prigbau Ltd	Ιαπωνία	Μεταφορές Μέσων	99.8	34.4	37.8	98.590	21.934	40.4
50	72	56	79	Yat Sze	Ιαπωνία	Μεταφορές Μέσων	42.3	17.5	43.3	49.590	131.602	42.4
51	81	50	82	Vels Group	Ιαπωνία	Κοινός Οφέλιμος	80.4	16.5	45.2	21.662	33.007	16.1
52	65	46	88	Sundiamo Corporation	Γαλλία	Ελεγκτικό/Μηχανές	55.8	24.5	39.1	36.000	275.591	34.0
53	97	46	89	Du Pont (E. I.) de Nemours	Ιαπωνία	Hesperos	47.6	12.6	103.5	42.510	165.800	44.7
54	66	41	69	Höschel Ltd.	ΗΠΑ	Μεταφορές Μέσων	91.5	13.3	26.9	21.662	221.319	33.4
55	96	58	97	Mitsubishi Electric Industrial Co. Ltd	Ιαπωνία	Κοινός Οφέλιμος	72.5	34.0	66.9	49.590	33.007	16.1
56	71	55	72	Thomson Corporation	Ιαπωνία	Hesperos	40.8	13.3	77.7	36.000	323.827	17.9
57	1	57	2	Dow Chemical Company	Καναδάς	MME/Edwards	91.5	5.5	5.8	143.773	290.448	39.3
58	60	62	37	Holsum (see Holsten)	Ελβετία	Χημικά	13.8	34.5	25.9	37.000	40.000	96.4
59	5	62	6	Itochu Corporation	Ιαπωνία	Ουσιώδη Υλικά	13.6	7.3	8.1	21.850	51.072	46.2
60	40	45	96	Cannon Corporation	Ιαπωνία	Εμπόριο	13.6	12.5	18.4	36.719	39.327	91.8
61	40	92	55	Carrefour SA	Γαλλία	Μεταφορές/Υπερμάρκα	53.9	18.4	18.0	42.787	81.009	57.1
62	78	73	49	McDonald's Corporation	ΗΠΑ	Εστιατόρια	33.7	14.3	37.7	260.000	314.000	67.1
63	24	59	96	Michelin	Γαλλία	Εστιατόρια	21.0	8.1	13.3	44.576	130.434	73.8
64	17	64	18	Glaxo Wellcome Plc	Η.Β.	Φάρμακα	17.3	11.9	13.8	60.726	60.726	36.6
65	16	67	20	RWE Group	Γαλλία	Κοινός Οφέλιμος	16.8	11.8	13.8	155.576	8.618	26.0
66	94	66	96	Marchand Corporation	Γαλλία	Εμπόριο	57.4	31.9	99.3	110.000	110.000	40.3
67	88	68	90	Froster & Ombie	Ιαπωνία	Χημικά/Καλλυντικά	32.1	18.4	38.1	59.250	103.290	34.7
68	70	78	71	Eriksen LM	Σουηδία	Μεταφορές/Υπερμάρκα	23.8	20.4	25.3	260.000	314.000	67.1
69	31	80	37									

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΕΛΥΚΣΗ ΑΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

70	46	60	48	Robert Bosch GmbH	Γερμανία	Μέση Μεσογειακή Μέση	102	20,9	18,5	28,0	96,970	19,899	53,3
71	19	63	22	Sonit Esac OYS	Φιλippίνες	Κατωφ. Δεξιόκτ.		16,2	10,0	10,7		40,226	72,5
72	61	75	30	AES Corporation	ΗΠΑ	Κατωφ. Δεξιόκτ.		20,9	2,1	3,3		14,900	45,5
73	28	75	30	Compuar Spa	Ιταλία	Τηλεπικοινωνίες		18,6	8,0	11,8	25,177	36,916	63,8
74	100	76	100	SBC Communications	ΗΠΑ	Τηλεπικοινωνίες		83,2	8,0	49,5		204,130	12,9
75	10	77	16	Alco Nobel NV	Ολλανδία	Χημικά		12,0	12,6	15,4	53,100	68,000	84,6
76	53	84	32	Royal Alkali NV	Ολλανδία	Ανοξείδη Πυρίτη		19,3	23,3	33,8	39,428	308,793	52,7
77	95	81	98	Southam Company	ΗΠΑ	Κατωφ. Δεξιόκτ.		38,4	1,5	11,6	15,928	32,949	19,8
78	23	72	29	Dixons Groups SA	Γαλλία	Τηλεπικοινωνίες		15,1	8,9	13,4		78,985	67,8
79	87	85	84	Merck & Co	ΗΠΑ	Φάρμακα		35,6	7,9	32,7	23,824	62,000	28,4
80	4	82	4	Eli Lilly AB	Ισπανία	Φάρμακα		9,1	13,9	14,5	84,855	19,916	93,2
81	98	49	92	Nishio Iwai	Ιαπωνία	Επισκευές Συσκευών		38,5	12,9	68,7		18,446	15,8
82	15	86	15	L'Air Liquide Groupe	Γαλλία	Χημικά		10,5	4,6	6,1		29,000	76,9
83	91	91	87	Edison International	ΗΠΑ	Ηλεκτροπλά		35,0	1,0	9,2		19,570	24,3
84	84	79	31	Petrolas de Venezuela SA	Βραζιλία	Ηλεκτροπλά		47,3	13,3	32,6		47,760	29,8
85	29	79	87	Montedison Group	Ιταλία	Χημικά/Καύσιμα		16,7	7,9	11,5	21,181	29,580	62,2
86	64	30	90	Vag AG	Γερμανία	Κατωφ. Δεξιόκτ.		34,2	11,1	19,6	41,723	81,809	43,3
87	34	54	11	Rio Tinto Plc	Αυστραλία/ΗΒ	Ορυχεία		12,1	5,3	9,3	16,829	26,938	60,2
88	30	83	47	Volvo AB	Σουηδία	Μεταφορικά Μέσα		17,7	13,4	15,1	28,630	53,600	61,4
89	63	95	94	Unitor	Γαλλία	Συσκευασία		15,6	7,0	14,5	22,995	64,118	43,5
90	93	95	94	Alliantie Riskfield	ΗΠΑ	Τηλεπικοινωνίες		26,3	2,0	12,5		16,600	23,3
91	20	89	35	AeroZeneca Plc	ΗΠΑ	Φάρμακα		19,3	14,3	15,1	48,300	38,080	71,5
92	89	90	92	Luxant Technologies Inc	ΗΠΑ	Ηλεκτροπλά		32,1	12,2	30,3	36,000	139,000	25,9
93	39	90	35	Crewit Oxit Sul	ΗΠΑ	Ηλεκτροπλά		11,5	3,9	7,7		35,999	57,5
94	76	90	35	Macro AG	Γερμανία	Ανοξείδη Πυρίτη		19,1	17,3	44,1	55,571	171,440	36,4
95	56	90	35	Teacno Inc.	ΗΠΑ	Τηλεπικοινωνίες		29,0	25,2	33,0		18,443	31,2
96	12	100	93	Cadbury - Schweppes Plc	ΗΒ	Τηλεπικοινωνίες		8,0	5,3	6,8	29,835	37,425	81,9
97	92	100	93	Toelbe Corporation	Ιαπωνία	Ηλεκτροπλά		53,8	17,5	54,2	46,500	130,870	23,3
98	57	88	58	Mitsubishi Motors Corporation	Ιαπωνία	Μεταφορικά Μέσα		25,4	16,8	29,1		26,749	51,2
99	37	93	44	Bridgestone	Ιαπωνία	Ελαστικά		15,7	11,6	18,3	70,000	101,489	58,9
100	47	93	44	Cemset SA	Μέση	Ορυχεία/Υαλά		11,9	2,5	4,8		20,802	54,6

Πηγή: UNCTAD (2001)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η είσοδος των ξένων επενδύσεων στην Ελληνική οικονομία μεταπολεμικά αποτέλεσε μέρος της στρατηγικής ενσωμάτωσης της χώρας στην διεθνή αγορά. Η πολιτική φιλελευθεροποίησης της οικονομίας που ξεκίνησε το 1953 περιλάμβανε μεταξύ άλλων τη σταδιακή κατάργηση των εμποδίων εμπορίου ιδιαίτερα μετά την συμφωνία σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1962, την υποτίμηση της δραχμής κατά 50% και έναν αυξανόμενο προσανατολισμό προς μια εκβιομηχάνιση εξαγωγικού τύπου μέσα από χορήγηση κινήτρων, επιδοτήσεων και φοροαπαλλαγών καθώς και την εισαγωγή ενός νομοθετικού πλαισίου προστατευτικού για τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Υπήρχε η πεποίθηση ότι η προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων θα επέλυε το πρόβλημα ελλείψεως κεφαλαίου.

Συγκεκριμένα η εισροή του ξένου κεφαλαίου θα χρηματοδοτούσε την εκβιομηχάνιση χωρίς την προσφυγή σε εθνικούς πόρους και συνεπώς τη συμπίεση της κατανάλωσης υπέρ της επένδυσης, θα μετέφερε τεχνολογία η οποία σπάνιζε στην Ελληνική μεταποίηση χωρίς να καταβληθεί το αυξημένο κόστος παραγωγής εγχώριας τεχνολογίας ενώ τέλος θα συνέβαλε στην κατανομή των επενδύσεων σύμφωνα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Ελληνικής οικονομίας. Η πεποίθηση ήταν ότι η χώρα είχε το πλεονέκτημα στην μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, την παραγωγή καταναλωτικών αγαθών και γενικά στην μεταποίηση προϊόντων χημικών και όχι μόνο καθώς και στην μεταλλουργία.

Το νομοθετικό πλαίσιο προσέλκυσης και προστασίας του ξένου κεφαλαίου βασίστηκε στο άρθρο 112 του Συντάγματος του 1952 το οποίο ενσωματώθηκε και στο Σύνταγμα του 1975 και παρέμεινε στις κατοπινές αναθεωρήσεις του. Το άρθρο αυτό προέβλεπε ότι ο νόμος που θα ρύθμιζε με ευνοϊκό τρόπο την προστασία του κεφαλαίου που εισάγεται στη χώρα με σκοπό την επένδυση δε θα μπορούσε να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί. Ο νόμος 2687/53 συγκεκριμενοποίησε τη συνταγματική επιταγή παραχωρώντας στο ξένο κεφάλαιο κίνητρα επιπλέον των όσων προβλέπονταν για τις εγχώριες επενδύσεις, όπως π.χ. την απαλλαγή από φόρους και δασμούς όλων των εισαγωγών κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, ανταλλακτικών, πρώτων και ενδιάμεσων υλών για διάστημα 10 ετών από την πραγματοποίηση της επένδυσης, το δικαίωμα απασχόλησης ξένου προσωπικού σε ανώτερες διοικητικές και τεχνικές θέσεις, τον επαναπατρισμό κερδών και μέρους του εισαχθέντος κεφαλαίου, την επίλυση οποιασδήποτε διαφοράς μεταξύ ξένου επενδυτή και Ελληνικού κράτους από ξένη διαιτησία και πολλά άλλα τα οποία θα αναφέρουμε σε επόμενο κεφάλαιο.

Επιπλέον κίνητρα εισήχθησαν με νεότερους νόμους τις δεκαετίες του 1960 και 1970. Το Ν.Δ. 89/67 προσέφερε φορολογικές απαλλαγές σε ξένες επιχειρήσεις με δραστηριότητα στη Ν.Α. Μεσόγειο, οι οποίες θα εγκαθιστούσαν την έδρα των περιφερειακών διευθύνσεων τους στην Ελλάδα. Μέχρι το 1979, 375 ξένες επιχειρήσεις από τις οποίες οι 209 ήταν αμερικανικές, εγκατέστησαν τις περιφερειακές τους διοικήσεις στη χώρα, κάνοντας χρήση των διατάξεων του παραπάνω νομοθετήματος. Πάντως ο νόμος 2687/53 αποτέλεσε μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 1980 το βασικό θεσμικό πλαίσιο υπό το οποίο εισήχθησαν στη Ελλάδα ξένα κεφάλαια με σκοπό τις παραγωγικές επενδύσεις.

Βλέπουμε δηλαδή ότι η εξέλιξη των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων όπως έχει ήδη επιβεβαιωθεί σε προηγούμενες ενότητες, συνδέεται στενά με τις εξελίξεις στο μακροοικονομικό και μικροοικονομικό περιβάλλον της οικονομίας και με τις

προοπτικές που δημιουργούν οι υιοθετούμενες πολιτικές σε συγκεκριμένες περιόδους καθώς και με το νομοθετικό πλαίσιο που είχε υιοθετήσει η χώρα. Για το λόγο αυτό στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά οι φάσεις της Ελληνικής οικονομίας από το 1960 και ύστερα.

3.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 1960 – 2002

Για περίπου μια πενταετία από το 1955-1960 η είσοδος των άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα ήταν περιορισμένη και η επίδρασή τους στην εκβιομηχάνιση μάλλον περιθωριακή. Αιτήσεις για εισαγωγή άμεσων ξένων επενδύσεων σε τομείς όπου ήδη υπήρχαν εγχώριες παραγωγικές μονάδες απορρίπτοντας ως μέρος της πολιτικής προστασίας της εγχώριας παραγωγής από τον ανταγωνισμό. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις γίνονταν αποδεκτές μόνο εάν είχαν ξεκάθαρα εξαγωγικό προσανατολισμό, π.χ. ναυπηγεία ή εάν κατευθύνονταν σε τομείς χωρίς εγχώρια παραγωγική παρουσία.

Η αντίληψη αυτή είχε διπλό αποτέλεσμα: Πρώτον την περίοδο αυτή η κύρια τάση ήταν για επενδύσεις, ιδιαίτερα αμερικανικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη οριζόντιου τύπου με στόχο την εξυπηρέτηση των εγχώριων αγορών των χωρών όπου εγκαθίστανται. Η ελληνική αγορά ήταν χαμηλού ενδιαφέροντος λόγω μικρού υπάρχοντος μεγέθους και χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης για την προώθηση μέσω άμεσων ξένων επενδύσεων αμερικανικών διαφοροποιημένων προϊόντων. Ο συνδυασμός αυτών των δύο παραγόντων οριοθέτησε σε χαμηλό επίπεδο τη συνολική εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα.

Δεύτερο, όποιες ξένες επενδύσεις ήρθαν στην χώρα κατευθύνθηκαν στην πλειονότητά τους σε ενδιάμεσους μεταποιητικούς κλάδους ή τομείς της βαριάς βιομηχανίας, όπου το ελληνικό κεφάλαιο ήταν ανύπαρκτο. Το 75% των άμεσων ξένων επενδύσεων στην μεταποίηση συγκεντρώθηκαν στους τομείς των χημικών και των πλαστικών. Το υπόλοιπο 15% διοχετεύτηκε στους τομείς της κλωστοϋφαντουργίας, του καπνού και του χαρτιού. Παρόλα αυτά ο τομέας των μηχανών δέχτηκε μόνο το 0,18% του συνόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων στην μεταποίηση. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα του ότι η ελληνική μεταποιητική βιομηχανία ήταν κυρίως συγκεντρωμένη σε τομείς καταναλωτικών προϊόντων έντασης εργασίας και προσανατολισμένων στην εγχώρια αγορά με περιορισμένη ζήτηση εργαλειομηχανών. Έτσι παρόλο την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974 που βοήθησε σημαντικά την χώρα η οικονομική κρίση που υπήρχε στην Ευρώπη λόγω του πετρελαίου, ώθησε προς μια επαναδιάταξη της οικονομικής πολιτικής με στόχο την προώθηση των εξαγωγών. Ο νέος προσανατολισμός επικυρώθηκε με την παροχή σημαντικών κινήτρων για μεταποιητικές επενδύσεις εξαγωγικού προσανατολισμού, κάναμε αναφορά στην προηγούμενη ενότητα, καθώς και με την συμφωνία σύνδεσης με προοπτική την πλήρη ένταξη με την τότε Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά η οποία προέβλεπε την σταδιακή κατάργηση των εμποδίων εμπορίου μεταξύ Κοινής Αγοράς και Ελλάδας με ταχύτερη εκείνων για τα ελληνικά μεταποιητικά προϊόντα που ήδη παράγονταν και εξάγονταν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα από ότι για τις κοινοτικές εισαγωγές στην Ελλάδα. Αυτό σήμαινε ότι επιχειρήσεις που παρήγαγαν στην Ελλάδα είχαν το διπλό πλεονέκτημα της εξυπηρέτησης της εγχώριας αγοράς υπό καθεστώς σχετικής προστασίας και εξαγωγής του προϊόντος τους στην Κοινή Αγορά υπό καθεστώς ελεύθερου εμπορίου. Παρόλα αυτά το πλεονέκτημα αυτό περιοριζόταν στους παραδοσιακούς κλάδους που ήδη συγκέντρωναν την πλειονότητα του

ελληνικού προϊόντος της μεταποίησης ενώ δυσχέραινε την έναρξη παραγωγής νέων προϊόντων μέσω της αύξησης του ανταγωνισμού των εισαγωγών.

Η δεκαετία 1961-1970 χαρακτηρίστηκε από ετήσιο ρυθμό αύξησης των επενδύσεων στην μεταποίηση στο ύψος του 14% με διακύμανση από 345 στον κλάδο των τροφίμων σε 23,8% στα βασικά μέταλλα και από 12,9% μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής της προστιθέμενης αξίας. Αξιοσημείωτη είναι η μεταβολή της διάρθρωσης της μεταποίησης προς κλάδους ενδιάμεσων προϊόντων όπως τα μη μεταλλικά ορυκτά και τα βασικά μέταλλα καθώς και διαρκών καταναλωτικών προϊόντων. Σ' αυτόν τον μετασηματισμό σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι άμεσες ξένες επενδύσεις, ετήσιες εισροές των οποίων κατευθύνθηκαν σε ποσοστό 80% στην μεταποίηση. Οι συνολικές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων αυξήθηκαν σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία ιδιαίτερα μετά το 1962 αν και παρουσιάζουν σημαντικές διακυμάνσεις (Πίνακας 3.1.).

Την περίοδο 1962-1967 ακολουθούν αύξουσα πορεία την οποία διαδέχεται μια καθοδική τάση μεταξύ 1968-1972. Στη συνέχεια σημειώνεται μια δυναμική μεγέθυνση των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων οι οποίες όσον αφορά την μεταποίηση μεγιστοποιούνται το 1975 για όλη την περίοδο 1963-1981 προσεγγίζοντας το ποσό των 126,9 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Από το 1976 και μετά ακολουθούν μια μάλλον πτωτική πορεία με εξαίρεση το 1981. Το 1981 η Ελλάδα εντάσσεται στην Ε.Ο.Κ. Στην διάρκεια της δεκαετίας του '80 το εθνικό προϊόν παρουσιάζει χαμηλούς ρυθμούς αύξησης συγκριτικά με την προηγούμενη δεκαετία παρόλη την σημαντική εισροή πόρων από την Ε.Ο.Κ.

Την περίοδο 1981-1985 υποστηρίχτηκε μια χαλαρή δημοσιονομική πολιτική, αύξηση των δημοσίων δαπανών και επενδύσεων, ιδιαίτερα μέχρι το 1986 οπότε και εφαρμόστηκε το πρώτο σταθεροποιητικό πρόγραμμα. Η αύξηση των παροχών του δημοσίου είχε σαν στόχο τη θεμελίωση ενός κοινωνικού κράτους με συνέπεια την αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων. Το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80 χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια εφαρμογής σταθεροποιητικού προγράμματος του οποίου όμως η εφαρμογή διήρκεσε μόνο δύο χρόνια (1986-1988). Αργότερα επανήλθε η χώρα στη λογική επεκτατικών μακροοικονομικών πολιτικών λόγω των επικείμενων και συνεχόμενων εκλογικών αναμετρήσεων.

Η δεκαετία του '90 χαρακτηρίζεται από την υιοθέτηση περιοριστικής μακροοικονομικής πολιτικής με στόχο την ικανοποίηση των κριτηρίων ονομαστικής σύγκλισης για την ένταξη της Ελλάδας στην Ο.Ν.Ε και από ικανοποιητικούς ρυθμούς μεγέθυνσης (Βλέπε Διάγραμμα 1) που σε μεγάλο βαθμό αποδίδονται στην μείωση των επιτοκίων και στους σημαντικούς πόρους των κοινοτικών πλαισίων στήριξης.

Παρόλα αυτά την περίοδο 1970-2002 το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της Ελλάδας σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης βελτιώνεται μόνο οριακά με αποτέλεσμα το βιοτικό επίπεδο του μέσου Έλληνα να εκτιμάται στο 66% το 2002 του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από 62,9% το 1970 (Πίνακας 3.2.).

Πίνακας 3.1. Ετήσιες εισφορές άμεσων ξένων επενδύσεων (Ν. 2687/53) στην Ελλάδα, 1960-1975 (σε χιλιάδες δολάρια Η.Π.Α.)

Έτος	Σύνολο Εισροών Α.Ξ.Ε. (1)	Εισροές Α.Ξ.Ε. στη μεταποίηση (2)	(2) / (1) %
1960	5.776	5.774	96,6
1961	7.345	6.193	84,3
1962	12.853	8.776	68,3
1963	30.699	28.139	91,7
1964	43.732	39.744	90,9
1965	72.211	61.319	84,9
1966	48.438	42.385	87,5
1967	62.804	25.876	41,2
1968	29.647	28.140	94,7
1969	20.746	11.233	54,1
1970	40.186	37.316	92,8
1971	43.816	31.284	71,4
1972	27.284	20.146	75,8
1973	133.508	95.778	71,7
1974	254.382	97.293	38,2
1975	146.404	126.933	86,7
1976	μ.δ.	36.557	-
1977	μ.δ.	35.528	-
1978	μ.δ.	41.880	-
1979	μ.δ.	21.987	-
1980	μ.δ.	174.710	-
1981	μ.δ.	65.122	-

Σημείωση: μ.δ. σημαίνει μη διαθέσιμο στοιχείο

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

3.3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Η κατανομή των ξένων επενδυτών εμφανίζεται κυρίως στην μεταποίηση, όπου παρουσιάζεται μια ισχυρή συγκέντρωση σε τρεις κλάδους. Συγκεκριμένα, οι τομείς των Χημικών, του Πετρελαίου και των Βασικών Μετάλλων δέχονται περίπου το 65% του αποθέματος των άμεσων ξένων επενδύσεων στη μεταποίηση την περίοδο 1954 - 1981.

Εάν προστεθούν και οι τομείς των ηλεκτρικών μηχανών και των μεταφορικών μέσων με μερίδιο περίπου 7% ο καθένας στο σύνολο των άμεσων ξένων επενδύσεων της μεταποίησης, ο βαθμός συγκέντρωσης ξεπερνάει το 80% (Πίνακας 3.3.). Πάντως, σημειώνονται διαχρονικές ανακατατάξεις στο εσωτερικό των τομέων όπου συγκεντρώνονται οι άμεσες ξένες επενδύσεις. Ο κλάδος του πετρελαίου αυξάνει τη συμμετοχή του από το 17,5% τη δεκαετία του 1950, στο πολύ υψηλό ποσοστό του 40,4% την περίοδο 1974-81, ενώ αντίθετα τα χημικά υφίστανται απώλεια μεριδίου το οποίο πέφτει από το 22% την περίοδο 1963-73 στο 4,4% την επόμενη περίοδο. Δύο άλλοι τομείς, τα τρόφιμα και τα ποτά, αυξάνουν το μερίδιό τους από 0,8% και 1% την περίοδο 1963-73, σε πάνω από 4% κατ' έτος μετά το 1974. Η απουσία ενδιαφέροντος για τον τομέα των μηχανών που διαπιστώθηκε τη δεκαετία του 1950 εξακολουθεί να ισχύει και όλη την επομένη, έως το 1981, περίοδο.

Το φαινόμενο της συγκέντρωσης των άμεσων ξένων επενδύσεων δεν παρατηρείται μόνο στη διατομεακή τους κατανομή, αλλά τόσο ενδοτομεακά όσο και διαχρονικά. Δεκαέξι σε σύνολο 213 θυγατρικών ξένων επιχειρήσεων, που εγκαταστάθηκαν στην ελληνική μεταποίηση την περίοδο 1968-79 από τις οποίες 11 σε τομείς καταναλωτικών ειδών, συγκεντρώναν το 65% των συνολικών παγίων κεφαλαίων και των 213 επιχειρήσεων. Μεταξύ 1963 και 1966 πραγματοποιήθηκαν τα τέσσερα κύρια ξένα επενδυτικά προγράμματα, στα πετροχημικά, την παραγωγή αλουμινίου, τα ναυπηγεία και τα χημικά.

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην μεταποίηση φαίνεται να συγκεντρώνονται σε διαφορετικούς κλάδους από την εγχώρια επένδυση. Η τελευταία κατευθύνεται σε ποσοστό περίπου 44% στους κλάδους των τροφίμων, των ποτών και των μη μεταλλικών ορυκτών για το διάστημα 1963-81 (Πίνακας 3.4.), ενώ οι τρεις αυτοί κλάδοι δέχονται το 10% περίπου και το 13,6% των άμεσων ξένων επενδύσεων στην μεταποίηση τις περιόδους 1963-73 και 1974-81 αντίστοιχα. Στην πραγματικότητα, τα μη μεταλλικά ορυκτά μειώνουν το μερίδιό τους στο σύνολο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην μεταποίηση μεταξύ των δύο περιόδων από 5,2% την περίοδο 1963-73 σε 1,64% την περίοδο 1974-81 (Πίνακας 3.3.). Αντίθετα, τα Χημικά, το πετρέλαιο και τα βασικά μέταλλα, που συγκεντρώνουν την πλειονότητα των άμεσων ξένων επενδύσεων στην ελληνική μεταποίηση (Πίνακας 3.3.), δέχονται μόνο το 23% περίπου των εγχώριων επενδύσεων στην μεταποίηση για το χρονικό διάστημα 1963-81, ενώ ο τομέας των βασικών μετάλλων αυξάνει το μερίδιό του την περίοδο 1974-81 σε βάρος των άλλων δύο, σε σχέση με τη δεκαετία 1963-73 (Πίνακας 3.4.).

Πέρα από τις επενδύσεις κυρίως στην μεταποίηση, οι επενδύσεις διακρίνονται σε κατασκευές και εξοπλισμό (Διάγραμμα 3.2.). Οι ακαθάριστες επενδύσεις της ελληνικής οικονομίας σε εξοπλισμό είναι σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, αφού από το 1988 εμφανίζουν μακροχρόνια ανοδική πορεία. Το ύψος των ιδιωτικών επενδύσεων σε εξοπλισμό το 2003 ήταν τριπλάσιο εκείνων του 1988, ενώ οι δημόσιες επενδύσεις αυξήθηκαν την ίδια περίοδο κατά 2,5 φορές.

Στη δεκαετία του '70, η βιομηχανική παραγωγή κατέγραψε ιδιαίτερα υψηλό ετήσιο ρυθμό μεταβολής, ενώ υποχώρησε απότομα τη δεκαετία του '80, για να επανακάμψει τη δεκαετία του '90. Αυτή η βελτίωση οφείλεται κατά πρώτον στη σημαντική αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων σε πάγιο εξοπλισμό, η οποία δημιούργησε τις προϋποθέσεις για ανασυγκρότηση της βιομηχανικής βάσης και επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης στη μεταποίηση και κατά δεύτερον, στη συνεχιζόμενη αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης που επηρέασε το ύψος της μεταποιητικής παραγωγής με τελικό αποτέλεσμα την άνοδο του γενικού βιομηχανικού δείκτη.

Την περίοδο 1987-1990 καταγράφεται ανάκαμψη των ιδιωτικών επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ, η οποία, μετά από μια σύντομη ύφεση την τετραετία 1991-94 συνεχίζεται με εντονότερους ρυθμούς από το 1995 και μετά, για να προσεγγίσει το 1999 το 23% του ΑΕΠ της χώρας. Για το 2002, ο ρυθμός αύξησης των επενδύσεων ήταν ίσος με 6,1% ενώ αναμένεται να πλησιάσει το 8% το 2003, υπό την προϋπόθεση ότι θα είναι ικανοποιητική η απορρόφηση των κονδυλίων του Γ' ΚΠΣ. Ο δημόσιος τομέας επίσης έχει κυρίαρχο ρόλο στην αύξηση των επενδύσεων (Πίνακας 3.2.). Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 έως το 1998, ο όγκος των δημοσίων επενδύσεων αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,7% ενώ την περίοδο 1999-2002 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν ίσο με 4% περίπου.

Βλέπουμε, επομένως, πόσο σημαντική παράμετρο ανάλυσης αποτελούν οι επενδύσεις για πολλούς κλάδους της οικονομίας μας.

Πίνακας 3.2. Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ Ελλάδας και Η.Π.Α. (ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης – ΕΕ – 15 = 100)

	Ελλάδα	Η.Π.Α.
1970	62,9	145,6
1975	69,3	140,5
1980	70,0	140,9
1985	64,1	147,2
1990	58,3	143,1
1995	65,8	146,6
2000	65,3	142,6
2001	64,4	139,3
2002	65,9	137,5

Πηγή: European Economy (2003)

Πίνακας 3.3. Διατομεακή ποσοστιαία κατανομή των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων
(ΝΔ 2687/53) στην ελληνική μεταποίηση, 1954 – 1981 (%).

	1954-1981	1954-1962	1963-1973	1974-1981
ΤΟΜΕΙΣ				
Τρόφιμα	2,90	1,62	0,86	4,45
Ποτά	2,73	0,17	1,01	4,08
Καπνός	0,40	3,44	0,43	0,09
Υφαντουργικά	3,22	3,33	2,93	3,42
Ενδύματα – Υποδήματα	0,47	0,26	0,38	0,55
Ξύλο – Φελλός	0,62	1,24	0,82	0,42
Έπιπλα	0,04	–	0,06	0,02
Χαρτί	1,30	7,82	1,12	0,70
Εκτυπώσεις – Εκδόσεις	0,02	0,14	0,02	–
Δέρμα	0,04	–	0,06	0,03
Ελαστικά – Πλαστικά	2,32	8,16	3,78	1,10
Χημικά	11,47	9,86	22,01	4,38
Πετρέλαιο	31,85	17,51	21,54	40,43
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	3,06	2,65	5,02	1,64
Βασικά Μέταλλα	22,75	13,90	23,74	22,90
Μεταλλικά Προϊόντα	1,94	1,88	1,60	2,10
Μηχανές	0,36	0,18	0,36	0,38
Ηλεκτρικές Μηχανές	6,89	3,39	6,91	6,92
Μεταφορικά Μέσα	7,39	24,40	6,99	6,24
Διάφορα	0,16	0,02	0,23	0,12
ΣΥΝΟΛΟ	100,00 (1.051,93)	100,00 (63,86)	100,00 (415,33)	100,00 (600,9)

Σημείωση: Τα νούμερα σε παρένθεση είναι απόλυτα μεγέθη σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

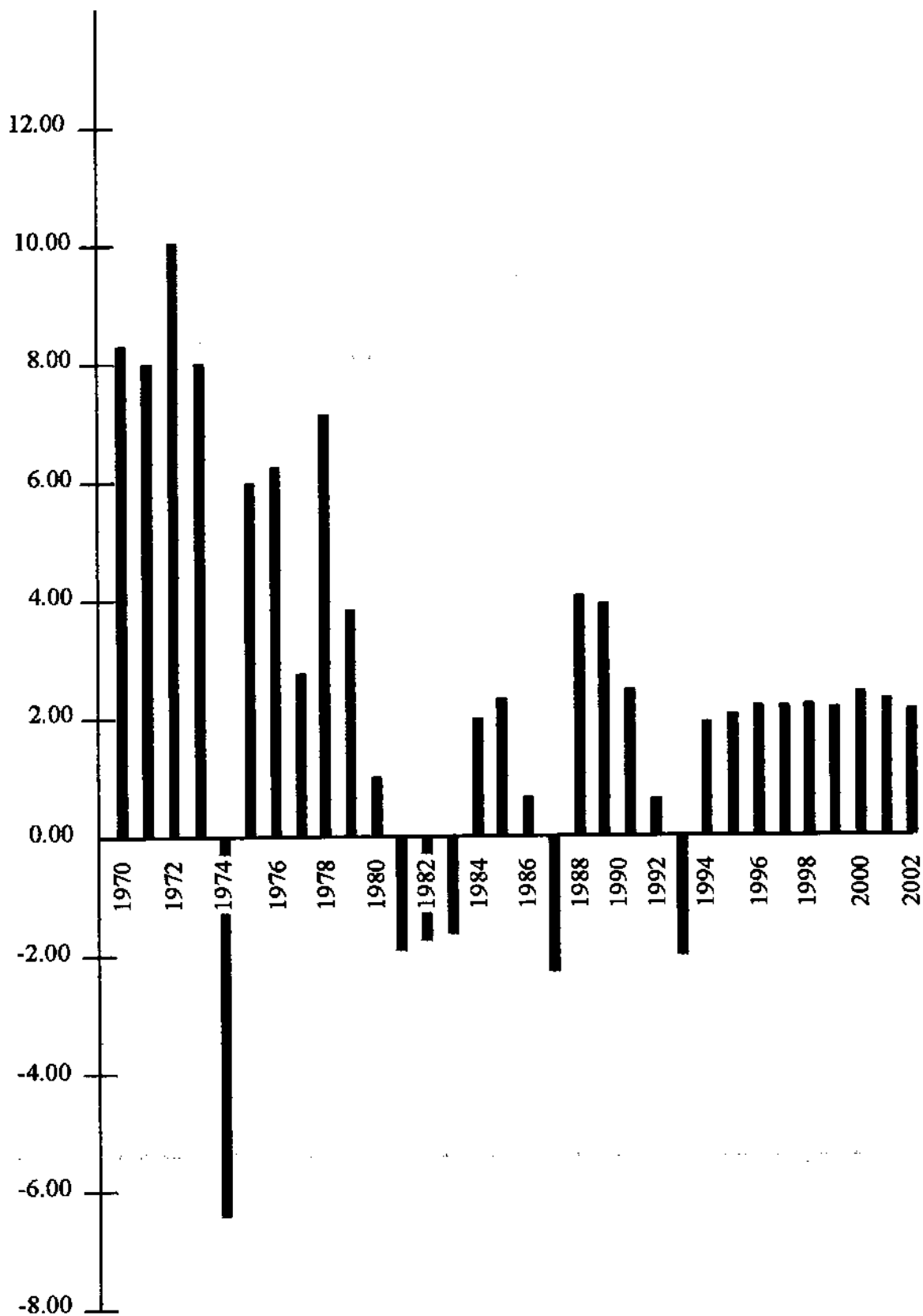

Πίνακας 3.4. Διακλαδική Ποσοστιαία Κατανομή των Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου στην Ελληνική Μεταποίηση και Μερίδιο των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων σε αυτή, 1963 - 1973, 1974 - 1981.

ΤΟΜΕΑΣ	Συνολικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (1)		Εγχώριες επενδύσεις (2)		Μερίδιο ΑΞΕ στο (1)	
	1963-73	1974-81	1963-73	1974-81	1963 - 1973	1974 - 1981
Τρόφιμα	9,5	9,7	10,9	10,0	1,2	3,0
Ποτά	3,4	6,6	3,7	6,8	4,1	4,1
Καπνός	2,2	1,2	2,5	1,3	2,7	0,5
Υφαντουργικά	14,5	14,5	16,3	15,2	2,8	1,6
Ενδύματα - Υποδήματα	1,5	2,0	1,7	2,0	3,4	1,6
Ξύλο - Φελλός	2,4	2,3	2,6	2,4	4,7	1,8
Έπιπλα	0,8	0,5	0,9	0,5	1,1	0,4
Χαρτί	2,9	2,7	3,2	2,8	5,3	1,7
Εκτυπώσεις - Εκδόσεις	1,6	0,8	1,9	0,8	0,2	0,0
Δέρμα	0,4	0,3	0,4	0,3	2,6	8,8
Ελαστικά - Πλαστικά	3,7	2,7	2,7	2,8	13,8	2,7
Χημικά	9,3	5,4	7,3	9,5	32,3	5,4
Πετρέλαιο	6,6	4,7	4,2	2,1	44,7	57,3
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	11,3	11,7	13	12,4	0,6	0,9
Βασικά Μέταλλα	13	14,9	11,4	14,4	24,9	10,1
Μεταλλικά Προϊόντα	4,9	4,3	5,4	4,4	4,5	3,2
Μηχανές	1,5	1,1	1,7	1,2	3,4	2,2
Ηλεκτρικές Μηχανές	4,2	2,5	3,8	2,2	22,5	17,9
Μεταφορικά Μέσα	5,6	9,4	5,4	9,6	16,7	4,4
Διάφορα	0,5	2,7	0,3	2,7	6,8	0,3
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	13,7	6,6

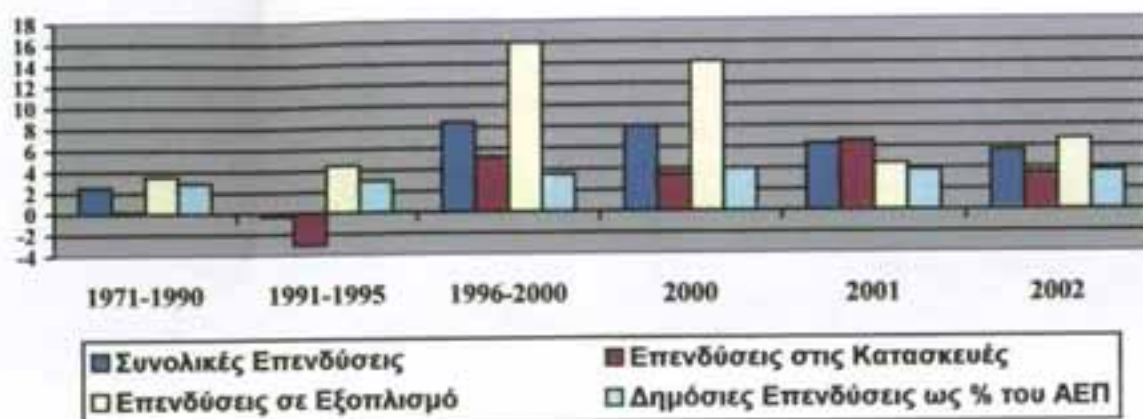
Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί επί πρωτογενών στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος, των Εθνικών Λογαριασμών και των ετήσιων ερευνών Βιομηχανίας της ΕΣΥΕ.

Διάγραμμα 3.1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (τιμές 1995 – ετήσιες % μεταβολές)

Πηγή: European Economy (2003).

Διάγραμμα 3.2. Επενδύσεις (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: European Economy (2003)

3.4. ΟΥΡΑΓΟΣ ΣΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ Η ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα είναι ουραγός μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, όσον αφορά την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων και μάλιστα σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Σύμφωνα με μελέτη του διεθνούς οργανισμού για τις ροές επενδυτικών κεφαλαίων, την περίοδο 1994-2003 τα συνολικά επενδυτικά κεφάλαια, που κατευθύνθηκαν στην Ελλάδα, ανήλθαν στο ποσό των 8 δισ. δολάρια. Πρόκειται για τη δεύτερη χειρότερη επίδοση μεταξύ των 29 χωρών του Οργανισμού, καθώς την τελευταία θέση καταλαμβάνει η Ισλανδία, με εισροές 1 δισ. δολαρίων. Όπως αναφέρεται σε δημοσίευμα της εφημερίδας «Ημερήσια», το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας καθίσταται περισσότερο σαφές εάν ληφθεί υπόψη ότι την ίδια περίοδο η Ιρλανδία (η οποία συχνά αναφέρεται ως παράδειγμα προς μίμηση για την Ελλάδα) προσέλκυσε άμεσες ξένες επενδύσεις, συνολικού ύψους 120 δισ. δολαρίων.

Πολύ καλύτερες επιδόσεις από την Ελλάδα, εξάλλου, έχουν να επιδείξουν και οι υπόλοιπες συγκρίσιμου μεγέθους οικονομίες της ευρωζώνης, όπως η Πορτογαλία που προσέλκυσε τριπλάσια κεφάλαια από την Ελλάδα (25,7 δισ. δολάρια), οι χώρες της διεύρυνσης, ακόμα και η Τουρκία (10,6 δισ. δολάρια).

Εξίσου απογοητευτική εμφανίζεται και η εικόνα των τελευταίων χρόνων: Τα στοιχεία του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι το 2001 οι καθαρές εισροές επενδυτικών κεφαλαίων στην Ελλάδα ανήλθαν στα 1,6 δισ. δολάρια, το 2002 «έπιασαν πάτο», υποχωρώντας στα 100 εκ. δολάρια και «ανέκαμψαν» στα 700 εκ. δολάρια το 2003.

Στον αντίποδα, η Ιρλανδία είδε τις άμεσες ξένες επενδύσεις να εκτινάσσονται από 9,7 δισ. δολάρια το 2001, στα 24,4 δισ. δολάρια το 2002 και να σταθεροποιούνται σ' αυτά τα επίπεδα τον αμέσως επόμενο χρόνο.

3.4.1. Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.

Είναι κοινά παραδεκτό ότι πραγματοποιώντας μια επένδυση ανεξαρτήτου μεγέθους, αναλαμβάνεις ένα πολύ μεγάλο ρίσκο. Από μόνη της λοιπόν η ενέργεια της επένδυσης φανερώνει ότι το άτομο που τη διενεργεί ουσιαστικά, ασκεί μια επίθεση με ό,τι μέσα διαθέτει, προκειμένου να επιτύχει το στόχο του. Έτσι ακριβώς πρέπει να είναι και η πολιτική των επενδύσεων και ιδιαίτερα των ξένων, επιθετική με στόχο την επιτυχία και χωρίς ενδοιασμούς.

Ωστόσο, για ν' ασκήσει κάποιος μια επενδυτική πολιτική στις ξένες επενδύσεις και κυρίως μια επιθετική πολιτική, θα πρέπει να καθορίσει:

- α) τους παράγοντες που προσελκύουν τις ξένες επενδύσεις,
- β) τα κύρια χαρακτηριστικά των ξένων επενδυτικών επιχειρήσεων, που μπορούν δυνητικά να επενδύσουν διεθνώς,
- γ) τους τρόπους και τις διαδικασίες, που είναι αναγκαίοι για μια επιτυχημένη προσπάθεια έλξης επενδύσεων και
- δ) τους αναγκαίους φορείς για την υλοποίηση μιας τέτοιας πολιτικής.

Δύο ήταν οι θεωρίες που αποτελούσαν τον κύριο κορμό της θεωρίας των ξένων επενδύσεων. Από τη μία, η ορθόδοξη θεωρία της επιχείρησης και από την άλλη, η καθαρή θεωρία του διεθνούς εμπορίου.

Η θεωρία του διεθνούς εμπορίου υποθέτει ότι οι αγορές λειτουργούν κάτω από συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού, ίδιες συναρτήσεις παραγωγής διεθνώς και κινήσεις κεφαλαίων κάτω από την επήρεια των επιτοκίων διεθνώς. Μ' αυτές τις προϋποθέσεις δεν είναι σε θέση να ξεχωρίσει τις ξένες άμεσες επενδύσεις από τον εξωτερικό δανεισμό, ή τοποθετήσει σε χρεόγραφα, δεν μπορεί να εξηγήσει τη μονοπωλιακή δύναμη που αποτελούν οι πολυεθνικές, ούτε να εξηγήσει την αλληλοδιείσδυση μεταξύ των προηγμένων χωρών μέσω των μεγάλων επιχειρήσεών τους, ούτε βέβαια να εξηγήσει τη μεταφορά παραγόντων εκτός του κεφαλαίου μεταξύ χωρών.

Η ορθόδοξη θεωρία της επιχείρησης αντιμετωπίζει ακόμη πιο σοβαρά προβλήματα. Έτσι, αν υποθέσουμε ότι είμαστε σε κατάσταση πλήρους ανταγωνισμού, χάνει η ορθόδοξη θεωρία τη χρησιμότητά της στην ανάλυση των πολυεθνικών που, στην ουσία, λειτουργούν κάτω από τελείως διαφορετικές συνθήκες. Ακόμα και η υπόθεση της μεγιστοποίησης του κέρδους χρειάζεται μετατροπές, για ν' αποκτήσει νόημα στο πλαίσιο των πολυεθνικών επενδύσεων.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι καμία από τις δύο πιο πάνω θεωρίες δεν μπορούν ν' απαντήσουν στα κυριότερα ερωτηματικά που δημιουργούνται. Αυτό που είναι σημαντικό για μια επιχείρηση, η οποία θέλει να επενδύσει στο εξωτερικό, είναι η ύπαρξη ολιγοπωλιακών ή μονοπωλιακών καταστάσεων, έτσι ώστε να μπορεί να κινηθεί πιο άνετα και να αποκτήσει προνόμια έναντι των τοπικών επιχειρήσεων. Και αυτό γιατί η μη ύπαρξη τέτοιων καταστάσεων κάνει την επιχείρηση, που θέλει να επενδύσει σε μια χώρα, να μειονεκτεί έναντι των ντόπιων επιχειρήσεων. Η απόφαση, λοιπόν, για επένδυση πέρα από τα σύνορα της χώρας εξαρτάται πρώτα από την προϋπόθεση της ύπαρξης πηγών ολιγοπωλιακών προνομίων, όπως το μέγεθος του κεφαλαίου, η ανωτερότητα στη διοίκηση, στην τεχνολογία, είτε μέσω νέων μεθόδων παραγωγής, είτε μέσω διαφοροποίησης προϊόντων, η πρωτοπορία στο marketing, η πρόσβαση σε πρώτες ύλες και η ύπαρξη οικονομικών κλίμακας. Δεν σημαίνει, βέβαια, ότι η ύπαρξη ολιγοπωλιακών προνομίων είναι αυτή που θα οδηγήσει μια επιχείρηση να κάνει μια ξένη επένδυση, αλλά θα πρέπει να συνυπάρχουν και πρόσθετοι λόγοι

που να προσδίδουν συμφέρον στην ξένη επένδυση, όπως το κόστος παραγωγής, ο κύκλος ζωής του προϊόντος και άλλοι, πάρα πολύ σημαντικοί, λόγοι.

Τέτοιοι σημαντικοί παράγοντες, που επιδρούν στην απόφαση για επένδυση στο εξωτερικό, είναι η κυβερνητική στάση μιας χώρας έναντι των ξένων επενδύσεων, η πολιτική σταθερότητα, οι προοπτικές μεγέθυνσης της αγοράς και η απειλή έναντι εδραιωμένων αγορών. Δεν ενδιαφέρει τόσο τις επιχειρήσεις το αν θα γίνουν κάποιες χορηγήσεις, ή κάποιες επιδοτήσεις προς αυτές, από τα κράτη που επενδύουν, όσο το να υπάρχει πολιτική σταθερότητα, ακόμα και αν στη χώρα δεν επικρατεί ελευθερία σε μεγάλο βαθμό. Προτιμούν να επενδύσουν σε χώρες που είναι εκ διαμέτρου αντίθετες μ' αυτές ιδεολογικά, αλλά είναι σταθερές, παρά σε χώρες που ιδεολογικά βρίσκονται κοντότερα σ' αυτές, αλλά που δεν παρουσιάζουν σταθερότητα πολιτική ή παρουσιάζουν αστάθεια στη διαχείριση και στις αποφάσεις τους.

Για να εξηγήσουμε τα παραπάνω, θα χρησιμοποιήσουμε ένα παράδειγμα, που αφορά και τη χώρα μας. Έστω το παρακάτω διάγραμμα:

Στον αριστερό κάθετο άξονα μετράμε το βαθμό οικονομικού ενδιαφέροντος της χώρας, ενώ στον οριζόντιο μετράμε το επενδυτικό κλίμα. Ο δεξιός κάθετος άξονας μετράει το εμπορικό ενδιαφέρον. Οι παράγοντες που συνθέτουν το οικονομικό ενδιαφέρον είναι κυρίως: το μέγεθος της αγοράς και ο ρυθμός ανάπτυξης της και ακολουθούν με λιγότερο βάρος σημαντικότητας, η υποδομή, η ύπαρξη διαθέσιμων συντελεστών παραγωγής, εξειδικευμένο προσωπικό, χαμηλό κόστος εργασίας, το εξωτερικό χρέος, κρατικά ελλείμματα, συμμετοχή σε κοινές αγορές.

Οι παράγοντες που συνθέτουν το επενδυτικό κλίμα, είναι κυρίως: η στάση έναντι του ξένου κεφαλαίου, η πολιτική σταθερότητα, οι διεθνείς σχέσεις, η στάση των εργατικών συνδικάτων, η κυβερνητική αξιοπιστία και οι επιδοτήσεις και χορηγήσεις. Μια χώρα, που τοποθετείται στο σημείο Α και άρα συνδυάζει υψηλό οικονομικό ενδιαφέρον και θετικό επενδυτικό κλίμα, έχει μεγάλη δυνατότητα προσέλκυσης μεγάλου όγκου ξένων επενδύσεων. Χαρακτηριστικό των μονάδων ξένων επενδύσεων, που θα μπορούν να στηθούν σ' αυτή τη χώρα, είναι ότι είναι υψηλής ποιότητας, από την άποψη των αναμενόμενων ωφελειών για τη χώρα που τις δέχεται, εφόσον προσελκύνονται επενδύσεις σε μονάδες ολοκληρωμένες με υψηλό βαθμό καθετοποίησης και που φτάνουν μέχρι και στην παραγωγή τελικών προϊόντων. Τέτοιες χώρες αποτελούν οι περισσότερες αναπτυγμένες Ευρωπαϊκές χώρες.

Μια χώρα που τοποθετείται στο σημείο Β, συνδυάζει ένα θετικό επενδυτικό κλίμα μ' ένα χαμηλό οικονομικό ενδιαφέρον, κυρίως λόγω του περιορισμένου μεγέθους της αγοράς της. Αυτές οι χώρες θα μπορούν ν' αναμένουν ξένες επενδύσεις σε λιγότερο βαθμό απ' ό,τι οι χώρες που τοποθετούνται στο σημείο Α.

Διαφορετικός είναι και ο χαρακτήρας των επενδύσεων που μπορούν να προσελκύσουν, που αποτελούνται από μερική παραγωγή προς εξαγωγή, πολύ συχνά, προς τις μητρικές των πολυεθνικών.

Στο σημείο Γ οι ξένες επενδύσεις είναι πολύ λιγότερες. Το υψηλό οικονομικό ενδιαφέρον συνδυάζεται με αρνητικό επενδυτικό κλίμα και οι ξένες επενδύσεις που θα γίνουν, θα είναι μάλλον της μορφής συνεπένδυσης και θα τείνουν να είναι εμπορικής, αντί για παραγωγικής, φύσης.

Ενώ στο σημείο Δ, αν υπάρξουν ξένες επενδύσεις, θ' αποτελούνται από μικρές εμπορικές αντιπροσωπείες.

Σημασία, λοιπόν, δεν έχει το πώς εμείς αξιολογούμε τη χώρα μας, αλλά πώς τη βλέπουν οι ξένοι, που την τοποθετούν γύρω στο σημείο Ε, δηλαδή σε σημείο που συνδυάζει ένα μέτριο επενδυτικό κλίμα, μ' ένα χαμηλό οικονομικό ενδιαφέρον. Μια τέτοια αξιολόγηση δεν ξεπερνά τις τωρινές μας δυνατότητες, αλλά ούτε και

υπόσχεται σημαντικές αυξήσεις σε όγκο και ποιότητα των ξένων επενδύσεων στη χώρα μας. Εάν πράγματι θέλουμε να προσελκύσουμε ξένες επενδύσεις, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης μέσα στο πλαίσιο μιας δυναμικής επενδυτικής πολιτικής και σε χρονικά πλαίσια μακροπρόθεσμα.

Εκείνο στο οποίο υστερούμε είναι στην πληροφόρηση, στο marketing και στην πληροφόρηση του τι στόχους έχουμε από πλευράς επιδιώξεων. Χρειαζόμαστε σαν χώρα μια επιθετική πολιτική και για να γίνει κάτι τέτοιο, θα πρέπει να παρθούν κάποια μέτρα. Και πρώτα απ' όλα, να λείψει η γραφειοκρατία. Για μεν τον εγχώριο επενδυτή, η γραφειοκρατία να είναι χρονοβόρα, ωστόσο ο εγχώριος επενδυτής έχει την επιμονή και την υπομονή να την αντιμετωπίσει. Για τον ξένο επενδυτή, τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Τον ενδιαφέρει να στήσει μια επένδυση που να έχει μακροχρόνιο μέλλον. Δεν τον ενδιαφέρουν τα βραχυχρόνια κέρδη, αλλά τον ενδιαφέρει να γνωρίζει σε μικρό χρονικό διάστημα αν η επένδυση που προτίθεται να πραγματοποιήσει ή έχει κάνει, είναι ευπρόσδεκτη και αν η απάντηση είναι θετική, τότε επιθυμεί να πραγματοποιήσει την επένδυση όσο γίνεται γρηγορότερα.

Όλα τα παραπάνω, φυσικά, αφορούν το επενδυτικό κλίμα που είδαμε και στο διάγραμμα, καθώς το οικονομικό ενδιαφέρον μιας χώρας χρειάζεται μεγαλύτερα χρονικά περιθώρια για να δείξει βελτίωση. Ωστόσο, οι προοπτικές που ανοίγονται για τη χώρα, ιδιαίτερα και με την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων, θα μπορέσει να οδηγήσει σε μια σημαντική ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια, πράγμα που θα οδηγήσει σε αύξηση του οικονομικού ενδιαφέροντος της χώρας. Έτσι, για να επιστρέψουμε και στο διάγραμμα, αυτό το γεγονός θα επιτρέψει την κίνηση κάθετα στο σημείο Z από το E. Η δε συνδυασμένη αύξηση του επενδυτικού κλίματος και του οικονομικού ενδιαφέροντος θα μπορεί να μας φέρει στο σημείο της συνισταμένης Η. Αυτό το σημείο σημαίνει ότι θα μπορούμε να αναμένουμε μεγαλύτερο όγκο επενδύσεων, αλλά και ποιοτικά διαφορετικό από τις τωρινές επενδύσεις.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι σε σχέση με τις ξένες επενδύσεις, υπάρχει επιτακτική ανάγκη στρατηγικής στις επιλογές μας, ξεκάθαρη γνώση των στόχων μας και προσεκτική, αλλά δυναμική υλοποίηση. Πρώτα απ' όλα, υπάρχει ανάγκη όλες οι ενέργειές μας να είναι συγκεντρωμένες σ' έναν οργανισμό, ο οποίος θ' ασχολείται αποκλειστικά με την προσέλευση ξένων επενδύσεων. Το κύριο μέλημα θα είναι να στηθεί ένα δίκτυο τέτοιο, που ένας ξένος επενδυτής, σε κάποιο κεντρικό σημείο του κόσμου, να μπορεί ν' αντλήσει πληροφορίες για τη χώρα μας και να διευκολυνθεί, σε περίπτωση που θέλει να πραγματοποιήσει επένδυση. Ο ρόλος, δηλαδή, του οργανισμού θα έγκειται στον εντοπισμό εγχώριων δυνατοτήτων και πόρων στον εντοπισμό αντίστοιχων φορέων στο εξωτερικό και στο πάντρεμα των δύο πλευρών.

Μέσα απ' όλα τα παραπάνω, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα για το πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη για μια επιθετική πολιτική έναντι των ξένων επενδύσεων, καθώς επίσης και το πόσο πιο δύσκολος είναι ένας τέτοιος επιθετικός ρόλος από μια παθητική πολιτική, που περιορίζεται στο να εξαγγείλει ότι οι ξένες επενδύσεις είναι ευπρόσδεκτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

4.1. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Ο διεθνής ανταγωνισμός προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων εντείνει την οριζόντια και κάθετη επέκταση των επενδυτικών κινήτρων, δηλαδή την αύξηση της ποσότητας και των κατηγοριών παρεχομένων κινήτρων, αλλά και την εμπάθυνση και ποιοτική αναβάθμιση των ήδη υπάρχοντων κινήτρων.

Παράλληλα, έλαβε χώρα μια προσπάθεια εξειδίκευσης των κινήτρων ανά τομέα οικονομικής δράσης, με σκοπό την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων που θέτουν το γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας και προστασίας των άμεσων ξένων επενδύσεων.

Ο όρος κίνητρα αναφέρεται σε κάθε μετρήσιμο οικονομικό πλεονέκτημα, που παρέχεται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις από μία κυβέρνηση, ώστε να ενθαρρυνθούν αυτές οι επιχειρήσεις, να συμπεριφερθούν μ' ένα συγκεκριμένο τρόπο. Ο ορισμός αυτός, ενώ μπορεί να συμπεριλάβει πολλά από τα φορολογικά ή χρηματοδοτικά κίνητρα, παρουσιάζει το μειονέκτημα μη-περίληψης γενικότερων κινήτρων, όπως για παράδειγμα συμβουλευτικών κέντρων. Έτσι, σωστά γίνεται μια γενικότερη προσέγγιση του θέματος, που ορίζει τα παρεχόμενα κίνητρα ως κρατικές ενέργειες, που έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την επίδραση στη λήψη επενδυτικής απόφασης, την αύξηση του ποσοστού απόδοσης της επένδυσης, ή τη μείωση της αβεβαιότητας του επενδυτή, αλλά και των υπάρχοντων επενδυτικών κινδύνων στη χώρα υποδοχής. Το πλαίσιο προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων ενός κράτους, μπορεί να χωριστεί σε τέσσερις βασικές συνιστώσες:

- Στόχοι
- Πολιτικές για την επίτευξη των στόχων
- Σύστημα κινήτρων για τη λειτουργική εφαρμογή των στόχων
- Διοικητικό σύστημα για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του συστήματος κινήτρων

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι ποικίλουν από χώρα σε χώρα και αναφέρονται στην αύξηση της παραγωγής, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, την εισαγωγή τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας βιομηχανίας, την αύξηση γνώσεων του εργατικού δυναμικού, χωρίς ν' αποκλείονται και άλλοι έμμεσοι στόχοι, όπως η εξεύρεση επικουρικών πηγών για την κάλυψη του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών.

Η γενικότερη μακροοικονομική πολιτική της κυβέρνησης, αλλά και οι επιμέρους πολιτικές των κρατικών οργανισμών, συνιστούν καθοριστικούς παράγοντες στη διαμόρφωση της συνολικής εικόνας ελκυστικότητας της χώρας υποδοχής. Η άσκηση της νομισματικής πολιτικής, η υπάρχουσα εργατική νομοθεσία, η εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική και περιβαλλοντική πολιτική, η προστασία των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων και άλλοι παράγοντες, επιδρούν στη λήψη της επενδυτικής απόφασης. Σε κάθε, λοιπόν, περίπτωση, το σύστημα των κινήτρων δεν αναλύεται απομονωμένα από το γενικότερο πλαίσιο προσέλκυσης των άμεσων ξένων επενδύσεων, αλλά και η επιρροή της διοικητικής υποδομής στην εύρυθμη λειτουργία του όλου συστήματος είναι αποφασιστική.

Η διοίκηση προσδίδει τα απαραίτητα στοιχεία της συνέχειας, της σταθερότητας και του συντονισμού στο σύστημα κινήτρων, εξασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη επίτευξη των στόχων. Η αλληλοεπίδραση μεταξύ των τεσσάρων προαναφερθέντων συνιστωσών είναι σύνθετη, διαρκής και αμφίδρομη, προκαλώντας μια συνεχή αναδιαμόρφωση του γενικότερου πλαισίου προσέλκυσης επενδύσεων. Η απόκλιση, που συχνά παρατηρείται μεταξύ των προσδοκώμενων στόχων και των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων, μελετάται και εισάγεται στο σύστημα λήψης αποφάσεων μέσω της διαδικασίας της ανατροφοδότησης, επιβάλλοντας τις αναγκαίες μετατροπές και επαναξιολογήσεις του τρόπου λειτουργίας των επιμέρους συνιστωσών. Αλλά και η ύπαρξη περιορισμένων πόρων για την αποτελεσματική λειτουργία των τεσσάρων συνιστωσών, υποδεικνύει την ανάγκη ιεράρχησης προτεραιοτήτων, αλλά και εξειδίκευσης στόχων. Για παράδειγμα, η βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού ενός κλάδου παραγωγής, ο οποίος πρέπει να εξειδικεύεται σε επιμέρους πολιτικές, με συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα εφαρμογής, οι δε προτεραιότητές του πρέπει να συμβαδίζουν με τις προτεραιότητες των παρεχομένων επενδυτικών κινήτρων.

Μια γενική κατηγοριοποίηση των κινήτρων προσέλκυσης επενδύσεων διακρίνεται σε φορολογικά κίνητρα (που αφορούν τα κέρδη της επιχείρησης, τις πωλήσεις κλπ.), χρηματοδοτικά κίνητρα (επιχορηγήσεις, δάνεια, εγγυήσεις) και λοιπά κίνητρα (όπως κρατική συμμετοχή στην υποδομή, προνομιακές τιμές παροχής κρατικών υπηρεσιών κλπ.). Επίσης, τα κίνητρα μπορούν να διακριθούν ανάλογα με τον αν παρέχονται αυτόματα, δηλαδή με τη διαπίστωση εκτέλεσης κάποιων αντικειμενικών κριτηρίων, εκ μέρους της αλλοδαπής επιχείρησης, όπως τύπος επένδυσης, μέγεθος κλπ., ή διακριτικά. Ακόμα διακρίνονται σε μονίμως παρεχόμενα κίνητρα ή επί τούτου παρεχόμενα κίνητρα, για επενδύσεις ιδιαίτερης εθνικής σημασίας, ενώ πραγματοποιείται και διαχωρισμός ως προς την παροχή κινήτρων σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.

Η χρήση του είδους και της ποσότητας των παρεχομένων κινήτρων ποικίλλει από κράτος σε κράτος, ωστόσο αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι στις αναπτυσσόμενες χώρες τα φορολογικά κίνητρα εφαρμόζονται πιο συχνά απ' ό,τι τα χρηματοδοτικά κίνητρα, ενώ το αντίστροφο ισχύει για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Πολλές εμπειρικές μελέτες επιχείρησαν να προσδιορίσουν την έκταση και την ένταση επιρροής των παρεχομένων κινήτρων στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.¹² Ο D. Hartman χρησιμοποίησε στοιχεία από το 1965 έως το 1979 για τις εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων στις Η.Π.Α., υπολογίζοντας την αντίδραση των επενδύσεων χωριστά για τις περιπτώσεις εκείνες που χρηματοδοτήθηκαν από παρακρατηθέντα αδιανέμητα κέρδη της εταιρείας και χωριστά για τις επενδύσεις που χρηματοδοτήθηκαν από μεταφορές κεφαλαίων από την αλλοδαπή. Στα συμπεράσματά του υπογραμμίζει ότι, η επίδραση του εγχώριου φορολογικού συστήματος των Η.Π.Α. είναι σημαντική και στις δύο περιπτώσεις. Οι M. Bosking και W. Gale διεύρυναν την χρονική περίοδο ανάλυσης της έρευνας του Hartman, συμπεραίνοντας ότι η εγχώρια φορολογική πολιτική των Η.Π.Α. επιδρά στις άμεσες ξένες επενδύσεις, ενώ παρόμοιες σκέψεις διατύπωσαν και οι M. Feldstein και K. H. Young. Οι S. Shah και F. Toye ερεύνησαν τα παρεχόμενα φορολογικά κίνητρα σε είκοσι οκτώ αναπτυσσόμενες χώρες, τονίζοντας την ιδιαίτερη επίδραση τόσο των φορολογικών απαλλαγών των ξένων επενδύσεων, όσο και της δυνατότητας

¹² «Η εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα» (Δ. Μπένας).

μεταφοράς ζημιών προηγούμενων και τρεχουσών χρήσεων των ξένων εταιρειών σε μελλοντικές χρήσεις.

Ιδιαίτερο ρόλο στις φορολογικές απαλλαγές προσδίδουν και οι μελέτες των E. Bond και L. Samuelson, καθώς και των Rolfe και White. Οι Newbould, Buckley και Thurwell, μελετώντας τις αρχικές ξένες επενδύσεις μικρών εταιρειών από το Ηνωμένο Βασίλειο, συμπέραναν ότι τουλάχιστον τα δύο τρίτα απ' αυτές εξέτασαν σοβαρά τα παρεχόμενα επενδυτικά κίνητρα των χωρών υποδοχής, πριν λάβουν την τελική απόφαση πραγματοποίησης των επενδύσεων.

Ωστόσο, υπάρχουν και πολλές εμπειρικές μελέτες που καταλήγουν σε αντίθετα συμπεράσματα, τονίζοντας το μικρό ρόλο των φορολογικών κινήτρων στην εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων.

Η καταγραφή, λοιπόν, σημαντικών εμπειρικών μελετών για το μέγεθος της επιρροής των επενδυτικών κινήτρων, καταδεικνύει την έντονη διαφοροποίηση αποτελεσμάτων και την αδυναμία εξαγωγής γενικεύσεων, σε παγκόσμιο επίπεδο. Συχνά αυτή η διακύμανση οφείλεται σε διαφορές επιπέδου ανάλυσης δειγμάτων έρευνας και μεθοδολογίας.

4.2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Από την ανάλυση του 2^{ου} κεφαλαίου, προκύπτει ότι οι ξένες επενδύσεις, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και η διεθνοποίηση της παραγωγής είναι φαινόμενα που βρίσκονται σε στενή αλληλεξάρτηση. Σε τελευταία ανάλυση, η πολυεθνική εταιρεία, που είναι ο κύριος φορέας των άμεσων επενδύσεων, λαμβάνει τις επενδυτικές της αποφάσεις, εκμεταλλευόμενη τη δοσμένη κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας, που έχει δημιουργηθεί με τη διεθνοποίηση της παραγωγής. Από τους κυριότερους παράγοντες, που προσδιορίζουν τη λήψη απόφασης από μια πολυεθνική, για την πραγματοποίηση μιας άμεσης επένδυσης στο εξωτερικό, μπορούμε ν' αναφέρουμε τους εξής:

α) Ο φυσικός πλούτος μιας χώρας:

Πρέπει να τονίσουμε πως οι άμεσες επενδύσεις, που πραγματοποιεί μια ξένη χώρα, με σκοπό την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της χώρας υποδοχής, είναι η παλιότερη μορφή ξένων επενδύσεων και δεν είναι καθαρά αποτέλεσμα της διεθνοποίησης της παραγωγής. Ακόμα και πριν εμφανιστούν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, το ξένο κεφάλαιο πραγματοποιούσε τέτοιου είδους επενδύσεις, που αποσκοπούσαν στην τροφοδότηση του βιομηχανικού κέντρου με πρώτες ύλες. Οι επενδύσεις απαιτούν, συνήθως, μεγάλα ποσά για πάγιο εξαιτίας των σημαντικών οικονομικών μεγέθους.

β) Οι εθνικές ιδιομορφίες σε ό,τι αφορά τον προστατευτισμό:

Οι ιδιομορφίες αυτές δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες, τουλάχιστον για μια ορισμένη κατηγορία άμεσων επενδύσεων. Τα προστατευτικά μέτρα αυξάνουν τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων, πράγμα που ωθεί τις πολυεθνικές να επενδύσουν για να κατοχυρώσουν τα προϊόντα τους στην προστατευμένη αγορά. Από την πλευρά της πολυεθνικής, πρόκειται για επενδύσεις που αποσκοπούν στην υποκατάσταση εξαγωγών και από τη σκοπιά της χώρας υποδοχής για επενδύσεις που αποσκοπούν

στην υποκατάσταση εισαγωγών. Οι άμεσες επενδύσεις αυτού του είδους ευνοούνται, συνήθως, σε χώρες με μεγάλη εσωτερική αγορά. Στη χώρα μας, που έχει άλλωστε μικρή εσωτερική αγορά, η πολιτική υποκατάστασης των εισαγωγών έχει ουσιαστικά εγκαταλειφθεί εξαιτίας της ένταξης την Ε.Ο.Κ. και, πιο συγκεκριμένα, της σταδιακής κατάργησης του προστατευτισμού.

Παρ' όλα αυτά, δεδομένου ότι η Ελλάδα αποτελεί περιοχή μιας μεγάλης κοινής αγοράς, δημιουργούνται ευνοϊκές προϋποθέσεις για τις ξένες επιχειρήσεις, οι οποίες ευνοούνται και από το φτηνό ελληνικό εργατικό δυναμικό και μπορούν να προωθήσουν τα προϊόντα που παράγουν στην Ελλάδα, προς τις αναπτυγμένες χώρες της Ε.Ο.Κ., χάρη στο γεγονός ότι τα ελληνικής προέλευσης βιομηχανικά προϊόντα εισάγονται αδασολόγητα στις παραπάνω χώρες.

γ) Ο ρυθμός αύξησης του εθνικού εισοδήματος στις χώρες υποδοχής:

Εξαιτίας της ολιγοπωλιακής δομής των αγορών στις αναπτυγμένες χώρες, ο ρυθμός ανάπτυξης των μεγάλων επιχειρήσεων υπήρξε πιο μεγάλος από το ρυθμό ανάπτυξης του εθνικού προϊόντος. Αν αυτή η κατάσταση συνεχιζόταν, θ' αναχαιτίζονταν η ανοδική πορεία των επιχειρήσεων οι οποίες αναγκάστηκαν έτσι να επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους στο εξωτερικό και, ειδικότερα, στις χώρες που σημειώνουν υψηλό ρυθμό αύξησης του εθνικού τους προϊόντος. Αυτός είναι, εξάλλου, και ένας από τους λόγους του ενδιαφέροντος που δείχνουν οι αναπτυγμένες χώρες στο να βοηθήσουν τις λιγότερο αναπτυγμένες, να έχουν ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης του εθνικού τους προϊόντος. Ο ενδεχόμενος υψηλός ρυθμός ανόδου του εθνικού εισοδήματος οδηγεί από τη μια, στις ολοένα αυξανόμενες εισαγωγές κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και από την άλλη, στην ολοένα αυξανόμενη διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς, από την οποία προσπαθούν να επωφεληθούν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των Mardas και Varsakelis (1996) (Πίνακας 4.1.), ανεξαρτήτως κλάδου στον οποίο επενδύουν οι ξένοι επενδυτές, το μέγεθος της εγχώριας αγοράς αποτελεί γι' αυτούς τον κυρίαρχο παράγοντα των αποφάσεών τους. Οι ξένες πολυεθνικές επιχειρήσεις εισήλθαν στην Ελληνική αγορά για να εκμεταλλευτούν το μονοπωλιακό / ολιγοπωλιακό πλεονέκτημα, το οποίο εμφανίστηκε στον ιδιωτικό τομέα και στην αγορά που ελέγχονταν από το δημόσιο τομέα. Επίσης, το 90% των ξένων επιχειρήσεων, που δραστηριοποιούνταν στους κλάδους καουτσούκ, χημικών και πλαστικών και πάνω από το 50% των ξένων επενδύσεων στους κλάδους μηχανημάτων και μετάλλων, ήταν προσανατολισμένες στη ζήτηση της εγχώριας αγοράς.

Πίνακας 4.1. Προσδιοριστικοί Παράγοντες Εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Ελληνική Οικονομία.

% Απαντήσεων του δείγματος ανά κλάδο παραγωγής	Προσδιοριστικοί Παράγοντες ΑΞΕ	Κλάδοι Παραγωγής
56%	Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς και η δυναμική της	όλοι
66%	Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς και η δυναμική της	Καουτσούκ – πλαστικά και χημικά
60%	Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς και η δυναμική της	Μεταλλικά προϊόντα και μηχανήματα
50%	Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς και η δυναμική της	Τρόφιμα - Ποτά

Πηγή: Mardas and Varsakelis (1996).

Δεδομένης της αναγνώρισης του ρόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία των οικονομιών, αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων, και του μικρού αριθμού εμπειρικών εκτιμήσεων των παραγόντων που επηρεάζουν τις χωρικές επιλογές για τις επενδύσεις τους, ιδιαίτερα για την Ελλάδα, οι Παλάσκας και Στοφόρος (2002) ανέπτυξαν ένα οικονομετρικό πρότυπο χρονολογικών σειρών, με σκοπό την εκτίμηση των παραγόντων που ερμηνεύουν τις μεταβολές των άμεσων ξένων επενδύσεων στην εγχώρια αγορά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες (1970-2001). Υιοθετώντας την προσέγγιση από το «γενικό» στο «μερικό», κατέληξαν, βάσει των «a priori» οικονομικών και στατιστικών κριτηρίων, στη διαμόρφωση ενός προτύπου όπου οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα την περίοδο 1970-2001, επηρεάζονται από τρεις ποσοτικές και τέσσερις ποιοτικές μεταβλητές. Οι ποσοτικοί παράγοντες είναι:

- ☉ το μέγεθος της αγοράς όπως εκφράζεται από το Α.Ε.Π.,
- ☉ το μοναδιαίο κόστος εργασίας και
- ☉ οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, διότι από τις αρχές της δεκαετίας του '90 αποτελούν εν δυνάμει ανταγωνιστές της Ελλάδας στην προσέλκυση ξένων κεφαλαίων.

Οι ποιοτικές μεταβλητές συνίστανται σε:

- ☉ μία ψευδομεταβλητή για το 1972, η οποία αναφέρεται στη σημαντική μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας το συγκεκριμένο έτος,
- ☉ μία ψευδομεταβλητή για το 1980, η οποία εκφράζει τις προσδοκίες ένταξης της Ελλάδας στην Ε.Ε.,
- ☉ μία ψευδομεταβλητή για το 1990, η οποία καλύπτει τη σημαντική –θετική– μεταβολή των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων λόγω της κυβερνητικής αλλαγής και

- ⊖ μια ψευδομεταβλητή για το 1998 που εκφράζει την κρίση στις Ασιατικές αγορές και τη Ρωσία, η οποία οδήγησε σε πρόσκαιρη κάμψη τη διεθνή επενδυτική δραστηριότητα.

Τα βασικά ευρήματα συνοψίζονται στα εξής:

1. το πρόσημο της μεταβλητής του μοναδιαίου κόστους εργασίας είναι, όπως αναμενόταν, αρνητικό, δηλαδή ενδεχόμενη αύξηση του κόστους εργασίας οδηγεί σε μείωση των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων και τανάπαλιν,
2. υφίσταται μία αξιόπιστη στατιστικά σχέση του ΑΕΠ με τις εισροές ξένων επενδύσεων,
3. η σχέση μεταξύ των εγχώριων εισροών και των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι αρνητική, γεγονός που υποδηλώνει ανταγωνισμό μεταξύ των δύο οικονομικών για διεκδίκηση άμεσων ξένων επενδύσεων από ίδιες διεθνείς πηγές,
4. οι ψευδομεταβλητές D72 και D90 έχουν αρνητικά πρόσημα και δείχνουν την αρνητική επίδραση της συναλλαγματικής ισοτιμίας και της κρίσης στις διεθνείς αγορές αντίστοιχα στις εγχώριες εισροές ξένων επενδύσεων και
5. οι ψευδομεταβλητές D80 και D90 έχουν θετικά πρόσημα και αντανακλούν η μεν πρώτη τις θετικές προσδοκίες της ένταξης της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ. και η δεύτερη τις προσδοκίες από την κυβερνητική αλλαγή του 1990.

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα του οικονομετρικού υποδείγματος υπερτονίζουν το ρόλο των κινήτρων προσφοράς στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα και είναι σε συμφωνία με τη διεθνή βιβλιογραφία, όπου αναφέρεται ότι το κόστος εργασίας έχει αρχίσει να αυξάνει το ρόλο του στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Επίσης, φαίνεται καθαρά ότι η βελτίωση του οικονομικού, θεσμικού και πολιτικού περιβάλλοντος στις υπό μετάβαση οικονομίες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, δημιουργεί πόλο έλξης άμεσων ξένων επενδύσεων, ιδιαίτερα ανταγωνιστικό για την Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό, η διεύρυνση της Ε.Ε. αναμένεται να έχει αρνητική συνέπεια, διότι θα συμβάλει σε οικονομική, θεσμική και πολιτική σταθερότητα και συνεπώς σε ενίσχυση της ελκυστικότητας των νέων χωρών για ξένες επενδύσεις.

Η διείσδυση του ξένου κεφαλαίου σε διάφορους τομείς της οικονομίας μας υπήρξε παλαιότερο φαινόμενο. Επεδίωξε, βέβαια, το ξένο κεφάλαιο να διεισδύσει και επενδυθεί, κυρίως σε μονοπωλιακούς ή ολιγοπωλιακούς τομείς και προπαντός με προνομιακούς όρους. Σειρά από συμβάσεις του έδωσαν αυτές τις θέσεις που επιζητούσε σε παραγωγικά έργα, στις μεταφορές, στο νερό και στον ηλεκτρισμό, στα μεταλλεία, στις προνομιούχες εταιρείες, στις τράπεζες, στο εμπόριο. Σ' αυτό φυσικά συνέβαλαν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, όπως είδαμε στην παραπάνω έρευνά μας, μέσω των στόχων τους και των επιδιώξεών τους, ωστόσο η είσοδος των ξένων επενδυτών στον ελλαδικό χώρο εξαρτήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό σε ιδιαίτερα τοπικά αίτια, που όχι μόνο έπαιξαν βασικό ρόλο, αλλά και διαμόρφωσαν τη συγκεκριμένη εικόνα της εισροής ξένου κεφαλαίου, τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Και επισημαίνονται βασικά δυο λόγοι που, μ' ένα θεμελιώδη τρόπο, άσκησαν αμοιβαία την αλληλοεπίδρασή τους:

- α) Ο πρώτος λόγος είναι αποτέλεσμα της διεθνούς διαμορφώσεως. Για μια σειρά πολιτικούς, οικονομικούς και γεωγραφικούς λόγους, η Ελλάδα προκρίνονταν σαν ιδεώδης βάση εξορμήσεως από την οποία θα επιχειρούνταν με επιτυχία η διείσδυση οικονομικών συμφερόντων ξένης προέλευσης προς γειτονικούς χώρους. Εξάλλου, η πρόθεση του ξένου κεφαλαίου των χωρών της Ε.Ο.Κ. ήταν μέσω της Ελλάδας και της

ελληνικής βιομηχανίας, να διεισδύσει στην αντί-ιμπεριαλιστική Μέση Ανατολή, υπερπηδώντας έτσι τα πολιτικά εμπόδια. Τον ίδιο στόχο είχαν και οι Η.Π.Α., ανταγωνιζόμενες ως προς αυτό τις επιδιώξεις της Ε.Ο.Κ.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι επενδύσεις του αμερικανικού κεφαλαίου προτιμούν προσανατολισμένες προς τον χώρο αυτό εξαγωγικές ελληνικές βιομηχανίες, ή τις αναπροσανατολίζουν μετά την πραγματοποίηση των επενδύσεών τους.¹³

Σωρεία παραδειγμάτων θα μπορούσε ν' αναφερθεί, ένα απ' τα οποία αποτελεί η εξαγωγική δραστηριότητα του ομίλου των εταιρειών της ΙΖΟΛΑ που, ενώ στη δεκαετία του 1950-1960 θεωρούνταν σαν μια Ελληνική βιομηχανία που ικανοποιούσε τις ανάγκες της εθνικής εσωτερικής αγοράς, η κατοπινή στενή συνεργασία της με το αμερικανικό και το δυτικοευρωπαϊκό κεφάλαιο, την έχει προσανατολίσει σε σημαντικές εξαγωγές ηλεκτρικών συσκευών και άλλων βιομηχανικών ειδών προς την Μ. Ανατολή και γενικότερα την Αφρική.

Σειρά από θυγατρικές αμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρείες στην Ελλάδα, ιδρύθηκαν και ιδρύονται με καθοριστικό στόχο την εξαγωγική τους δραστηριότητα στη Μ. Ανατολή. Τη δραστηριότητα αυτή διευκολύνει η ακολουθούμενη ελληνική εξωτερική πολιτική που, στις χώρες ιδιαίτερα της Μέσης Ανατολής, εμφανίζεται, όχι μόνο ουδέτερη, αλλά σαν φιλική, ιδιαίτερα λόγω των παλαιών δεσμών και των γειτονικών σχέσεων. Πρόκειται για μια κλασική περίπτωση σύμπτωσης με τα γενικότερα δυτικά συμφέροντα, που ευνοούνται φυσικά από την άσκηση αυτής της πολιτικής.

Επίσης, μετά τη σύνδεση της Ελλάδας με την Ε.Ο.Κ. και τη διαμόρφωση των όρων της τελωνειακής ένωσης, τα ελληνικά βιομηχανικά προϊόντα, ως γνωστόν, εισάγονται χωρίς δασμούς στις χώρες της Ε.Ο.Κ. από το 1968. Το εκτός της Ε.Ο.Κ. δυτικό κεφάλαιο διαπίστωσε αμέσως ότι η Ελλάδα αποτελούσε μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για να πουλήσει τα βιομηχανικά προϊόντα του από την πίσω πόρτα της Ε.Ο.Κ., υπερπηδώντας έτσι τους υψηλούς τελωνειακούς φραγμούς που ύψωνε η Ευρώπη έναντι, κυρίως, του αμερικανικού κεφαλαίου.¹⁴ Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του αμερικανού επιχειρηματία του αλουμινίου κ. Ρέϋνολντς, ο οποίος δεν διστάζει να δηλώσει: «Ο λόγος για τον οποίο θεωρούμε την Ελλάδα σαν ελκυστικό τόπο για την εγκατάσταση μιας τέτοιας βιομηχανίας είναι το μεγάλο πλεονέκτημά της σαν συνδεδεμένη χώρα με την Κοινή Αγορά, πράγμα που της επιτρέπει την εξαγωγή των προϊόντων της χωρίς δασμούς στις χώρες που καταναλώνουν αλουμίνια και αλουμίνιο...».

Οι βιομηχανικές, λοιπόν, επενδύσεις στην Ελλάδα είναι και μακροπρόθεσμα συμφέρουσες, γιατί εξασφαλίζουν μια προνομιούχο και προωθημένη θέση στο μεγάλο ανταγωνιστικό πόλεμο των διεθνών μονοπωλίων. Καταλήγουμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι, από πλευράς ξένου κεφαλαίου, ο γεωπολιτικός παράγοντας, ο χώρος δηλαδή Ελλάδα, υπήρξε ο πρώτιστος λόγος των βιομηχανικών τους επενδύσεων. Ο δεύτερος λόγος είναι η εσωτερική πολιτική, που διέγραψε η ελληνική μονοπωλιακή ολιγαρχία, θεσπίζοντας τη γνωστή νομοθεσία της προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων, ή με άλλα λόγια, την παροχή πρωτοφανών προνομίων και εγγυήσεων προς το ξένο κεφάλαιο, ώστε να διευκολυνθεί η μαζική διείσδυσή του στην αναπτυσσόμενη ελληνική οικονομία και η κατ' αυτό τον τρόπο προαγωγή της. Δίπλα στους καθαρά εσωτερικούς κοινωνικοοικονομικούς λόγους, αποφασιστικό ρόλο για μια τέτοια εκβιομηχάνιση της χώρας έπαιξε και η πολιτική αυτή που υποτάσσει στο επενδύσιμο στην Ελλάδα ξένο κεφάλαιο το εγχώριο, το υποχρεώνει να

¹³ «Η εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα».

¹⁴ «Η εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα».

προσκολληθεί σ' αυτό, να ταυτιστεί μαζί του, δηλαδή να υποταχθεί για να προσπορίσει όχι μονάχα την προστασία και τα προνόμιά του, αλλά και την προηγμένη τεχνολογία και μεθοδολογία του.

Το ίδιο υποστηρίζει και το ιδιωτικό ελληνικό κεφάλαιο. Επανειλημμένα οι εκπρόσωποι των βιομηχανιών διακήρυξαν την πίστη τους στο ρόλο του ξένου κεφαλαίου και, παραγνωρίζοντας τη θεμελιώδη αρχή που ισχύει στον καπιταλιστικό ανταγωνισμό, ότι το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό, βεβαίωσαν ότι η ελληνική ιδιωτική πρωτοβουλία δεν φοβάται να έρθει σε συμφωνία και συνεργασία με τους διεθνείς επιχειρηματικούς κολοσσούς.

Δίπλα, συνεπώς, στους προνομιακούς όρους με τους οποίους το ξένο κεφάλαιο δρα στη χώρα, εκμεταλλεζόμενο τη φτηνή εργατική δύναμη, τις φτηνές εγχώριες πρώτες ύλες και την εσωτερική μας αγορά, πρέπει να επισημαίνονται και οι εξωτερικοί παράγοντες διεισδύσεων και αντιθέσεων που προκαλούν το ενδιαφέρον του για επενδύσεις στην Ελλάδα.

Υπό άλλες προϋποθέσεις, θα μπορούσε να συζητηθεί η σημασία και η χρησιμότητα της προσφυγής σε διεθνή χρηματοδότηση για αναπτυξιακούς σκοπούς. Είναι άλλωστε μέτρο οικονομικής πολιτικής, στο οποίο πολλές υπό ανάπτυξη χώρες προσφεύγουν αναγκαστικά, όταν δεν μπορούν να διαθέσουν εγχώριους πόρους. Εδώ όμως πρόκειται για κάτι άλλο, κάτι διαφορετικό και πολύ συγκεκριμένο, καθώς ιδιαίτερα μετά τη συμφωνία σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το 1962 την υποτίμηση της δραχμής κατά 50% και έναν αυξανόμενο προσανατολισμό προς μια εκβιομηχάνιση εξαγωγικού τύπου της, η χώρα έθετε άλλους στόχους για την προσέλκυση των ξένων επενδυτών υπό καλύτερους όρους.

4.2.1. ΝΟΜΟΣ 2687/53

Ένας πάρα πολύ σημαντικός λόγος προσέλκυσης των ξένων επενδυτών υπήρξε και η εισαγωγή – διαμόρφωση ενός νομοθετικού πλαισίου προστατευτικού για τις ξένες επενδύσεις. Το νομοθετικό πλαίσιο προσέλκυσης και προστασίας του ξένου κεφαλαίου βασίστηκε στο άρθρο 112 του Συντάγματος του 1952, το οποίο ενσωματώθηκε και στο Σύνταγμα του 1975 και παρέμεινε στις κατοπινές αναθεωρήσεις του.

Το άρθρο αυτό προέβλεπε ότι ο νόμος που θα ρύθμιζε με ευνοϊκό τρόπο την προστασία του κεφαλαίου που εισάγεται στη χώρα, με σκοπό την επένδυση, δε θα μπορούσε να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί. Ο νόμος 2687/53 συγκεκριμενοποίησε τη συνταγματική επιταγή, παραχωρώντας στο ξένο κεφάλαιο κίνητρα επιπλέον των όσων προβλέπονταν για τις εγχώριες επενδύσεις.¹⁵

Πιο συγκεκριμένα τώρα, παραθέτουμε μια ουσιαστική περίληψη των κύριων σημείων του τόσο σημαντικού νόμου που άλλαξε τη στάση των ξένων επενδυτών απέναντι στην Ελλάδα.

- Πλήρη φοροαπαλλαγή επί 10ετία από δασμούς, εισφορές, φόρους για την εισαγωγή των μηχανημάτων τους, από φορολογίες αυτοδιοίκησης, λιμενικών ταμείων κλπ., καθώς και από τα τέλη για υποθήκες, ενέχυρα και για τα συμβόλαια των επιχειρήσεων.
- Σε παγιοποίηση της φορολογίας καθαρών προσόδων επί 10ετία, στο επίπεδο που ίσχυε όταν έγινε αρχικά η έγκριση της εισαγωγής του κεφαλαίου.

¹⁵ «Η εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα».

- ⊕ Δεν επιτρέπεται αναδρομική φορολογία, ούτε απαγόρευση εξαγωγής των προϊόντων.
- ⊕ Δεν επιβάλλονται εξαγωγικοί δασμοί.
- ⊕ Εξαιρούνται πάσης απαλλοτριώσεως, αναγκαστικής. Εξαιρούνται επίσης της επιτάξεως, παρά μόνο εν καιρώ πολέμου, οπότε παίρνουν αποζημίωση για όσο καιρό χρησιμοποιούνται από το κράτος. Την αποζημίωση καθορίζουν από κοινού οι ενδιαφερόμενοι με την ελληνική κυβέρνηση.
- ⊕ Επανεξαγωγή κεφαλαίων και κερδών. Αρχίζει μετά από το πρώτο έτος, παρέχεται συνάλλαγμα για το σκοπό αυτό, ύψους 10% ετησίως επί του κεφαλαίου και άλλα 10% ετησίως, αν πρόκειται για τόκους κεφαλαίων προερχομένων από δάνεια του εξωτερικού ή 12% εάν πρόκειται για την εξαγωγή κερδών. Ο λογαριασμός μεταβιβάζεται και συμψηφίζεται από έτος σε έτος. Οι ποσοτικοί αυτοί περιορισμοί όμως δεν ισχύουν εάν, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, κριθεί ότι η επιχείρηση είναι ιδιαζούσης σημασίας για την οικονομία της χώρας, ή εάν πρόκειται για κεφάλαια, που επενδύονται για την ανάπτυξη των εξαγωγών γεωργικών και μεταλλευτικών προϊόντων.
- ⊕ Μπορούν να θεωρηθούν ως εισαχθέντα ξένα κεφάλαια το σύνολο ή μέρος των πραγματοποιούμενων κερδών, εφόσον επανεπενδύονται είτε στη ίδια, είτε σε άλλη επιχείρηση, αρκεί να προβλέπεται αυτό στην αρχική εγκριτική πράξη του Υπουργείου Συντονισμού.
- ⊕ Μπορούν να υπολογίζονται στο ξένο νόμισμα που εισήχθησαν και τα κεφάλαια και τα λογιστικά τους βιβλία. Το ίδιο ισχύει και για οποιαδήποτε ελληνική επιχείρηση, που θα ενισχυθεί με ξένο κεφάλαιο, πάνω από το 50% των κεφαλαίων της, ή πάνω από 1.000.000 δολάρια Η.Π.Α., οπότε χαίρουν και άλλων προνομίων, όπως των εξαιρέσεων από απαλλοτριώσεις και επιτάξεις.
- ⊕ Προβλέπεται ξένη διαιτησία για οποιαδήποτε διαφωνία προκύπτει.
- ⊕ Δικαίωμα απασχόλησης αλλοδαπού προσωπικού, για τις ανώτερες θέσεις τεχνικού και διοικητικού προσωπικού και αμοιβής τους σε συνάλλαγμα, μεταφερόμενο στο εξωτερικό.

Βλέπουμε πόσο ευνοϊκές υπήρξαν οι ρυθμίσεις για τους ξένους επενδυτές και πόσο σημαντικός παράγοντας είναι η νομοθεσία, καθώς αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κίνητρο για την προσέλκυση των ξένων επενδύσεων.

4.2.2. ΧΑΡΑΞΗ ΜΙΑΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ, ΣΤΑΘΕΡΗΣ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΠΝΟΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ – ΕΝΕΡΓΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.

Σαν επιβεβαίωση των όσων τονίσαμε παραπάνω, δηλαδή για την ανάγκη μιας επενδυτικής πολιτικής, σωστής για την καλύτερη προσέλκυση επενδύσεων, έρχονται τα λόγια του Γιάννη Αναστασόπουλου, Προέδρου του Ελληνικού Κέντρου Επενδύσεων, ο οποίος, μιλώντας στο 15^ο Συνέδριο του Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, τόνισε:

«Η χώρα μας έχει ανάγκη από τη χάραξη μιας συγκεκριμένης, σταθερής και μακρόπνοης Εθνικής στρατηγικής επενδύσεων που, α) θα προσδιορίσει τους κλάδους προτεραιότητας και την πολιτική προσέλκυσης επενδύσεων, β) θα σχεδιάσει τις συγκεκριμένες δράσεις και μέτρα για κάθε κλάδο, γ) θα ρυθμίσει

τυχόν θέματα απελευθέρωσης αγορών και θα θέσει μετρήσιμους στόχους σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Η υλοποίηση της στρατηγικής αυτής είναι βέβαιο ότι θα επιφέρει τη διάχυση της ανάπτυξης και στην περιφέρεια. Παράλληλα, θα συμβάλλει σημαντικά στην αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα, όπως η ανεργία. Η επιτυχία της εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής Επενδύσεων θα εξαρτηθεί, κατά μεγάλο βαθμό, από το σωστό συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων».

Αναφερόμενος στο νέο ρόλο του κράτους για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, επεσήμανε:

«Είναι γνωστό και αποδεκτό πια, ότι το κράτος πρέπει ν' απευθυνθεί στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Το κράτος οφείλει να φροντίσει να διαμορφώσει τις συνθήκες εκείνες που θα διευκολύνουν και θα προσελκύσουν επενδύσεις. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί εάν στηριχτεί σε τρεις βασικούς άξονες:

Πρώτος: Η θέσπιση ενός επιχειρηματοκεντρικού λειτουργικού και θεσμικού πλαισίου, με βάση την αρχή πως, «ό,τι δεν απαγορεύεται, επιτρέπεται». Ένα πρώτο βήμα γι' αυτό είναι η κωδικοποίηση της νομοθεσίας για τις επενδύσεις, ώστε να καταργηθούν οι αντιφάσεις, οι επικαλύψεις, η πολυνομία και η συνυπευθυνότητα των υπουργείων.

Επίσης, α) η θέσπιση ισχυρών, επενδυτικών κινήτρων, σε συνδυασμό με την καθιέρωση ενός ανταγωνιστικού, σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο, φορολογικού συστήματος, καθώς και β) η άρση των αντικινήτρων, όπως για παράδειγμα η απουσία οριοθέτησης σε εθνικό επίπεδο των χρήσεων γης και ο ασαφής προσδιορισμός των ορίων προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, θα λειτουργήσουν ως μοχλός προσέλκυσης πόρων και αύξησης αποδόσεων.

Δεύτερος: Η εφαρμογή επαγγελματικού management στη δημόσια διοίκηση, ως ο βέλτιστος τρόπος αντιμετώπισης της γραφειοκρατίας της δημόσιας διοίκησης. Η αποτελεσματικότητα και η ταχύτητα στις αποφάσεις των υπηρεσιών του Δημοσίου, η αύξηση των πόρων του Γ' ΚΠΣ, ο ρυθμός υλοποίησης των έργων υποδομής, που πρέπει να γίνουν για ν' αναπτυχθεί η περιφέρεια και οι ιδιωτικοποιήσεις, είναι μερικές από τις κρίσιμες παραμέτρους που επηρεάζουν τις επενδύσεις και που μπορούν να βελτιωθούν ουσιαστικά, εφόσον υιοθετηθεί επαγγελματικό μοντέλο διοίκησης και διαχείρισης.

Τρίτος: Η εφαρμογή των βασικών αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης. Αυτό θα συνέβαλε αποτελεσματικά στην αποκατάσταση της αξιοπιστίας των μηχανισμών που εμπλέκονται κατά την υλοποίηση μιας επένδυσης. Η εγκατάσταση και εφαρμογή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου στο δημόσιο τομέα, θα αναβάθμιζε σημαντικά την ανταγωνιστικότητα της χώρας και θα συνέβαλλε αποτελεσματικά στη ριζική εξυγίανση της δημοσιονομικής κατάστασης».

4.3. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.

4.3.1. Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ. ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.

Η σχέση των άμεσων ξένων επενδύσεων, με συγκεκριμένες πτυχές του πολιτικού κινδύνου, καθώς και η καταγραφή των επιδράσεων του τελευταίου στην ανάληψη αλλοδαπής επιχειρηματικής δραστηριότητας, αποτέλεσαν πεδίο εμπειρικής και θεωρητικής μελέτης, τις τρεις τελευταίες δεκαετίες. Παρά την επίπονη προσπάθεια συγγραφέων, υπάρχει ακόμη και σήμερα ρευστότητα όσον αφορά τον ορισμό και το περιεχόμενο, τόσο του πολιτικού κινδύνου, όσο και της πολιτικής σταθερότητας. Ο S. Kobrin, αφού προβαίνει στη διάκριση πολιτικού περιβάλλοντος, πολιτικών γεγονότων αυτών στην επιχείρηση, ορίζει τον πολιτικό κίνδυνο ως σημαντικά και απρόβλεπτα συμβάντα, που προκαλούνται από πολιτικά γεγονότα. Οι K. Fatehi και M. H. Safiradeh θεωρούν ως πολιτικό κίνδυνο τις αρνητικές αντιλήψεις που προκύπτουν από εσωτερική αστάθεια, διακυβερνητικές σχέσεις, αναμενόμενες ή μη αναμενόμενες κυβερνητικές πράξεις και υπάρχουν στο εσωτερικό ή εξωτερικό περιβάλλον ενός κράτους. Οι W. BUNN και M. M. Mustafaoglu διέκριναν μεταξύ γεγονότων πολιτικού κινδύνου και παραγόντων πολιτικού κινδύνου. Το γεγονός πολιτικού κινδύνου είναι κάθε συμβάν στο κράτος υποδοχής που, όταν λάβει χώρα, έχει αρνητική επίδραση στην επιχειρηματική δραστηριότητα και αναφέρονται ως τέτοια, η απαλλοτρίωση, ο πόλεμος, η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, η εθνικοποίηση κλπ. Οι παράγοντες πολιτικού κινδύνου είναι, κατά τους ίδιους αναλυτές, κάθε ομάδα μεταβλητών που επιδρά στην έλευση ενός γεγονότος πολιτικού κινδύνου.

Πίσω, λοιπόν, από κάθε γεγονός πολιτικού κινδύνου, υπάρχουν άλλοι παράγοντες, οι οποίοι στην διάδρασή τους παράγουν αυτό το συγκεκριμένο γεγονός. Για παράδειγμα, πιθανοί παράγοντες στην πραγματοποίηση απρόβλεπτων εθνικοποιήσεων είναι η ξαφνική ιδεολογική αλλαγή στον τρόπο αντίληψης της κοινωνίας για την αλλοδαπή ιδιοκτησία, μια σημαντική μεταβολή στον γραφειοκρατικό μηχανισμό που χειρίζεται το αντικείμενο της ξένης επιχειρηματικής δραστηριότητας, ή μια επιδείνωση των σχέσεων της χώρας εγκατάστασης της αλλοδαπής επένδυσης με τη μητρική χώρα προέλευσής της.

Άλλη πάλι άποψη περί πολιτικού κινδύνου και πολιτικής αστάθειας είναι και αυτή του Guir, όπου τονίζει ότι κάθε μέτρηση της πολιτικής αστάθειας οφείλει να λαμβάνει υπόψη την έκταση της συμμετοχής ατόμων και κοινωνικών ομάδων, καθώς και τη διάρκεια του γεγονότος που θεωρείται ως πηγή της αστάθειας. Ωστόσο, οι εμπειρικές έρευνες αδυνατούν να ενσωματώσουν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα ανάλυσης που να συμπυκνώνει τις ιδιαιτερότητες και την πολυμορφία των συμμετεχόντων στα γεγονότα. Αλλά, ακόμη και εάν εντοπιστεί ένα ικανοποιητικό δείγμα, είναι εξαιρετικά δύσκολο ν' αποτυπωθούν σε μία εκ των προτέρων κατηγοριοποίηση των μεταβλητών επιρροής, οι σκέψεις των συμμετεχόντων και είναι εξίσου επίπονο να συνδεθούν αιτιακά με το υπό εξέταση πολιτικό γεγονός.

Μελετώντας τις παραπάνω απόψεις, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο πολιτικός κίνδυνος και η πολιτική αστάθεια δεν είναι δυο έννοιες με άμεση, γενική και

καθολική σύνδεση, ανεξάρτητα από το κράτος ή τομέα οικονομικής δράσης. Οι ίδιες οι πολυεθνικές επιχειρήσεις θέτουν ως πρώτο στόχο τη μεγιστοποίηση των κερδών και αυτό το πετυχαίνουν ακόμα και σε περιβάλλοντα που θα μπορούσαν να έχουν πολιτική αστάθεια. Για ορισμένους ξένους επενδυτές, κάποια πολιτικά γεγονότα που, υπό κανονικές συνθήκες, συνιστούν απόκλιση από τη συνταγματική τάξη της χώρας υποδοχής, εκλαμβάνονται ως θετικές εξελίξεις για τη συνέχεια της παρουσίας τους στη συγκεκριμένη χώρα. Το περιεχόμενο της πολιτικής σταθερότητας ποικίλλει από κράτος σε κράτος, αλλά διαφοροποιείται και ανάλογα με το είδος και το μέγεθος της ξένης επένδυσης, το μέγεθος του ξένου επενδυτή, τη διεθνή επιχειρηματική του εμπειρία και τις εγχώριες και διεθνείς οικονομικές και πολιτικές του διασυνδέσεις, το επίπεδο και την ένταση του εγχώριου ανταγωνισμού και, βεβαίως, ανάλογα με την κοινωνική και πολιτική δομή της χώρας υποδοχής, της επένδυσης.

Έτσι, η συχνότητα των κυβερνητικών αλλαγών, που συχνά αποτελεί πηγή πολιτικής αστάθειας, δεν αξιολογείται με τον ίδιο τρόπο, π.χ. στην Ιταλία, τη Βουλγαρία, το Ιράν ή την Ιαπωνία. Ούτε μια συγκεκριμένη πολιτική εκδήλωση έχει το ίδιο περιεχόμενο και τις ίδιες επιπτώσεις στη Ν. Κορέα, το Μεξικό και τη Ρουμανία. Το ιστορικό, λοιπόν, υπόβαθρο και η ιδιαιτερότητα των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών δομών μιας χώρας, καθιστούν αναγκαία την ανάληψη πολλών περιπτώσιολογικών μελετών, πριν διατυπωθούν οποιεσδήποτε γενικές κρίσεις ή προβλέψεις. Εάν το συγκεκριμένο πολιτικό γεγονός αναλυθεί αφαιρετικά και εκτός αυτού του ιστορικού πλαισίου, η ερμηνεία θα είναι αναπόφευκτα επιφανειακή. Σταθερό για την ξένη επιχειρηματική δραστηριότητα είναι το πολιτικό περιβάλλον που, όχι μόνο νομιμοποιείται, ως προς τη δομή και λειτουργία του στο εσωτερικό της χώρας υποδοχής, αλλά που εκτιμάται και αξιολογείται ως σταθερό και αξιόπιστο από τους υποψηφίους και υπάρχοντες ξένους επενδυτές.

Συχνά η πολιτική αστάθεια ταυτίζεται στην αντίληψη του αλλοδαπού επενδυτή με την απόλυτη κυριαρχία ενός πολιτικού κόμματος, ενός συγκεκριμένου προσώπου ή μιας συγκεκριμένης ρυθμιστικής πολιτικής της εισροής ξένων κεφαλαίων. Σ' αυτές τις περιπτώσεις δεν αρκεί μια προφορική διατύπωση αλλαγής θέσης από την επίσημη κρατική εξουσία, αλλά η λήψη πρωτοβουλιών που αναστέλλουν τη δράση στοιχείων που ενεργούν ανασταλτικά για την πραγματοποίηση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Οι επενδυτικοί κίνδυνοι μπορούν να μειωθούν με τη συνδρομή, τόσο των διεθνών οικονομικών οργανισμών, όσο και των ανεπτυγμένων κρατών. Οι μορφές της παρεχόμενης ασφάλισης και προστασίας του αλλοδαπού επενδυτή, αν και είναι σημαντικές, δεν αποτελούν τον καθοριστικό παράγοντα στη λήψη της απόφασης για την πραγματοποίηση μιας άμεσης ξένης επένδυσης στην αναπτυσσόμενη χώρα. Ωστόσο, επιδρούν θετικά στη συνεύρεσή τους μ' άλλους παράγοντες επιρροής στη μείωση της αβεβαιότητας στη συγκεκριμένη χώρα.

Ιδιαίτερα δύσκολη είναι και η καταγραφή του συγκεκριμένου πολιτικού γεγονότος, που αποτελεί την πηγή του πολιτικού κινδύνου. Συχνά οι εμπλεκόμενοι σε μια πολιτική πράξη τονίζουν διαφορετικές πτυχές και κίνητρα απ' αυτά που πραγματικά υπάρχουν, ενώ οι επιπτώσεις των πράξεών τους δεν επέρχονται πάντα άμεσα, αλλά λαμβάνουν χώρα ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα. Αλλά και ο ξένος επενδυτής, που υφίσταται τις επιρροές των πολιτικών γεγονότων, δεν αντιδρά άμεσα, ομοίμορφα και πάντα προβλέψιμα, καθώς η έκταση της επίδρασης δεν είναι όμοια για όλες τις αλλοδαπές επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Οι οικονομικοί δρώντες, που εμπλέκονται σε άμεσες ξένες επενδύσεις, δεν έχουν τέλεια και καθολική πληροφόρηση για το περιβάλλον στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η επένδυση. Ορισμένες φορές λοιπόν, η κρινόμενη εκ των υστέρων ως λανθασμένη

επενδυτική απόφαση σ' ένα ασταθές πολιτικό περιβάλλον, αποτελεί περιορισμένη ορθολογικά επιλογή, καθώς βασίστηκε σε περιορισμένη ή στρεβλωμένη πληροφόρηση, με συνακόλουθη την αδυναμία πρόσβασης σε μυστικές, πλην όμως ζωτικές, γνώσεις για την έλευση σημαντικών πολιτικών γεγονότων. Ακόμη κι αν υποθεθεί ότι οι δρώντες διαθέτουν ένα εξαιρετικά ανεπτυγμένο σύστημα συλλογής και αντικειμενικής αξιολόγησης πληροφοριών του περιβάλλοντος, παραμένει το πρόβλημα της επιρροής ξαφνικών και βίαιων γεγονότων του εγχώριου ή του διεθνούς περιβάλλοντος, που δεν μπορούν να προβλεφθούν. Γι' αυτό το λόγο είναι σημαντική η μελέτη της σταδιακής εξέλιξης της πολιτικής αλλαγής, καθώς και των παραγόντων που την συνθέτουν. Σ' αυτό το πλαίσιο ανάλυσης ερευνώνται οι επιδράσεις περιφερειακών ή διεθνών πολιτικών γεγονότων, αλλά και οι σχέσεις της χώρας προέλευσης της πολυεθνικής επιχείρησης με το κράτος υποδοχής της επένδυσης. Μελετώντας όλα τα παραπάνω, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η άμεση ξένη επένδυση συνιστά ένα μοναδικό γεγονός, ως προς την υλοποίησή της στο συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. Πρόκειται για μια πράξη που δεν μπορεί να επαναληφθεί αυτούσια, με τα ίδια κόστη και οφέλη, σε όλα τα κράτη. Είναι ένα γεγονός που έχει τη δική του δυναμική εξέλιξη, υφίσταται τους δικούς του εσωτερικούς και εξωτερικούς περιορισμούς και εντάσσεται σε μια συγκεκριμένη φάση της στρατηγικής της πολυεθνικής επιχείρησης. Η διαπίστωση αυτής της πολυπλοκότητας της άμεσης ξένης επένδυσης, η συνειδητοποίηση της ιστορικής της πορείας, αλλά και των πολιτικών και κοινωνικών διαστάσεων, βοηθάει στην ευκολότερη καταγραφή των ορίων επιτυχίας της στη συγκεκριμένη αναπτυσσόμενη χώρα.

4.3.2. ΔΥΟ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.

Σημαντική πλατφόρμα για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, αλλά και γενικότερα στα Βαλκάνια, αποτελούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, καθώς με την ευκαιρία της πραγματοποίησής τους θα επισκεφθούν τη χώρα μας ηχηρά ονόματα της διεθνούς επιχειρηματικής κοινότητας. Παράλληλα, η επιτυχής διοργάνωση της Ολυμπιάδας εκτιμάται ότι μπορεί να εδραιώσει περαιτέρω την πεποίθηση πως η Ελλάδα αποτελεί δελεαστικό προορισμό για τα ξένα κεφάλαια. Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη σε πολλούς κλάδους της οικονομίας μας, όπως η βιομηχανία, οι κατασκευές, αλλά και των υπηρεσιών, θα είναι αλματώδης. Το γεγονός αυτό μπορεί να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά για την οικονομία όλης της χώρας, δημιουργώντας μεγάλη αύξηση στο Α.Ε.Π. πριν και μετά τους αγώνες, ιδιαίτερα εάν προβλεφθεί μια οργανωμένη αποκέντρωση και διάχυση των ωφελειών προς την περιφέρεια. Γενικά υπάρχει η πεποίθηση ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες επιδρούν θετικά στην παραγωγικότητα και αποτελεσματικότητα της οικονομίας, κάνοντάς την πιο ελκυστική στα μάτια των ξένων επενδυτών. Από διεθνείς στατιστικές, που έχουν γίνει σε όλες τις χώρες που διοργανώθηκαν Ολυμπιακοί Αγώνες από το 1960 και μετά, διαπιστώθηκε ότι το ετήσιο Α.Ε.Π. αυξανόταν κατά μέσο όρο κατά 13% πάνω από τον αντίστοιχο μακροπρόθεσμο ρυθμό αύξησης, ενώ ειδικά στον τομέα των κατασκευών, ο αντίστοιχος δείκτης ήταν αυξημένος κατά 5,4%. Ειδικά για την περίπτωση της Ελλάδας, εκτιμάται ότι, κατά την περίοδο 2001-2005 το Α.Ε.Π. θα αυξάνεται κάθε χρόνο κατά 1,5-2% ταχύτερα, που σημαίνει ότι σωρευτικά ο ρυθμός ανάπτυξης θα είναι μεγαλύτερος σχεδόν κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες. Στις περιπτώσεις που μελετήθηκαν, τα οφέλη συνεχίστηκαν τουλάχιστον 4 χρόνια μετά τους αγώνες, καθώς δημιούργησαν ένα νέο ρεύμα εκατοντάδων χιλιάδων

τουριστών και επιχειρηματιών, που επισκέπτονταν τον τόπο που γνώρισαν τους Ολυμπιακούς και στη συνέχεια κινούνταν στην υπόλοιπη χώρα. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Έρικ Στιούαρντ, υψηλόβαθμου στελέχους του Υπουργείου Εμπορίου των Η.Π.Α., ότι η ροή αμερικανικών κεφαλαίων στην Ελλάδα κατά τη μετά-ολυμπιακή εποχή θα είναι άμεση και σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Συγκεκριμένα τόνισε: «Μετά τη λήξη των Ολυμπιακών, μπορείτε να περιμένετε να δείτε αμερικανικές επιχειρήσεις να επεκτείνουν την παρουσία τους στην ευρύτερη περιοχή. Οι αμερικανικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν την Ελλάδα ως σημαντική και ασφαλή αγορά, που μπορεί να υποβοηθήσει τις επενδυτικές και εμπορικές τους εξορμήσεις προς τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης», ενώ συμπλήρωσε λέγοντας ότι, η τεράστια υποδομή που δημιουργείται στην Ελλάδα για τους αγώνες θα αναζωογονήσει ολόκληρη την περιοχή των Βαλκανίων. Ενώ, τελειώνοντας, υποστήριξε ότι η αναπτυξιακή επιρροή των Αγώνων δεν θα σταματήσει όταν η ολυμπιακή φλόγα σβήσει, αλλά θα συνεχιστεί για χρόνια μετά, ενώ μια επιτυχής διοργάνωση της Ολυμπιάδας θ' αποτελέσει την καλύτερη κίνηση μάρκετινγκ για τη χώρα μας, αφού η προβολή που θα την συνοδέψει, μπορεί να πείσει τις ξένες επιχειρήσεις ότι, επενδύοντας στην Ελλάδα, δεν απευθύνονται μόνο στα 11 εκατομμύρια των κατοίκων της, αλλά στο σύνολο των 130 εκατομμυρίων καταναλωτών των Βαλκανίων.

Φυσικά, οι προοπτικές που διανοίγονται στο πεδίο αυτό δεν άφησαν αδρανή την κυβέρνηση. Παράλληλος αγώνας δρόμου μ' εκείνον που θα γίνεται στα κολουάρ των ολυμπιακών σταδίων θα πραγματοποιείται στους χώρους του Athens Business Club (ABC), με στόχο την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στη χώρα μας, έπ' ευκαιρία των Αγώνων. Το ABC, που εδρεύει στο Σαρόγλειο Μέγαρο, δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων (ΕΛΚΕ), με στόχο να αξιοποιήσει την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων στη χώρα μας.

Στις 2 Αυγούστου είχαν ήδη εγγραφεί στο ABC 2.014 επιχειρήσεις, εκ των οποίων 1.042 ξένες, καταδεικνύοντας ότι το ενδιαφέρον των αλλοδαπών επιχειρηματιών για την ελληνική αγορά είναι ιδιαίτερα αυξημένο, αν και ορισμένες πλευρές υποστηρίζουν ότι ο αρχικός στόχος ήταν η εγγραφή τουλάχιστον 5.000 μελών και δεν επετεύχθη. Από τις ξένες επιχειρήσεις, μέλη του ABC, οι 135 έχουν έδρα στις Η.Π.Α., οι 133 στη Βουλγαρία, οι 111 στη Γερμανία, οι 105 στη Μ. Βρετανία, οι 59 στην Αυστραλία, οι 56 στην Ιταλία και οι υπόλοιπες σε άλλες χώρες.

Από την άλλη πλευρά, ο δεύτερος παράγοντας για την προσέλκυση των ξένων επενδύσεων είναι οι εξασφαλισμένοι πόροι του Γ' ΚΠΣ, ύψους 15 τρις δρχ., για την περίοδο 2000-2006, που αποτελούν πιθανώς την τελευταία ευκαιρία για την Ελληνική οικονομία να εκσυγχρονίσει την παραγωγική της υποδομή, για την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς της. Τα χρηματοδοτικά προγράμματα του Γ' ΚΠΣ πρέπει ιδιαίτερα να προωθήσουν:

- Αποτελεσματικότερη σύζευξη της βιομηχανίας με τον πρωτογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής.
- Ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, κυρίως μέσω της απόστασης βιομηχανικών ερευνητών στα πανεπιστήμια.
- Ανάπτυξη του επιχειρηματικού κεφαλαίου κινδύνου και πραγματοποίηση επενδύσεων στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας.
- Ισχυρές και σταθερές σχέσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών φορέων και βιομηχανίας, που ευνοεί σε άντληση ωφελειών και τη χάραξη στρατηγικών σε μακροπρόθεσμη βάση.

- ⊕ Ανάπτυξη κουλτούρας που ευνοεί την εφαρμογή των τεχνικών μεθόδων και τη συνεχή βελτίωση.
- ⊕ Χάραξη συντονισμένων στρατηγικών μεταξύ επιχειρήσεων και δημοσίων αρχών.
- ⊕ Μεγαλύτερη ικανότητα προσαρμογής της τεχνολογικής πληροφόρησης, ανεξάρτητα από την πηγή της. Συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης.
- ⊕ Εντονότερη ερευνητική προσπάθεια.
- ⊕ Αναζήτηση νέων αγορών.

Βρισκόμαστε μέσα σ' ένα άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον, που κάνει σαφές το γεγονός ότι η βιομηχανική αντίληψη του 21^{ου} αιώνα θα διαφέρει ριζικά από την αντίληψη των αρχών του 20^{ου} αιώνα, η οποία άλλαξε με αφορμή τις διαδοχικές ενεργειακές κρίσεις από τη μία και την ανάδυση της μαζικής κατανάλωσης από την άλλη.

Η ελληνική οικονομία, ενταγμένη κατ' αρχήν στον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, καλείται ν' ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις της τεχνολογικής επανάστασης που βιώνουμε, σε συνδυασμό με την ταχύτατη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας.

Η ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και όλα τα θετικά αποτελέσματα που αυτή θα επιφέρει, η επέκταση των ελληνικών επιχειρήσεων στην ευρύτερη ενδοχώρα των Βαλκανίων και των Παρευξείνιων χωρών, καθώς επίσης και στο Μεσογειακό χώρο, η ανάπτυξη της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς, οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 στην Αθήνα, αλλά και οι εξασφαλισμένοι πόροι του Γ' ΚΠΣ, αποτελούν ευνοϊκές προϋποθέσεις και ευκαιρίες που, αν η χώρα μας αξιοποιήσει συνδυαστικά, μπορεί να δημιουργήσει μια δυναμική επιχειρηματική επιτάχυνση. Μια επιτάχυνση που θα μπορέσει, ενδεχομένως, να συμβάλει τόσο στην κάλυψη του ελλείμματος εκσυγχρονισμού που μας χωρίζει από τις άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες, όσο και στην ομαλή και παραγωγική ένταξη της Ελλάδας στις δομές της παγκόσμιας αγοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.

5.1. ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Εξ ορισμού οι άμεσες ξένες επενδύσεις μεταφέρουν στη χώρα εγκατάστασής τους ένα πακέτο εισροών, όπως κεφάλαιο, τεχνολογία, τεχνογνωσία σε μεθόδους οργάνωσης, διοίκησης, μάρκετινγκ κλπ. Η εισροή αυτών των πόρων, μπορεί ν' αυξήσει τη δυνατότητα των οικονομιών, ιδιαίτερα εάν αυτές χαρακτηρίζονται από στενότητα πόρων ν' αυξήσουν το εγχώριο προϊόν τους. Εκτός της απευθείας μεταφοράς κεφαλαίου, οι θυγατρικές των πολυεθνικών επιχειρήσεων μπορεί να κινητοποιήσουν εγχώριες αποταμιεύσεις, προσφέροντας ευκαιρίες κερδοφόρων παραγωγικών επενδύσεων, ενώ σε άλλη περίπτωση αυτοί οι πόροι είτε θα παρέμεναν ανενεργοί, είτε θα κατευθύνονταν σε λιγότερο παραγωγικές δραστηριότητες. Για πολλές χώρες, ιδιαίτερα τις λιγότερο ανεπτυγμένες, η εγχώρια παραγωγή τεχνολογίας δεν είναι δυνατή, εξαιτίας της έλλειψης εισροών αναγκαίων για μια τέτοια δραστηριότητα. Η εισαγωγή τεχνολογίας από το εξωτερικό επιταχύνει τη χρήση νέων μεθόδων και συνεπώς την απόδοσή τους σε όρους αύξησης του προϊόντος και ανταγωνιστικότητας, υπερβαίνοντας τη χρονική υστέρηση μεταξύ επιστημονικής ανακάλυψης και εμπορικής εκμετάλλευσής της. Επίσης μειώνει το κόστος εισαγωγής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στην παραγωγή, αποφεύγοντας τον υψηλό, επιχειρηματικό κίνδυνο που χαρακτηρίζει την παραγωγή καινοτομίας και απελευθερώνει τους σε στενότητα ευρισκόμενους πόρους, οι οποίοι με αυτό τον τρόπο μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε άλλες παραγωγικές δραστηριότητες, που αυξάνουν περαιτέρω το εθνικό προϊόν. Επομένως, η μεταφορά τεχνολογίας μέσω των πολυεθνικών επιχειρήσεων έχει θετικά αποτελέσματα για τις χώρες όπου εγκαθίστανται οι θυγατρικές τους.

Ειδικότερα τώρα, οι άμεσες επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε μια χώρα, ασκούν ποικίλες επιδράσεις σ' αυτήν και ιδιαίτερα σε πολλούς τομείς της οικονομίας και όχι μόνο. Θέλοντας ν' αναπτύξουμε τις επιδράσεις σε μερικούς απ' αυτούς τους τομείς, θα μπορούσαμε να δούμε τους εξής:

Επίδραση στην Αγορά Εργασίας

Μια συχνή επίδραση των άμεσων επενδύσεων σε μια αναπτυσσόμενη χώρα είναι η μεταφορά ειδικευμένων εργατών, τεχνιτών και εμπείρων μάνατζερ. Μια τέτοια εισροή ειδικευμένων στελεχών συμβαίνει μόνο στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν ντόπιοι εργάτες ή μάνατζερ με ειδικές γνώσεις και ικανότητες, να ανταποκριθούν στις ανάγκες της ξένης εταιρείας. Η μέχρι τώρα γνωστή πρακτική των πολυεθνικών συνίσταται στο να μεταφέρει τ' απαραίτητα διευθυντικά στελέχη και να εκπαιδεύει τους εργάτες και τους τεχνίτες. Οι ξένοι τεχνίτες είναι φορείς ειδικών τεχνικών γνώσεων, οι οποίες είναι απολύτως απαραίτητες για τη λειτουργία μιας σύγχρονης βιομηχανικής μονάδας και περιζήτητες, όχι μόνο στις αναπτυσσόμενες, αλλά και στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες. Οι ξένοι μάνατζερ αποτελούν ένα πολύ αξιόλογο συντελεστή παραγωγής, που κρίνεται απαραίτητος για την πρώτη τουλάχιστον περίοδο λειτουργίας της παραγωγικής μονάδας. Βλέπουμε, δηλαδή, ότι η εισροή ειδικευμένων στελεχών σε μία χώρα μεταφέρει, όχι μόνο επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις, αλλά είναι ο φορέας ενός νέου πνεύματος μιας νέας νοοτροπίας, που μπορεί να επηρεάσει θετικά την οικονομική και κοινωνική ζωή.

Παράλληλα μ' αυτές τις γενικότερες επιδράσεις, υπάρχουν και άλλες, πιο άμεσες για τους εργαζόμενους και ειδικότερα παρατηρείται:

α) Αύξηση απασχολήσεως, η οποία προέρχεται από τις νέες θέσεις εργασίας, που προσφέρει η πολυεθνική επιχείρηση και δημιουργούνται από επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με την πολυεθνική, από τη γενικότερη αύξηση απασχολήσεως που παρατηρείται λόγω των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων που ακολουθούν, δηλαδή αύξηση εισοδήματος, ζήτησης κλπ.

β) Αύξηση μισθών και ημερομισθίων: Η προσέλκυση ειδικευμένων εργατών υλοποιείται με την προσφορά καλύτερων όρων εργασίας, όπως μισθού, ασφαλίσεως, εκπαίδευσης, σταθερότητας εργασίας. Άμεσο αποτέλεσμα η γενικότερη βελτίωση των μισθών και ημερομισθίων και για τους εργάτες ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Η τάση αυξήσεως του εργατικού εισοδήματος είναι δυνατό να οδηγήσει σε πληθωριστικές πιέσεις, οι οποίες μπορούν να εξισοροποιηθούν από την αύξηση της παραγωγικότητας.

γ) Βελτίωση των όρων και συνθηκών εργασίας, που εξασφαλίζεται με:

- ☉ τη σταθερή εργασία,
- ☉ τη συνεχή εκπαίδευση,
- ☉ την απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων,
- ☉ τα κίνητρα για προσωπική βελτίωση, είτε επαγγελματική είτε εισοδηματική.

Είδαμε στην αρχή, κατά την εισαγωγή μας, τις επιπτώσεις που έχει η μεταφορά κεφαλαίων, όπως και η μεταφορά έρευνας και τεχνολογίας στη χώρα επενδύσεως. Πιο ειδικά τώρα η μεταφορά κεφαλαίων στη χώρα που γίνεται η επένδυση έχει άμεσα, έμμεσα αλλά και πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Αυξάνει τα συναλλαγματικά διαθέσιμα και διευρύνει τα κεφαλαιουχικά αποθέματα, καθώς και τις πηγές εισροής κεφαλαίων. Μια τέτοιας μορφής εισροή σε μια χώρα με περιορισμένες δυνατότητες δημιουργίας κεφαλαίων είναι πολύ σημαντική, ιδιαίτερα όταν η χώρα αυτή αντιμετωπίζεται δυσμενώς από τη διεθνή κεφαλαιουχική αγορά. Το πρόβλημα αυτό υπήρξε ιδιαίτερα σοβαρό για πολλές από τις αναπτυσσόμενες και ανατολικοευρωπαϊκές χώρες στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 οδήγησε στο δεκαπλασιασμό της τιμής του αργού πετρελαίου και σε υποχρέωση από το εξωτερικό, πολλές από τις χώρες του λεγόμενου «τρίτου κόσμου». Η μεταφορά κεφαλαίων από το εξωτερικό έχει θετική επίδραση στην έμμεση αύξηση του εγχώριου κεφαλαίου, είτε μέσω της παραγωγής απασχολήσεως αδρανών εθνικών κεφαλαίων, είτε λόγω της μεταφοράς κεφαλαίων που έχουν βγει στο εξωτερικό. Αυτά τα κεφάλαια μπορεί να χρησιμοποιηθούν, είτε στην ξένη επένδυση, είτε σε νέες επενδύσεις για συμπληρωματικά αγαθά και υπηρεσίες, είτε σε νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν.

Μια άλλη, πρωταρχικής σημασίας, θετική επίδραση προέρχεται από την κεφαλαιουχική δυνατότητα που έχει ο επενδυτής να αναλάβει τον επιχειρηματικό κίνδυνο μιας τελευταίας επενδύσεως. Υπάρχουν επενδύσεις που περικλείουν πολύ μεγάλο επιχειρηματικό κίνδυνο και που αποφεύγουν ν' αναλάβουν εγχώριες κρατικές ή ιδιωτικές εταιρείες, ιδιαίτερα σ' ό,τι αφορά την εκμετάλλευση πρώτων υλών, όπως χαλκού, πετρελαίου, σιδήρου κλπ.

Από την άλλη, οι επιδράσεις από τη μεταφορά έρευνας και τεχνολογίας, σύμφωνα μάλιστα και με πρόσφατες έρευνες, είναι περισσότερο θετικές για τις αναπτυσσόμενες χώρες, παρά για τις αναπτυγμένες. Η δυνατότητα μεταφοράς πα-

ραγωγικών συντελεστών από χώρα σε χώρα, ανήκει σχεδόν αποκλειστικά στις πολυεθνικές εταιρείες και πραγματοποιείται μέσω των θυγατρικών τους εταιρειών που εδρεύουν στους τόπους υποδοχής. Μ' αυτό τον τρόπο, τα πολυεθνικά συγκροτήματα επιτυγχάνουν τη διατήρηση υπό τον έλεγχό τους των συντελεστών εκείνων που έχουν ιδιαίτερο εμπορικό ή τεχνολογικό ενδιαφέρον. Με τη μεταφορά της τεχνολογίας ασκούν μεγαλύτερη επίδραση στον καθορισμό των χωρών παραγωγής, στην κατανομή των παραγωγικών συντελεστών και, γενικότερα, επηρεάζουν την οικονομική δραστηριότητα, που αναπτύσσεται στην περιφέρεια.

Παράλληλα, η μεταφορά τεχνολογίας από μια εταιρεία σε μια άλλη, πραγματοποιείται εφόσον έχει εξασφαλιστεί ουσιαστικό πλεονέκτημα για την απόδοση της επιχειρήσεως. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η μεταφορά τεχνολογίας προϋποθέτει μια σειρά από πολύ αυστηρούς όρους που επιβάλλονται στην εταιρεία που αποκτά το δικαίωμα χρήσεως της τεχνολογίας. Έτσι, όταν μια πολυεθνική επιχείρηση μεταφέρει τεχνολογία και τεχνογνωσία από τις εγκαταστάσεις της μητρικής σ' εκείνες της θυγατρικής της, είναι υποχρεωμένη ν' ακολουθήσει τους κανονισμούς της φιλοξενούσας χώρας, διατηρώντας τον άμεσο και πλήρη έλεγχο. Η πολιτική μεταφοράς της τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στηρίζεται στην κρίση και εκτίμηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων, ότι θα αποδώσει κέρδος για την εταιρεία, κάτι που βραχυπρόθεσμα έχει αποδειχθεί σωστό. Από την άλλη, η πώληση της τεχνολογίας αποσκοπεί στο να μειωθεί το κόστος παραγωγής και να εξασφαλισθεί η μέγιστη δυνατή οικονομική απόδοση της τεχνολογίας που μεταβιβάζεται. Τα πλεονεκτήματα είναι σημαντικά και περιλαμβάνουν, όχι μόνο τα κέρδη επί του επενδυσμένου κεφαλαίου, αλλά και όλα εκείνα που προέρχονται από την παραγωγή του προϊόντος στο εξωτερικό. Δηλαδή, η διείσδυση σε νέες αγορές εξασφαλίζει τον επιμερισμό του σταθερού κόστους: α) για έρευνα και ανάπτυξη και β) για άλλες διοικητικές δαπάνες της μητρικής εταιρείας σ' ένα μεγαλύτερο όγκο παραγωγής, γεγονός που βοηθά την πολυεθνική εταιρεία να διατηρήσει, αλλά και να βελτιώσει τη διεθνή ανταγωνιστική της θέση.

Η Επίδραση στο Ισοζύγιο Πληρωμών

Η άμεση επένδυση επιφέρει σημαντικές συνέπειες στο εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών, που μπορούν να μεταβληθούν σε μια μακροχρόνια περίοδο. Η αρχική μεταφορά κεφαλαίων από το εξωτερικό στη φιλοξενούσα χώρα, για τη δημιουργία π.χ. βιομηχανικών εγκαταστάσεων μιας πολυεθνικής εταιρείας, συμβάλει θετικά στο εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών κατά τη χρονική περίοδο της εισροής. Από τη στιγμή που η πολυεθνική εταιρεία αρχίζει να παράγει, δημιουργείται μια σειρά θετικών επιδράσεων στο εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών, που προέρχονται από την εξαγωγική της δραστηριότητα και από τη δυνατότητα να υποκαθιστά εισαγόμενα προϊόντα μ' εκείνα της δικής της παραγωγής. Ειδικότερα τώρα, τ' αποτελέσματα στο εμπορικό ισοζύγιο διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τύπο των άμεσων ξένων επενδύσεων. Έτσι, άμεσες ξένες επενδύσεις, που αποσκοπούν στην εκμετάλλευση φυσικών πόρων, αυξάνουν το διεθνές εμπόριο με εξαγωγή πρώτων υλών, ή ακατέργαστων, ή κάποιου βαθμού μεταποίησης και με την εισαγωγή ενδιάμεσων και συμπληρωματικών εισροών. Άμεσες ξένες επενδύσεις εκμετάλλευσης αγορών λειτουργούν προς δύο κατευθύνσεις. Πρώτο, υποκαθιστούν εισαγωγές τελικών προϊόντων για την εγχώρια αγορά της χώρας όπου είναι εγκατεστημένες. Δεύτερο, προωθούν τις εισαγωγές μέσω της μεταφοράς ενδιάμεσων προϊόντων από τη μητρική και τη λειτουργίας τους ως

αντιπροσώπων για την πώληση στην εγχώρια αγορά άλλων προϊόντων της πολυεθνικής, που δεν παράγονται επιτοπίως.

Άμεσες ξένες επενδύσεις εξαγωγικού τύπου προωθούν τις εξαγωγές προϊόντων, εκμεταλλεζόμενες συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας εγκατάστασής τους, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να εισάγουν ενδιάμεσα προϊόντα από τον πολυεθνικό οργανισμό τους.

Άμεσες ξένες επενδύσεις ορθολογικού τύπου, εάν μεν είναι κάθετα ολοκληρωμένες με τα διάφορα στάδια παραγωγής εγκατεστημένα σε διαφορετικές χώρες, αναπτύσσουν ενδοεπιχειρησιακό εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών, που παράγονται σε κάθε παραγωγική φάση και μεταφέρονται σε άλλη χώρα, για να χρησιμοποιηθούν στην επόμενη. Εάν δεν είναι οριζόντια ολοκληρωμένες, με κάθε θυγατρική να παράγει έναν τύπο προϊόντος, ανάλογα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε χώρας, τότε εξάγει αυτό τον τύπο προϊόντος και εισάγει άλλους, που παράγονται σε άλλα σημεία του πολυεθνικού οργανισμού.

Το συμπέρασμα είναι ότι, δεν είναι δυνατόν ν' αξιολογηθεί ακριβώς η επίπτωση στο εμπορικό ισοζύγιο και απαιτείται ανάλυση κάθε στιγμή. Ως γενικός κανόνας ισχύει ότι, όσο μεγαλύτερη είναι η προστιθέμενη αξία που δημιουργεί μια θυγατρική σε μια ξένη χώρα, τόσο υψηλότερη είναι η πιθανότητα οι θετικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο πληρωμών να υπερκαλύπτουν τις αρνητικές, καθώς μεγαλύτερη εγχώρια προστιθέμενη αξία σημαίνει ισχυρότερες διασυνδέσεις, είτε προς τα εμπρός, είτε προς τα πίσω, με άλλες εγχώριες επιχειρήσεις και, συνεπώς, το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για την εθνική οικονομία είναι μεγαλύτερο.

Μια επίσης σημαντική επίπτωση από την είσοδο ξένων άμεσων επενδύσεων είναι ότι η Ελλάδα αποκολλήθηκε από τον καθυστερημένο βασικά αγροτικό χαρακτήρα της οικονομίας της και υιοθετώντας το κρατικομονοπωλιακό μοντέλο, πέρασε σ' ένα στάδιο μέσης καπιταλιστικής ανάπτυξης. Είναι κοινά παραδεκτό ότι, η Ελλάδα ευνοήθηκε σημαντικά από την είσοδο του ξένου κεφαλαίου, τόσο μάλιστα που πολλές φορές η συνεχής ροή ξένων κεφαλαίων ήταν πολύ δύσκολο ν' αντιμετωπιστεί σωστά και κατάλληλα, από την εκάστοτε κυβέρνηση.

5.2. ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Αρκετές υπήρξαν οι αρνητικές συνέπειες από τη διείσδυση του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα. Κατ' αρχάς, ο συνεχής αυξανόμενος έλεγχος των κυριότερων κλάδων της Ελληνικής βιομηχανίας από το ξένο μονοπωλιακό κεφάλαιο, οδήγησε στον τύπο της εξαρτημένης εκβιομηχάνισης. Η εσωτερική αγορά, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές, το ύψος των τιμών, ουσιαστικά, βρίσκονται έξω από τον εθνικό έλεγχο, στην αυθαίρετη διάθεση των πολυεθνικών μονοπωλίων. Κάτι σίγουρα πολύ επιβαρυντικό για την οικονομία, καθώς οι πολυεθνικές διαμορφώνουν την κατάσταση ανάλογα με το δικό τους συμφέρον, δηλαδή τη μεγιστοποίηση των κερδών τους.

Η τάση διαρκούς αύξησης του εμπορικού ελλείμματος υπονομεύει το σύνολο της εθνικής οικονομίας. Ο εξωτερικός δανεισμός έφθασε σε κρίσιμα όρια, αφαιρώντας τεράστια ποσά για την εξυπηρέτησή του, από την ανάπτυξη, ενώ παράλληλα οδηγεί στον πληθωρισμό και στη βαρύτερη φορολογία. Οι επιπτώσεις ωστόσο από τη δραστηριότητα του ξένου κεφαλαίου στην οικονομία, στην ανάπτυξη, στο επίπεδο της ζωής των εργαζομένων και στις μελλοντικές προοπτικές της χώρας γενικότερα, ήταν πάρα πολύ σημαντικές, συνάμα όμως και πολύ αρνητικές. Έτσι παρατηρείται:

1) Όξυνση της ανισοκατανομής του εισοδήματος σε βάρος των εργαζομένων και όχι μόνο. Πιο συγκεκριμένα, ασκείται έντονη κριτική σε θέματα που αφορούν τους εργαζόμενους και κυρίως:

- i. Στους μισθούς και ημερομίσθια, καθώς η καταβολή, έστω και υψηλότερων, ημερομισθίων απ' ό,τι ορίζει ο νόμος της χώρας, συνιστούν σημαντική εκμετάλλευση, αν ληφθεί υπόψη η προσπάθεια που απαιτείται και η εργατική πειθαρχία που επιβάλλεται. Η απασχόληση προσωπικού άλλης εθνικότητας συνοδεύεται και από υψηλότερες αμοιβές που συχνά είναι προκλητικές για τους ντόπιους εργάτες. Η διάκριση αυτή οδηγεί συχνά σε διαμάχες μεταξύ της διοικήσεως της ξένης εταιρείας και των εργατικών συνδικάτων.
- ii. Παρατηρείται επίσης προνομιακή μεταχείριση του ξένου προσωπικού:
  - στο είδος εργασίας: συνήθως οι αλλοδαποί απασχολούνται σε θέσεις που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία,
  - στην επαγγελματική εξέλιξη: παίρνουν συχνότερες προαγωγές και τοποθετούνται σε επιλεκτικές θέσεις,
  - στο πακέτο των αμοιβών: οι αμοιβές τους είναι σημαντικά υψηλότερες έναντι των γηγενών, έστω και αν απασχολούνται στην ίδια εργασία,
  - στη γενικότερη μεταχείριση: οι αλλοδαποί αμείβονται καλύτερα, εργάζονται υπό ευνοϊκότερες συνθήκες, απολύονται σπανιότερα και γενικά απολαμβάνουν ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό εργασιακό καθεστώς.
- iii. Στην απώλεια θέσεως εργασίας: Με τη έναρξη λειτουργίας των εγκαταστάσεων της ξένης εταιρείας ένας αριθμός ανταγωνιστών περιορίζει τις εργασίες του και μειώνει σημαντικά το προσωπικό που απασχολεί.

2) Όξυνση του συναλλαγματικού προβλήματος της χώρας.

3) Ουσιαστική συμβολή στη δημιουργία του πληθωρισμού.

4) Εκβιασμός των μεσαίων βιομηχανιών να υποκύψουν στην άλωση του ξένου κεφαλαίου.

5) Βασικός κίνδυνος απορρόφησης της βιομηχανίας μας.

6) Οι ποσοτικές αλλαγές στην οικονομία μας, ιδίως στη μεταποίηση, συνοδεύονται από καταστροφικές επιπτώσεις που συντελούνται με ταχύτητα στον αγροτικό χώρο. Η ερήμωση της υπαίθρου αντιπροσωπεύει τη σκληρή συνέπεια της εξαρτημένης κρατικομονοπωλιακής ανάπτυξης. Έτσι η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση παρουσιάζεται σαν τυφλό φαινόμενο που διευκολύνεται όμως και προωθείται από την κρατική πολιτική, σαν μοναδική λύση για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας. Μια σημαντική επίσης επίδραση είναι και στην πολιτική υπόσταση της χώρας, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί:

- με αύξηση της πολιτικής αστάθειας λόγω της έντονης επιρροής της πολυεθνικής στις εργασιακές σχέσεις εργοδοτών – κυβερνήσεως – εργατικών συνδικάτων,
- με επηρεασμό κρατικών λειτουργιών είτε δια χρηματισμού, είτε δια ψυχολογικών επεμβάσεων, προκειμένου να επιτύχει ευνοϊκές συμβάσεις, φορολογικές απαλλαγές, αύξηση τιμών κλπ.

Αναλύοντας τις θετικές επιπτώσεις στη προηγούμενη παράγραφο, αναπτύξαμε τις επιδράσεις στον τομέα έρευνας και τεχνολογίας και πώς οι άμεσες ξένες επενδύσεις, μέσω κυρίως των πολυεθνικών, αποτελούν σημαντικές πηγές τεχνολογίας και ανάπτυξης. Ωστόσο, επειδή η σύγχρονη τεχνολογία είναι υποχρεωτική για πολλές παραγωγικές δραστηριότητες και για πολλά προϊόντα, κάνει τις χώρες που την χρησιμοποιούν να αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες και συγκεκριμένα:

1. Η υψηλή τεχνολογία οδηγεί σε υποκατάσταση της εργασίας και αυξάνει την ανεργία.
2. Το κόστος αποκτήσεως της νέας τεχνολογίας είναι συγκριτικά πολύ ακριβό, σε σχέση με τις οικονομικές δυνατότητες μιας αναπτυσσόμενης χώρας.
3. Υπάρχει πάντα ο κίνδυνος η χώρα να μετατραπεί σε τεχνολογικό δορυφόρο μιας ξένης επιχειρήσεως, χωρίς να μπορεί να αποκτήσει τις δικές της δυνατότητες για έρευνα και ανάπτυξη. Αυτό οφείλεται στη συνήθη άρνηση των πολυεθνικών να εγκαταστήσουν ερευνητικά κέντρα στις θυγατρικές τους, που είναι εγκατεστημένες σε αναπτυσσόμενες χώρες.
4. Η ύπαρξη φθηνής εργασίας αυξάνει την άρνηση των πολυεθνικών, για μεταφορά σύγχρονης τεχνολογίας.
5. Η τεχνολογία αποτελεί συχνά φορέα μόλυνσεως και καταστροφής του περιβάλλοντος, αν η επιχείρηση δεν λάβει τ' απαραίτητα προληπτικά μέτρα που, λόγω κόστους, πολλές φορές δεν λαμβάνει.

Οι επιδράσεις τώρα στο εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών, ενώ είδαμε ότι είναι θετικές υπό κάποιες προϋποθέσεις, μπορούν να γίνουν αρνητικές. Αυτό προκύπτει από την ανάγκη εισαγωγής πρώτων υλών ή μηχανολογικού εξοπλισμού από το εξωτερικό, που σημαίνει, αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων για την φιλοξενούσα χώρα. Επίσης, ο επαναπατρισμός των κερδών και οι πληρωμές σε ξένους συντελεστές της παραγωγής, μειώνουν τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, πράγμα που επιδρά αρνητικά στις άμεσες επενδύσεις.

Στηρίξαμε τη θετική επίδραση των άμεσων επενδύσεων, όταν η επένδυση είναι μακροχρόνια. Η βραχυχρόνια επίδραση που ασκείται από τις άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών της φιλοξενούσας χώρας, μπορεί να είναι αρνητική. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δημιουργείται μια καθαρή αύξηση στις εισαγωγές για αγαθά και υπηρεσίες που οφείλεται άμεσα ή έμμεσα στην επιχειρηματική δραστηριότητα της ξένης εταιρείας και προκαλεί αύξηση των εξωτερικών πληρωμών της χώρας. Έτσι, βραχυχρόνια, η αύξηση της εσωτερικής δαπάνης που προκαλείται, είναι μεγαλύτερη από τη συμβολή της ξένης εταιρείας στην αύξηση του εθνικού προϊόντος.

5.3. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι η Ελλάδα δεν πρέπει να είναι ικανοποιημένη από την συμμετοχή της στον διεθνή καταμερισμό των επενδύσεων και αυτός είναι ο λόγος που αδυνατεί να εκμεταλλευτεί την παρουσία του ξένου κεφαλαίου. Σε σχέση με τις διεθνείς εξελίξεις, η Ελλάδα κατέχει τον χαμηλότερο βαθμό προσέλκυσης ξένων επενδύσεων με αποτέλεσμα την χαμηλή κατάταξή της ανάμεσα στις ανταγωνίστριες χώρες.

Υπάρχει, γενικά, μια τάση υιοθέτησης φιλελεύθερης πολιτικής προκειμένου οι χώρες να προσελκύνουν νέες επενδύσεις με την προοπτική να τις οδηγήσουν σε βελτίωση της εγχώριας επιχειρηματικότητας, σε αύξηση των φορολογικών εσόδων τους, της απασχόλησης, των εξαγωγών, σε ανάπτυξη νέας τεχνολογίας και καινοτομιών. Εκτός αυτών, οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν το πλεονέκτημα του «κρύου χρήματος» οπότε λειτουργούν, σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης ως βαθιά ανάσα για την οικονομία.

Η οργάνωση της αγοράς εργασίας, η πολιτική και οικονομική σταθερότητα, οι υποδομές και η παροχή κινήτρων, αποτελούν απαραίτητους όρους για τις πιο πάνω

προσδοκίες των χωρών - κρατών. Αξιοσημείωτο είναι ότι η Ελλάδα συνειδητοποίησε, σχετικά πιο έγκαιρα από τις υπόλοιπες χώρες, την ανάγκη ανάπτυξης πολιτικής κινήτρων. Πιο συγκεκριμένα με τον νόμο 2687/53 διαμορφώθηκε ένα θεσμικό πλαίσιο για τη βελτίωση της εικόνας της Ελλάδας ως χώρα ελκυστικής επενδυτικής δραστηριότητας, το οποίο συμπληρώθηκε με την εμφάνιση δυο αναγκαστικών νόμων στη δεκαετία του '60, του νόμου 89/67 και 378/68 που αφορούσαν την εγκατάσταση αλλοδαπών εμποροβιομηχανικών εταιριών στην Ελλάδα, ενώ τη δεκαετία του '70 εφαρμόστηκαν δυο ακόμα νόμοι 27/75 και 814/78 οι οποίοι περιλαμβάνουν κίνητρα για τις offshore επιχειρήσεις που εδρεύουν στην Ελλάδα. Παρόλο που λόγω της εφαρμογής των παραπάνω νόμων λέγεται ότι η Ελλάδα, τις δεκαετίες '50 και '60, κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό άμεσων ξένων επενδύσεων, η αντίληψη αυτή διαψεύδεται από στοιχεία που δείχνουν ότι μόλις 215 επιχειρήσεις αξιοποίησαν τα πλεονεκτήματα αυτού του θεσμικού πλαισίου.

Γεννιέται λοιπόν ένα ερώτημα: η Ελλάδα, τελικά, δεν έχει καταφέρει να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης ξένων επενδύσεων επειδή οι ξένοι επενδυτές δεν ανταμβάνονται τις θετικές εξελίξεις που πραγματοποιούνται στη χώρα ή επειδή θεωρούν ότι παρά τις εφαρμοζόμενες πολιτικές, η χώρα δεν θεωρείται ελκυστική επενδυτικά, είτε γιατί τα μέτρα της πολιτικής κρίνονται ανεπαρκή, είτε υστερούν από αυτά που εφαρμόζονται στις ανταγωνίστριες χώρες. Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα βρίσκεται στην κατανόηση της εικόνας που έχουν οι ξένοι επενδυτές για την Ελλάδα καθώς και για τις εκάστοτε πολιτικές που εφαρμόζει.

Σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από έρευνες αξιολόγησης διεθνών οργανισμών όπως το WEF¹⁶ και το EIU¹⁷, επλέχθηκαν οι πιο κατάλληλοι δείκτες και ομαδοποιήθηκαν για να γίνει δυνατή η αξιολόγηση της εικόνας της Ελλάδας που έχουν οι ξένοι επενδυτές τόσο για την ανταγωνιστική δραστηριότητά της, όσο και για την αποτελεσματικότητα των μέτρων της μικροοικονομικής και μακροοικονομικής πολιτικής που εφαρμόζει. Παρουσιάζονται, λοιπόν, τρεις ομάδες χωρών που αποτελούν τους όρους σύγκρισης των ερευνών που προαναφέρθηκαν, οι χώρες του ΟΟΣΑ, οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΕΑ) και οι χώρες της Νοτιοανατολικής Μεσογείου (NAM). Η ομαδοποίηση των χωρών κατ' αυτό τον τρόπο έγινε γιατί οι περισσότερες άμεσες ξένες επενδύσεις της Ελλάδας προέρχονται από τις χώρες του ΟΟΣΑ και ότι οι άλλες δυο ομάδες χωρών αποτελούν τις βασικές ανταγωνίστριες χώρες για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Η εικόνα που παρουσιάζει η Ελλάδα στις διεθνείς μελέτες είναι «ταλαντευόμενη». Για παράδειγμα, οι δείκτες αποτελεσματικότητας των μέτρων μικροοικονομικής και μακροοικονομικής πολιτικής εμφανίζουν μια μεικτή πορεία, η οποία μπορεί να εξηγηθεί από τις θεσμικές εξελίξεις των τελευταίων ετών. Καταρχάς, υπάρχει μια σαφής τάση βελτίωσης των μακροοικονομικών μέτρων πολιτικής με σημείο καμπής το 2000 με την ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE). Από την άλλη, ο δείκτης μέτρησης της αποτελεσματικότητας των μικροοικονομικών μέτρων πολιτικής παρουσιάζει αντίστροφη πορεία. Αυτή η απόκλιση οφείλεται στην προτεραιότητα που δόθηκε λόγω ένταξης στην ONE, στη μακροοικονομική πολιτική με αποτέλεσμα την καθυστέρηση ανάληψης μέτρων που προάγουν τις διαρθρωτικές αλλαγές στην χώρα, είτε σε ότι αφορά την αγορά αγαθών, είτε την αγορά εργασίας. Καθώς ο στόχος της ένταξης ολοκληρώθηκε επιτυχώς, το ενδιαφέρον στράφηκε στις μικροοικονομικές πολιτικές για τις οποίες παρουσιάστηκε βελτίωση το 2002.

¹⁶ World Economic Forum

¹⁷ Economist Intelligence Unit

Σε ότι αφορά την συνολική εικόνα που έχουν οι επενδυτές για την χώρα, οι δείκτες αποτελεσματικότητας μέτρων και δυναμισμού παρουσιάζουν μια θετική τάση για την Ελλάδα και ειδικά το 2000 μετά την ένταξή της στην ΟΝΕ. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο δείκτης δυναμισμού της οικονομίας είναι περισσότερο ευμετάβλητος από τον δείκτη αποτελεσματικότητας.

Προχωρώντας σε σύγκριση της πορείας των δεικτών στις τρεις ομάδες χωρών με τις οποίες μπορεί να αντιπαρατεθεί η Ελλάδα παρατηρείται ότι οι χώρες της ΚΑΕ εμφανίζουν βελτίωση και των δυο δεικτών. Γίνεται όμως με επιβραδυντικούς ρυθμούς που συμβαδίζουν και με την εικόνα ραγδαίας βελτίωσης που επιδείκνυαν αυτοί οι δείκτες, ενώ στις χώρες της ΝΑΜ παρουσιάζουν μια σχετική στασιμότητα. Στη περίπτωση των χωρών του ΟΟΣΑ καταγράφεται μια οριακή βελτίωση. Συνεπώς, παρατηρείται υποχώρηση της Ελλάδας έναντι των χωρών της ΚΑΕ.

Η κατάταξη της Ελλάδας στους παραπάνω δείκτες, οι οποίοι προσδιορίζουν σ' ένα βαθμό την ελκυστικότητα της χώρας στις ξένες επενδύσεις, αποτελεί την εικόνα που προσλαμβάνει ο ξένος επενδυτής για τη χώρα, η οποία βρίσκεται σε συμφωνία τόσο με τα στατιστικά δεδομένα όσο και με τις θεσμικές οικονομικές εξελίξεις. Βασικός παράγοντας για την επενδυτική ελκυστικότητα μιας χώρας που προκύπτει από την μελέτη των δεικτών, είναι ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης καθώς και το υγιές μακροοικονομικό περιβάλλον. Χώρες όμως, που πέτυχαν μεγάλες επιδόσεις προσέλκυσης επενδύσεων, όπως η Ιρλανδία, έστρεψαν την προσοχή τους και σε παράγοντες, όπως η προώθηση της τεχνολογίας, το ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, οι υποδομές κ.α., οι οποίοι επηρεάζουν το μικροοικονομικό περιβάλλον των επιχειρήσεων.

Κλείνοντας πρέπει να τονιστεί ότι οι προοπτικές προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα θα εξακολουθήσουν να είναι δυσμενείς εάν τα μέτρα πολιτικής συνεχίσουν να αποτελούν ένα συνεκτικό πλέγμα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας και αν συνεχιστεί ο αποσπασματικός χαρακτήρας θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, στη κατάταξη της Ελλάδας, παρουσιάζεται ραγδαία υποχώρηση η οποία κρούει τον κώδωνα του κινδύνου και αναδεικνύει το γεγονός πως σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον δεν υπάρχει ποτέ δυνατότητα εφησυχασμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

1. Γεωργαντά Ζωή
«Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα.»
Εκδόσεις Ε.Β.Ε.
2. Παπαγεωργίου Πέτρος
«Εισαγωγή στο Διεθνές Managment.»
Εκδόσεις Α. Σταμούλης.
3. Κυρκλής Δημήτρης
«Άμεσες Ξένες Επενδύσεις»
Εκδόσεις Κριτική.
4. Θεοδ. Παλάσκας – Λαμπρ. Πεγλιβάνος – Χρυσ. Στοφόρος
«Η Ελλάδα στην Διεθνή Αγορά Άμεσων Ξένων Επενδύσεων»
Εκδόσεις Ι.Ο.Β.Ε.
5. Δημ. Μπενάς
«Η Εισβολή του Ξένου Κεφαλαίου στην Ελλάδα»
Εκδόσεις Παπαζήση.
6. Χαζάκης Ι. Κωνσταντίνος
«Εγχειρίδιο Ξένων Επενδύσεων στις Βαλκανικές Χώρες»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

7. Executive KNOW – HOW
Τεύχος 82 – Νοέμβριος 2004

INTERNET

8. www.mpa.gr
9. www.in.gr
10. www.stockrally.gr
11. www.business2005.gr
12. www.oakke.gr
13. www.seve.gr
14. <http://express.gr>
15. www.inclusivedemocracy.org

